

GA - 113

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

ИЗТОКЪТ

В СВЕТИНАТА НА ЗАПАД

ДЕЦАТА НА ЛЮЦИФЕР

И БРАТЯТА ХРИСТОВИ

ЦИКЪЛ ОТ 9 СКАЗКИ

държани в Мюнхен

от 23 до 31. 8. 1909 г.

превод от немски: ДИМО ДАСКАЛОВ

НЕРЕДАКТИРАН ПРЕВОД

изготвил: ПЕТЪР ИВАНОВ РАЙЧЕВ – препис от копие

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	СТР.
1. ПРЕДВАРИТЕЛНА ЗАБЕЛЕЖКА.....	3
2. СКАЗКА ПЪРВА.....	3
3. СКАЗКА ВТОРА.....	16
4. СКАЗКА ТРЕТА.....	34
5. СКАЗКА ЧЕТВЪРТА.....	51
6. СКАЗКА ПЕТА.....	67
7. СКАЗКА ШЕСТА.....	80
8. СКАЗКА СЕДМА.....	94
9. СКАЗКА ОСМА.....	110
10. СКАЗКА ДЕВЕТА.....	130

ПРЕДВАРИТЕЛНА ЗАБЕЛЕЖКА

Тези сказки аз държах през август 1909 година в Мюнхен. Те са свързани с представянето на драмата "Децата на Луцифер" от Едуард Шуре. Особено първата сказка е на годена в нейното устройство към това представяне. Който обгръща с поглед застъпената от мене антропософска Духовна наука, може да знае, че начинът, по който аз се изразявам, когато търся формата на това изразяване единствено въз основа на импулсите на тази Духовна наука, се различава от този употребяван в сказките. Но действителното духовно познание не трябва да бъде едностранчиво догматично. То може да прокара нишките към най-различните сродни възгледи, свързвайки ги помежду си. Това, което има да каже, то може да го каже от най-различни гледища и именно благодарение на това духовното познание смята, че може да действа плодотворно. Догматици от всички отсенки могат да се намерят в това противоречие. Но с това те само показват, че техните мисли са далече от самия живот. Заради тях и за да избегне техните противоречия Духовната наука не може да стане чужда на живота.

СКАЗКА ПЪРВА

Който познава макар и малко историята на човечеството, ще знае също, без да прибегва много до помощта на Езотеризма, че думата и идеята "история" включва в себе си много, особено когато човек се старае да счита идеята за Историята не само като нещо, което трябва да бъде разглеждано, но което, както всички неща на духовния живот, трябва да бъде *изживяно*. Обаче във всички области животът изисква *учение*; а *от своя страна учението изисква във всички области търпение*. Думата търпение може да бъде преведена чрез една друга - а това може да се приложи особено към нашия пример; *тя може да бъде преведена с думата "да знаеш да чакаш"*. Ние се постаряхме да приложим жизненото правило, което се съдържа в горепосочените думи, именно към това, което можахме да проведем вчера.

Нашето германско духовно-научно течение навършва вече седемгодишна работа. Преди седем години аз държах една сказка пред малък кръг хора в Берлин, които вече бяха слушали цяла редица от сказки, изнесе ни от мене. Тази сказка беше изнесена като прибавка към един друг цикъл от сказки. От тогава изминаха вече седем, малко по-малко от седем години. Касаше се тогава да се намери един преход на чувствата и духовните интереси, които произхождаха от един друг вид, макар и духовно-научно действие. Касаше се следователно да се намери прехода към течението на Духовната наука. И тогава беше налице възможността да се намери един добър преход. Сказката, за която споменавам, носеше

заглавието "Децата на Луцифер". На тази сказка присъствуваше една публика, която възприемаше гледищата общо в литературно отношение. Изходната точка беше взета от творението, което вчера представихме, от драмата на Едуард Шуре "Децата на Луцифер". Следователно тогава ние започнахме да говорим върху драмата "Децата на Луцифер" и "тайно"*/*Употребата на думата "тайно" предизвика някои упреци срещу Антропософията. Тук имаме един от случаите, където тази дума се употребява по напълно понятен начин. Но това става и в друг случай. Никога това не се върши в смисъла на някаква глупава "потайност", както някои противници на Антропософията искат да накарат хората да вярват. Случи се даже, когато озаглавих една от моите книги "Тайна Наука" да се казва: *не може да съществува никаква Тайна Наука.* Това се разбира от само себе си по същия начин, както не може да има една природна, а една естествена наука. Щом публикувам една "Тайна Наука", аз съвсем нямам намерението да държа тайно това, което тя казва/ - тук думата "тайно" се разбира в смисъла, в който за тайното се говори в Духовната наука - тайно хранихме вече още тогава мисълта, че някога ще успеем да представим на сцената пред определен брой зрители това творение на модерния духовен живот. На основата на това стоеше мисълта, че духовният живот е едно велико единство и хармония и че човек има задължението да познае и да вземе под внимание сред духовния живот на дадена епоха най-прекрасните цветя. На основата стоеше мисълта, че съвременният духовен живот е в известно отношение един хаос. Но както от хаоса е произлязъл светът, така и в бъдеще ще може да се разцъфти един вид духовен Космос, духовна вселена само благодарение на това, че ще се потрудим да вземем от хаоса на съвременния духовен живот най-добрите цветя. На основата стоеше мисълта, че би било погрешно да се третира от тази гледна точка нещо друго освен именно произведение на изкуството, почерпено от пълния духовен живот на съвремието. Естествено в течение на столетия или да речем на хилядолетията бихме могли да намерим някое друго произведение на изкуството, да го модернизираме и да го представим пред публика; *но всяка душа на епохата си има своята особеност; и онова, което самата душа на епохата е в състояние да създаде, когато е правилно, то именно трябва да говори на тази душа на епохата с най-голяма топлина и най-интимно.* Ако духовният живот трябва да принесе своите най-прекрасни цветя, неговата мисия трябва да бъде да дава на човека не само догми, да му проповядва не само учения, а в известно отношение да отваря очите. Общо взето не е трудно да се признае това, което вече си е извоювало значение в течение на столетия или може би и през десетилетията; *обаче добилият своето значение тук духовен живот трябва да бъде нещо, което да събуди**

най-първичните, най-елементарните сили в човешката душа. А към най-елементарните сили в човешката душа принадлежи възбуждането на открития поглед за всичко онова, което слънцето на духа дава в съвременната духовна култура Нашето Движение би искало да бъде едно движение, което да отваря очите на нашите съвременници.

Но когато обгърнем, когато схванем идеята и понятието на Историята живо, към нея принадлежи, както вече отбелязахме, и нещо друго: *търпение или умение да чакаме*. Прибързаността, нетърпението, пречи на развитието на това, което трябва да узрее като плод в живота; *и би било съвсем неразумно преди седем години да мислим за нещо повече освен това леко загатване за онова, което трябваше да се осъществи по-късно*. Колко много пречки имаше тогава, които не позволяваха да пристъпим веднага към изпълнението на появилия се в мисълта ни план за едно сценично въплъщение на това духовно творение! Нужно е само да приведа един факт и ще разберете, какво пречеше тогава да пристъпим към представянето на драмата. Онзи, който се вира в духовния живот, знае, че там царуват определени велики духовни закони. Това беше и едно от онези велики изречения, които вчера можахте да чуете от самата драма: *духовният живот си има своите закони, които трябва да се зачитат, които не могат да се нарушават безнаказно*. И един от най-великите закони на духовния живот, незачитането на който особено при едно такова движение, каквото е нашето, ще си отмъщава винаги много тежко, е този, който ни се предначертава там, където висшите духовни Същества ни показват нагледно, как самите те работят действайки в природата.

Погледнете само, как тези Същества работят в природата; *обърнете внимание на това, как природата твори и вие ще видите, че в природата винаги съществува възможността, от създаденото да се получат безброй несполуки*. Погледнете морето с неговите безброй зародиши, които са положени в него, и обърнете внимание, колко много от тези зародиши дават живи същества! Запитайте се, дали творещите същества на природата си задават някога въпроса: *трябва ли да тъжим за несполуките, които имаме, когато създаваме толкова много зародиши и виждаме, че плодовете на нашето творение загиват пред очите ни?* Единствено чрез съблюдаването на този закон в духовния живот успява в този духовен живот и това, което трябва да успее, защото духовете, които стоят на основата на природата никога не се тревожат за несполуките. Единствено по тази причина успява делото, което трябва да се върши в природата, т.е. в произведението на висшия духовен живот. Успехът като такъв не е никаква мярка за правотата и истината на едно мероприятие. Това трябва да бъде един закон на Духовната наука.

Това наистина не трябва да бъде нещо друго освен един поглед назад върху фактите и същевременно един поглед назад, който трябва да бъде свързан с някои идеи, закони и факти свързани вътрешно с целия наш цикъл от сказки. Както Ви казах, от онази сказка, за която споменах, са изминали близо седем години и за наше най-голямо задоволство можахме да видим, че вчера имахме възможност да представим драмата "Деца на Луцифер" пред един препълнен салон. Бяха се събрали над шестстотин приятели, за да чуят вчера "Деца на Луцифер". Колцина между тези слушатели бяха слушали онази сказка, първото семе за нашата работа? Само една единствена дама се намираше между тях, между вчерашните слушатели, която беше слушала тогава онази сказка и която преди това не беше между нашите редове. За тогавашните условия сказката не беше лошо посетена. Всички останали, които бяха слушали сказката, не се присъединят към нашето движение. Но този е великият закон на действието в духовния свят, че загиналите кълнове се превръщат и изпитват възкресение. И ние можем да видим този закон потвърден именно с нашият случай. Виждате, че не е неправилно да свързваме словото и идеята на събитието с думата търпение и умение да чакаме. Да умеем да чакаме до като настъпят онези условия, които дават възможност да извлечем от лоното на времето онова, което сме оставили да узрее. Всяка човешка работа не е в състояние да направи нищо, без същевременно наред с нея да върви търпението и умението да се чака, без узряването, да играе определена роля.

С това дадохме един малък пример, че са необходими определени неща, когато в културния живот трябва да узрее нещо. Естествено би било една изцяло фатална идея да изнесем, да представим "Деца на Луцифер" както едно обикновено театрално представление. Защото, какво се иска, за да се направи от цялото едно единство? Не трябва да забравяме, че главното не са онези, които представят драмата, не са онези, които вършат нещата; *главното също не е работата, която се върши, не са и приготвянията и изработеното*. Когато творението е възникнало от душата на поета, тогава е извършено първото дело. Това, което става после като посреднически път, то принадлежи към онова, за което току що казах: *представянето и работа за представянето и всичко останало, не са главното; това в известно отношение са изцяло второстепенни неща*. Главното са слушателите и зрителите. И главното е, че през душите и през сърцата на слушателите преминава един общ живот, който прави тези сърца способни не само да чувствуват онези тайнствени течения, които излизат от творението, но да ги чувствуват общо, във вътрешна хармония. Сред нашето движение ние говорим за основаването на една ядка на човечеството, в която да живее Любовта и братството между

хората, като за първия наш принцип. О, тази Любов и това Братство между хората е едно нежно, макар и много важно растение. И то цъфти само там, където душите съзвучат в хармония; т.е. *там, където трепти един общ духовен живот в душите по един общ начин*. Това имах мененно вчера. Нашето движение трябва да бъде един инструмент да укрепи нашите души по този начин и същевременно да ги разтвори така, щото заедно да оставим да се влее в нас нещо духовно, което трябва да се влее. Един общ полъх трябва да минава през душите. Тогава между хората ще може да зрее плодът на Братството, плодът на духовната хармония.

А сега свържете с това, което вчера бе представено пред Вас, едно друго театрално представление и се запитайте, дали е възможно в хаоса на нашия духовен живот от сцената да се разлее надолу едно общо чувство и да намери отзвук в сърцата на хората. Това е истинско произведение на изкуството, което се отразява в нашите сърца. Когато творението на изкуството е излязло от душата на поета, то върви след това по своя път; *и това, което се съдържа в него, се изпълнява напълно, когато то намери отзвук в толкова и толкова сърца и души; и едва там се явява второто главно нещо, за което се касае*.

Тези думи бяха казани само за да се обърне вниманието на това, как нашето движение може да стане един инструмент в културата на човечеството. В нашата епоха хората никога не се събират заедно в едно общество на хармония и любов и съгласие, ако хармонията, любовта и съгласието останат само на думи. Има само едно нещо, което може да даде почвата, върху която трябва да узрее първият наш принцип за всеобщо Братство и всеобща Любов: *това е задружната работа*. Това, което изказах с тези думи, може винаги да бъде само осъществено в отделни примери. Но когато тези отделни примери действуват по-нататък, когато те се съблюдават, те ще проникнат навън не само в нашия духовен живот, а в целия наш съвременен живот и ще се изпълнят. В човешката работа наистина ще се влее човешки дух, а с това и човешкият прогрес. И Духовната наука ще се окаже, че е най-практичното нещо, което може да съществува в живота като фермент. Ако само и се даде възможност, тя може да проникне и да оживотвори всеки клон на нашия живот по най-практичен начин. Общо взето нашето съвремие е вече узряло в смисъла, че във всяка една област ни показва необходимостта от намесата на духовно-научните истини. Навсякъде ние виждаме, че нашето съвремие изисква от нас: *духовното познание трябва да проникне в нашия живот, да се влее в нашия живот*. Обаче разбирането на човечеството накуцва само бавно след човешките нужди. Ето защо още дълго време нашата работа може да бъде само работа на пионери, работа за бъдещето.

Но тя може да чака, не се натрапва, има много търпение. Тя ще влезе в действие там, където хората я желаят, където искат да я имат. Несъмнено нашето движение трябва да върши своята работа с търпение, за да не стигне до там, че по-късно някога в света да се желае нещо, което още съвсем не съществува. О, в недалечно бъдеще ще има много области на човешкия живот, където ще има копнеж за тази работа. Ще има и такива области на човешкия живот, които днес презират тази работа като най-хаотично мечтателство, като най-лошокачествена фантастичност. Тази работа ще бъде желана, тя ще бъде желана от места, където днес съвсем не се очаква това, където днес и се посочва вратата като на едно съновидение. Но нашето движение предварително ще върши своята работа. То съвсем не е до такава степен непрактично, че да не разбира нашето съвремие. То иска да бъде практично, да упражнява практиката там, където действително се касае да се хванат нещата по отделно със всеки пръст. Кой не би могъл да види, че светът на съвременния духовен и културен живот ни затваря много пъти своите врати, че не иска да ни приеме и когато идваме с нашата практика, казва: *останете там, където сте, вие мечтатели, вие сънувате за всевъзможни духовни светове, за един дух, който съвсем не съществува*. Ние не се нуждаем от вашата практика! Кой би могъл да бъде толкова пристрастен, да не вижда ясно това? Не е ли естествено да се направи първо опит да бъдем практични там, където действа светът на илюзията, върху почва, която е само илюзия на света? Когато сме достатъчно на ясно върху това, че даваме по един правилен начин в света на илюзията един образ на действителния свят, тогава чрез този свят на илюзията, на прекрасната илюзия, на художествената илюзия, ние можем да получим първата подбуда от онзи свят, чрез който боговете несъмнено ни говорят. Понеже чрез изкуството, когато то се схваща в истинския смисъл, ни говорят наистина боговете, чрез изкуството ние най-сигурно ще намерим вратата, за да проникнем постепенно с нашата практика в така наречените практически клонове на живота. Работата е почвата, върху която може да се разцъфти първият наш принцип: *братско съжителство, братско за дружно действие*. Ако се работи в посочения смисъл, тогава може да се провери в най-прекрасния смисъл, дали между хората е възможно да се развива съгласие, хармония и братство. Това, което се явява тогава пред очите като картина, както във вчерашното представление, се предхожда от някои други неща; *и когато то е завършено, понякога зрителят не си съставя истинския образ за това, което го е предхождало*. Това, което в нашия смисъл предхождаше представлението, може с пълно право да се нарече работа в смисъла на първия принцип на Духовната наука, принципа на съгласие

и на братство, може да се нарече една задружна работа, едно задружно действие.

Това, което плуваше пред погледа ни при подготвителната работа, беше свободата на човешката душа в единство с действието, в хармония с действието. Може би не всичко може да се постигне наведнаж; *но това, което плуваше пред нашия поглед, беше, че ние бихме могли да създадем едно единство, без някой да се нуждае да се включи в една машинария, където се чува командната дума и след това се върши това или онова.* Най-малко това плуваше пред погледа ни като идея, че всеки един от участващите в работата имаше чувството, че застъпва *своята* работа, върши своята работа. С това стигам до онази точка, където трябва да кажа няколко особени думи, защото това е свързано с истинския духовен живот. Трябва да кажа тези думи не толкова за да говоря върху този пример на духовната работа, а да говоря именно върху него като пример за това, което може да бъде принцип, ръководна нишка и идея на едно духовно съжителство. За нас стана явно, че е възможно да развържем онези сили в човешката душа, които могат да бъдат развързани, когато през сърцата, през душата преминава една духовна идея и когато душите са достатъчно узрели, щото всеки един от участващите в работата да се чувства на своето място. С най-дълбоко задоволство трябва да кажем, че онези членове на нашето движение, които съдействаха за да осъществим това представление, работиха за нашето дело не само с преданост - казвам това с пълно съзнание - но преди всичко с най-вътрешно разбиране за това дело. И благодарение на това ние успяхме да включим в едно цяло не само изпълнителите на отделните образи на драмата, цяло, което вчера бе показано пред Вас, но бяхме също в състояние да създадем едно цяло и чрез работата на нашите членове живописци, работа също изпълнена не само с преданост, но и с разбиране. Би било невъзможно да Ви изтъкна в подробности всичко, което беше необходимо като работа от страна на този или онзи член. Но когато от първия до последния костюм трябва да се получи едно цяло, трябва да се получи нещо, което не само така да се каже изразява отделно това, което се проявява чрез отделния изпълнител, но което дава една обща картина, тогава е необходимо и тази част на работата да бъде одушевена от една обща идея. И със задоволство трябва да кажа, че този наш уважаем член, който се нагърби с неимоверно тежката работа да изработи нашите костюми в смисъла на цялостното представление, че този наш член свърши своята работа с най-дълбоко разбиране. С пълно съзнание казвам, че бе проявена, извънредна гениалност в начина, как отделните неща бяха съчетани в цялото. Така щото, ако ми позволите да изразя едно лично чувство, вчера аз действително изпитах в дълбочината на душата си голяма бла-

годарност към онези, към всички онези, които съдействаха с такова пълно разбиране и работа, всеки един на своето място, благодарност, която бих искал и днес да изкажа към всеки един от тях, благодарност, която има и една друга страна, онази страна, която прави чувството на благодарност да бъде отправено отново към всеобщия извор на нашия духовен живот, от който произхожда всичко, което ние хората въобще можем да направим. И само защото този духовен живот беше деен, ние можахме да направим този слаб опит да представим на сцената такова едно произведение на изкуството. Но при това ние можахме да съберем опитности и изживявания. Онзи, който даде своя принос в определен сектор на нашата работа, можа да изпита радост, че духовният живот е в известно отношение една побеждаваща сила. Това вдъхва увереност, вдъхва твърда вяра в бъдещето на нашето движение. Може би ние трябва да почерпим вярата във величието, вярата във всеобхватността на нашето движение обгръщайки с поглед отделните работи. Например радостно беше до най-висока степен, как през последните десет дни духовната сила на творението на изкуството, което представихме, действуваше не само върху нас, които съдействаха за неговото изнасяне, които участвахме в неговото представяне, но действуваше и върху работниците, които работеха в театъра с чук и клещи, как до последния работник на театъра те съдействаха за осъществяване на представлението с най-голяма радост. Това е нещо, което също принадлежи на произведението на изкуството, когато погледът се разширява от тясно ограничените рамки до там, където произведението на изкуството трябва да действа чрез своя духовен живот и чрез своята духовна сила, като едно слънце върху целия културен живот. Това дава сила и дава смелост. Но това ни открива също погледа към социалната мисия на Духовната наука. Да, Духовната наука има една социална мисия, тя има една мисия за цялостната култура на човечеството и за цялостното благо на човечеството. О, днес има много души, които вярват, че в нашия разединен живот може да дойде отново благо и спасение за хората само чрез материални средства и материални мероприятия, които са изгубили вяра и доверие в побеждаващата сила на духовността. Обаче практиката ни учи, че духът има сила да развърже в душата тайни радости, тайна и пълна с отдаденост радост; *тя ни учи, че ако винаги и постоянно сме в състояние да предложим на нашето съвремие хляба на духовния живот, ще бъдат налице човешките души, които с пълен копнеж ще искат да ядат този хляб.* Такъв един обзор, който може да бъде направен в течение на десет дни, такъв един обзор може да бъде много поучителен. Той може да ни вдъхне вярата в това, което искаме като последователи на Духовната наука; *и той може да ни даде смелостта безспирно да работим по-нататък за*

делото, което сме си поставили като цел. Последователят на Духовната наука трябва да има открит поглед за живота, за да се учи от живота. Защото само благодарение на това, че на всяка крачка в нашия живот поглеждаме назад като учащи се, ние можем да прогресираме. Както можахме да чакаме седем години за този идеал, така ще можем да чакаме и за други, за много други неща, които трябва да се осъществят чрез нашето Движение, докато те узреят в лоното на времето. Ние ще можем да чакаме с *вяра*. Защото когато разбираме Духовната наука в смисъла на настоящето, когато разбираме правилно Духовна наука, тогава имам е централната точка на това, което се нарича вяра в най-висшия смисъл; *ние сме поставили винаги тази централна точка пред лицето си: поставили сме винаги една здрава точка пред нашия поглед, пред нашето лице, която вчера застана срещу нас чрез символа на кръста.* Ние знаем, що значи кръстът на човешката душа. И в течение на годините се постаряхме да считаме това, което се вливаше в нас, като един дар на духовните светове. Постаряхме да направим от това съдържание на Духовната наука един инструмент, за да разберем все по-добре и по-добре тази централна точка на прогреса на човечеството, да разберем Христа и кръста. Когато познаем действителността на Христовия Принцип, тогава разбираме, че този Христов Принцип е една Сила, една жива Сила, която отначало на нашето летоброене е свързана с живота на хората на Земята, откакто този Христов Принцип се свързва с *един* човек в тялото на Исуса от Назарет. От тогава той е при нас хората, действа между нас и ние можем да станем участници в това действие, когато се постараем да използваме всички онези средства, с които разполага ме, за да разберем този Христов Принцип; *да го разберем така, че да направим от него живот на нашата собствена душа.* Но тогава, когато разберем така този Христов Принцип, че да знаем, той е в човечеството, той е *тук*, че можем да отидем при него, можем да черпим живата вода от този извор, тогава ние имаме онази вяра, която може да чака, може да чака за всичко, което трябва да узрее в лоното на времето, което трябва да узрее, когато имаме търпение. От преходното, сред което можем да обхванем Христовия Принцип, за нас ще узрее непреходното, вечното, безсмъртното. От лоното на времето за нас човечите ще се роди това, което е над времето. Когато стоим на тази твърда точка, тогава, изхождайки от нея, ние имаме не една сляпа вяра, а една вяра проникната от истина и познание и ще си кажем: *ще стане това, което трябва да стане; и нищо не ще ни препянтствува да вложим нашите най-добри сили за това, за което вярваме, че то трябва да стане.* Вярата от едната страна, това е истинския плод на кръста; *тя е това, което винаги ни казва: погледни твоите несполуки, те са винаги привидна смърт на твоето творчест-*

во! От твоите несполуки погледни към кръста и си спомни, че на кръста беше изворът на вечния живот, който побеждава временната смърт не само за себе си, но и за всички човеци. И ние получаваме смелост в живота от две представи. Трябва само правилно да ги схванем. О, понякога доброжелателни хора са отправили срещу Духовната наука, така както тук я разбираме, възражението, че който идва при нея, понеже приема това или онова привидно по авторитет, той става слаб, изгубва своята сила. Но този, който твърди това, смесва привидното с истинското. Духовната наука, както я разбираме тук, не отслабва човека, тя е една сила, в която живее крепкост. Какво може да стори свежестта, разцъфтяването в една свободна природа и свободен природен въздух, ако в свежия и животворен въздух дойде един отслабен организъм и не може да го понася? Трябва ли тя да се промени, или напротив човекът трябва да узрее, за да може да понася свежия животворен въздух на живота? Духовното познание иска да бъде един здрав въздух на духа. Нищо чудно, че понякога от болния въздух на съвременния духовен живот един отслабнал организъм се чувства без силен и слаб в началото на своя духовно-научен път. Търпение и смелост, които се разцъфтяват за нас от действително разбиране Христов Импулс, това са същинските истински плодове на една част от Духовната наука, както тя се разбира тук. Смелост, постоянство, вяра, само те не са достатъчни; *към тях трябва да се прибави още едно нещо, което е необходимо все повече и повече, колкото повече напредваме в бъдещето. А това е: когато сме познали, че една идея е права, трябва да намерим възможността да не се оставяме да ни заблуди нищо, което да ни отклони от правотата на тази идея.* Можем да си казваме хиляди пъти, че сега тази идея е неосъществима, но трябва да чакаме с търпение и постоянство, докато нейното осъществяване стане възможно. Когато вярваме, че в напредващия път на човешкия живот се намира Христовата Сила, която прави всичко да узрее от лоното на времето в подходящия момент, тогава независимо от временния неуспех ние трябва да имаме увереност в правотата, в несъмнената правота на нашето духовно съдържание. Можем ли да чакаме резултата, тогава ще бъдем по-малко принудени само да чакаме, когато се касае да разбираме правилното, истинското, мъдрото като истинно, мъдро и правилно. Само кръстът е този, който дава на правилното разбиране смелост и вяра в живота; *обаче звездата, когато някога беше притежание на Луцифер, носителя на светлината, но която бе изгубена от него и премина при Христовия Принцип, тя е, която всеки момент може да ни озари, когато и се отдадем, да ни озари върху правотата, върху несъмнимото на нашето духовно съдържание.* Тази е другата силова точка, на която трябва твърдо да стоим. Ние трябва да добием едно познание, което про-

никва в дълбините на живота, което прониква зад материалните явления, което озарява там, където има светлина, и тогава, когато за човешкото око, за човешкия ум, за външното възприятие тя е тъмнина. За човешкото развитие беше необходимо да настъпи Христовото Събитие в течение на прогреса на човечеството и в следващите дни ние ще покажем, колко необходимо беше това събитие. Необходимо беше, както с такова дълбоко прозрение ни показва Евангелието на Йоана, необходимо беше за известно време тъмнината да дойде над човечеството. И в тази тъмнина просия това, което наричаме Христов Принцип, Христос. Действителността е именно такава, каквато я описва Евангелието на Йоана. Но всеки живот напредва, всеки живот продължава да върви напред. Една чудесна, величествена легенда ни разказва, че когато Луцифер паднал от Небето на Земята, от неговата корона паднал един скъпоценен камък. От този скъпоценен камък - казва легендата - била изработена онази чаша, от която Христос пил със своите ученици на Тайната вечеря; *онази чаша, в която е била събрана христовата кръв, която изтече от кръста; онази чаша, която била донесена от ангели в западния свят и е била приета в западния свят от онези, които искали да стигнат до истинско разбиране на Христовия Принцип.* От скъпоценния камък, паднал от короната на Луцифер, стана *Гралът*, свещеният Граал. Що е свещеният Грал? Всички Вие знаете, че човекът, какъвто той е днес, се състои от четири члена: *физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз, че в течение на човешкото развитие този Аз трябва да достигне едно все по-голямо съвършенство, трябва да се издигне все по-високо и по-високо.* От Луцифера, царуващия на Изток, от неговата корона падна скъпоценен камък; *този скъпоценен камък в известно отношение не е нищо друго освен силата на човешкия Аз.* Този човешки Аз трябва първо да бъде подготвен в тъмнина, за да види да блести отново по един достоен начин звездата на Луцифер сред Христовата Светлина. Този човешки Аз трябваше да се възпита и повдигне при Христовия Принцип, да дозрее, да дорасне до скъпоценния камък, който сега не принадлежи вече на Луцифер, който е отпаднал от неговата корона; *а това значи, той трябваше да дозрее чрез мъдростта, за да добие отново способността да понася светлината, която ни се влива в нас отвън, когато свети за нас тогава, когато можем да направим необходимото за това.* Така духовно-научната работа е работа над Аза, за да се направи от него съсъд отново способен да приема Светлината, която е тук, където днес за външните очи, за външния човешки ум е тъмнина. Една стара легенда казва, че нощта е била първоначалната владетелка, господарка. Но тази нощ е отново тук; *тя е във всичко, което днес е изпълнено с тъмнина.* Но когато ние самите се изпълним с онази Светлина, която може да изгрее за

нас, когато разберем звездата, която Носителя на светлината, другият Дух, Луцифер е изгубил, тогава нощта се превръща за нас в ден. Очите престават да виждат, когато външната светлина не осветява предметите; *умът отказва да работи, когато се касае да проникнем зад външната природа на нещата; звездата, която изгрява за нас, когато ясното и добре разположено изследване говори, тя ни осветява това, което е само привидна нощ и го превръща в ден.* Но това е именно същото, което отнема от нас убиващото и парализиращо съмнение. Тогава за нас идва моментът, когато имаме смелост в живота и сила на вярата, за да чакаме с търпение; *когато обаче също имаме онази сигурност, която става наше достояние, когато светът на нашия дух е проникнат от светлината, която ни казва: няма никакво оправдание да се съмняваме в абсолютното.* Ако от една страна можем да чакаме, ако имаме силата да оставим нашите намерения да узреят, и ако от друга страна имаме абсолютната вътрешна сигурност за трайността на вечното, на непреходното, за трайността на Светлината, която осветява тъмнината на ума, тогава ние притежаваме двете сили, които водят напред, тогава сме разбрали, че нашата мисия е в бъдеще да съединим два свята, тогава разбираме, що значи: *пред нашата душа и пред нашия дух стоят "знаците на двата свята, съединявайки се в любов."* Тогава ние разбираме кръста Христов и лъчезарещата в Христовата Светлина звезда на Луцифер

Това трябва да бъде посочено като нещо, което в известно отношение е мисията на духовно-научния живот за бъдещето: *от една страна да добием сигурност и сила, да стоим на една здрава почва на духовния живот, да станем възприемчиви за новородената светлина на някогашния носител на светлината, а от друга страна да се опираме на другата опорна точка на твърдата вяра и на твърдата сигурност, че това, което трябва да стане чрез силите, които се намират в света, ще стане.* Само чрез тази двойна сигурност ще можем да произведем това, което трябва да произведем в света; *само чрез тази двойна сигурност ще успеем да преведем в живота духовното познание.*

Ето защо трябва да бъдем на ясно върху факта, че имаме не само задачата да разберем звездата, как тя е светила през развитието на човечеството, докато от короната на Луцифер падна скъпоценният камък; *но ние трябва да разберем, че трябва да приемем това, което е станало от този скъпоценен камък, Свещения Граал, че трябва да разберем кръста в звездата; че трябва да разберем това, което е светило като мъдрост пълна със светлина в най-древните времена на света, което в най-дълбоките гъбини на нашата душа обожаваме като мъдрост на предхристиянските времена, към които поглеждаме с пълна преданост, и че към това трябва да прибавим другото, което светът е могъл да*

стане чрез мисията на кръста. Нито частица не трябва да изгубим от предхристиянската мъдрост, нито частица не трябва да изгубим от светлината на Изтока. Ние поглеждаме към Фосфорос, към Носителя на Светлината; ние познаваме този някогашен носител на светлината като онова същество, което първо може да ни направи разбираемо цялото дълбоко вътрешно значение на Христа; но до Фосфорос ние виждаме Христофорос, носителя на Христа, и се стараем да разберем духовно-научната мисия, която може да бъде изпълнена само, когато знаците на тези два свята действително "се съединят в любовта". Когато разберем тази мисия така, тогава звездата ще ни бъде ръководител към сигурността на един изпълнен със Светлина духовен живот, тогава Христос ще бъде наш ръководител във вяра и доверие към вътрешната топлина на нашата душа, че ще стане това, което можем да наречем: *раждане на вечното от временното*. Нека постоянно си спомняме за принципа: *че когато това, което искаме, е правилно, нищо не може да ни заблуди и ние можем да чакаме, докато плодовете узреят*. Ако от една страна здраво държим погледа си насочен към звездата, която Луцифер изгуби, а от друга страна към кръста Христов, тогава ще проникнем вътрешно и живо мисията на духовното познание, тогава постоянно и все повече и повече ще затвърдим в нас сигурността, че Светлината, която свети от това духовно познание, е истинска звездна светлина. Но тогава също ние все повече и повече ще имаме вярата и доверието, че ще узреят плодовете на това познание; *тогава нищо не ще ни разколебае; тогава ще можем да приемем с търпение и постоянство всички несполуки и, поглеждайки към малкото, което сме постигнали, ще си кажем: ние постепенно ще създадем чрез нашето движение един малък кълн в човечеството, така щото светлината на изтока от ново ще намери своя блясък, ще намери своята пълна с разбиране лъчезарност в Христовия Принцип на запад*. Тогава също ние ще познаем, че има една Светлина на Запад, която свети, за да направи още по-светло това, което произхожда от Изтока, отколкото то може да бъде чрез своята собствена сила. Едно нещо се изпълва със светлина чрез източника на светлината, от който то се осветява. Ето защо никой не трябва да казва, че се получава едно изопачаване на източната Мъдрост, когато Светлината на Запад свети върху тези източна Мъдрост. Ще свети това, което е прекрасно, велико и възвишено. То ще свети най-прекрасно, най-величествено и най-възвишено, когато бъде осветено с най-благородната Светлина. Когато ни изпълни тази идея, която с предчувствие приемаме в нашата душа, тогава в малкото ще се на учим чрез чувството да познаем великото; *тогава от това малкото ще се научим да си казваме: ние стоим твърдо в нашите истини и чакаме с търпение осъществяването на тези*

истини; ние имаме силата да не се разколебаваме в това, което от една страна иде от светлината; но също ние имаме силата да чакаме, колкото и дълго да трае, докато това, което искаме да положим като семе в лоното на времето, принесе зрели плодове.

Ние можахме да чакаме, докато ни се даде възможност да изпълним толкова скъпата на сърцата ни задача да представим "Децата на Луцифер" пред човешките очи. Духовната наука има своите велики задачи във всички направления, във всички области. Ако днес сме сигурни чрез онази светлина, която включва в себе си тези задачи, когато имаме здраво под нас едната опорна точка, от другата страна ние сме сигурни в нашата вяра и доверие, че най-малките и най-големите задачи трябва да се изпълняват, когато преданно им служим.

И така ние градим върху Светлината, която извира от духовното познание; и така ние градим върху топлината, която извира от него и която ни изпълва, която може да ни изпълни с вяра и сигурност в нашата мисия. И ние действуваме в правия смисъл и по истински начин по-нататък между двата знака на звездата и кръста, "знаците на двата свята съединяващи се в любов", действуваме от момент на момент, действуваме с твърдата вяра, че когато в течение на времената правилно схващаме нашата задача, ние действуваме за това, за което човек трябва да действува, за вечността. Защото за човешкото действие вечността е раждането на онова, което узрява във времената.

СКАЗКА ВТОРА

В този цикъл от сказки ние искаме да разгледаме мъдростта източния свят, т. е. прадревните мъдрости на човечеството въобще, така, че върху нея да падне онази светлина, която може да бъде запалена при познаването на Христовия Импулс и при познаването на всичко онова, което в течение на вековете постепенно се е развивало от този Христов Импулс като мъдрост в западния свят. Ако Духовната наука трябва да бъде нещо живо, тя не може да се състои в това, да се вземат съществуващите вече в човечеството възгледи и мнения относно висшите светове от историята и да бъдат предадени като учение; *напротив нейната задача трябва да бъде, което може да бъде изпитано в наше време върху същността на висшите светове да стане обект на нашето разглеждане**. /*Вижда се, че аз никога не считам Духовната наука като нещо заето от исторически предадени възгледи, а я представям като едно познание, което трябва да бъде добито непосредствено в настоящето. Че по някога употребявам терминологията на древните времена, причината за това е, че нашето съвремие стои далече от духовното познание и затова не притежава такава терминология и човек може винаги да бъде разбран по-лес

но прибягвайки до старата терминология отколкото ако изнамери някоя нова терминология./ Хора, които са в състояние да насочат своя поглед нагоре в духовните светове и да виждат в тези светове така, както иначе човек вижда със свои те сетивни очи във външния свят, както той разбира външния свят със своя ум, такива хора е имало не само в древни времена, такива хора съществуват през всички времена на развитието на човечеството, такива хора съществуват и днес; *и през никоя епоха човечеството не е било заставено да учи и да разглежда само истини получени от преданието.* Също така човечеството не е заставено да получи тези учения относно висшите светове от никое особено физическо място. Навсякъде в света може да блика и тече изворът на висшата мъдрост и на висшето познание. Както не би било разумно днес в нашите училища да преподаваме например една математика или една география, които да вземаме от някои стари съчинения, създадени в миналото, така не би било разумно и по отношение на великите мъдрости на свръхсетивните светове да разглеждаме само предаденото ни от историята, от древни времена. Ето защо нашата задача ще бъде, в този цикъл от сказки да пристъпим към нещата на висшите светове, към съществата на самите свръхсетивни царства, да направим да застанат пред нашата душа познати, по-малко познати и съвсем непознати неща от онова, което може да се открие във висшите светове; *и след това да се запитаме: какво са могли да кажат върху тези неща хората от по-стари времена, хората на древността?* С други думи: *ние искаме да представим на нашата душа западната мъдрост и след това да зададем въпроса: как това, което можем да наречем западна мъдрост, се съгласува с онова, което можем да познаем като източна мъдрост?* Въпросът се касае за това, че мъдростите почерпени от свръхсетивните светове, когато те бъдат разказани, могат да бъдат разбрани чрез ума от всеки човек. Аз често съм подчертавал това: *за разбирането, за схващането на фактите на висшите светове е необходима само безпристрастна разсъдливост.* Ако и днес тази безпристрастна разсъдливост е една рядка способност, все пак тя съществува; *и онзи, който иска да я упражнява, може да разбере всичко, което се разказва относно резултатите от изследването на така наречената ясновидска наука.* Тези факти на висшите светове могат да се получат само чрез така нареченото ясновидско изследване, само чрез издигането в тези висши светове на онези хора, които са подготвени за това. Понеже в тези висши светове обитават Същества, които по отношение на нас хората можем да наречем духовни, в известно направление изследването на висшите светове е едно общуване на ясновидящия или на посветения с тези духовни Същества. Следователно това, което се намира във висшите светове, може да бъде изследвано са-

мо тогава, когато ясновиждащият човек изкачи степените, които го довеждат до общение с един духовен свят.*/*/Както се вижда, с думата "ясновиждане" тук не разбираме обикновеното така наречено съновидно-патологическо състояние, а едно познание, което може да бъде постигнато при пълна ясна разсъдливост, при което душата се намира в едно състояние, което отговоря напълно на математическото мислене. То е точно противоположно на съновидно-патологическото. /

Много от тези неща аз вече съм изнасял пред Вас в един или друг цикъл от сказки; *същественото ще разгледаме днес*. Това, което е първо необходимо за човека ставащ ясновидец, за да проникне нагоре във висшите светове, е способността да вижда, да познава, да изживява без помощта на външните сетива, следователно без помощта на онези органи които са изградени в нашето тяло като очи, като уши и т.н., но също така и без онзи орган, който служи особено на нашия интелект, на нашия ум. Както не можем да виждаме свръхсетивните светове с физическите очи, както не можем да ги чуваме с физическите уши, също така ние не можем да познаем нещо от тях чрез ума, доколкото този ум е свързан с органа на физическия мозък. Следователно човек трябва да се освободи от онази дейност, която упражнява, когато си служи със своите физически сетива и със своя физически мозък.

Но Вие всички знаете, че в нормалния живот на човека има едно състояние, при което човекът се намира вън от органите на своето физическа тяло; *това е състояние на сън*. Ние знаем, че от четирите члена на човешката природа, физическото тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз последните два члена, Азът и астралното тяло добиват през време на съня известна самостоятелност*. /*Тези изрази се употребяват тук само така, както са обяснени в моите книги. Следователно те не могат да бъдат критикувани от едно гледище, което свързва с тях свършено други представи /нещо като тривиален мистицизъм/ както това често се случва./. През време на дневната будност физическото тяло, етерното тяло, астралното тяло и Азът са тясно свързани помежду си. През време на съня тези четири члена се разделят така, че от една страна в леглото остават физическото тяло с етерното тяло, а от друга страна астралното тяло и Азът живеят свободно в един друг свят. Така следователно в нормалното течение на своя живот в периода от 24 часа човекът се намира веднъж в едно такова състояние, при което органите, които са вградени в неговото физическо тяло, не са свързани с него; *но той трябва да заплати по определен начин това освобождаване с тъмнината на съзнание-то; през време на своето състояние на сън той не вижда нищо около себе си в света, в който се намира тогава*.

Онези органи, от които човекът се нуждае, когато иска да вижда в духовния свят, в който той се намира през нощта със своя Аз и със своето астрално тяло, могат естествено да бъдат изградени само в астралното тяло, съответно в Аза. И разликата между така наречения днешен нормален човек и изследователя ясновидец не е никоя друга освен тази, че през нощта, когато Азът и астралното тяло се излъчват от физическото тяло и етерното тяло, у нормалния човек астралното тяло и Азът не са устроени, не са организирани, не притежават органи, с които да виждат; *у изследователя ясновидец в това астрално тяло и в този Аз се изградени подобни органи, макар и по друг начин, както във физическото тяло са изградени очите и ушите.* Ето защо първата задача, която трябва да си постави този, който иска да стане изследовател ясновидец, е тази, да направи всичко необходимо, което изгражда в неговото неорганизирано астрално тяло, съответно в неговия Аз духовни очи, духовни уши и т.н. но това не е още единственото, което е необходимо. Да предположим, че някой е стигнал до там, чрез средствата, които ще споменем накратко, да снабди своето астрално тяло и своя Аз с духовни очи и духовни уши и т.н.; *Той ще има тогава едно астрално тяло различно от това на другите хора, ще има едно организирано астрално тяло.* Но въпреки това той не би могъл още да вижда в духовния свят; *най-малко не би могъл да достигне определени степени на ясновиждането.* За целта е необходимо още и нещо друго. Ако при днешните условия човек иска да се издигне до ясновиждане, до съзнателно ясновиждане в действителния смисъл, необходимо е да бъдат изградени духовните очи и духовните уши не само в неговото астрално тяло, а е необходимо, всичко онова, което е изградено пластично в това астрално тяло, да бъде отпечатано в етерното тяло, както един печат се отпечатва в червения восък. Същинското съзнателно ясновиждане започва едва тогава, когато органите, т.е. духовните очи, духовните уши и т.н., които са образувани в неговото астрално тяло, се отпечатват в етерното тяло.

Така етерното тяло трябва да бъде в помощ на астралното тяло и на Аза, ако искаме да се създаде ясновиждане, т.е. за целта трябва да съдействуват всички членове на човешката природа, които човек притежава, Азът, астралното тяло, етерното тяло, с изключение само на физическото тяло. Въпреки това, след изживяване то на свръхсетивния свят физическото тяло има задачата да доведе това познание в пълно съзвучие с добитото от него сетивно-разсъдъчно познание.

Но за да съдействува в това направление, за етерното тяло съществува по-голяма трудност отколкото за астралното тяло. В течение на всеки 24 часа все пак Азът и астралното тяло у човека винаги се намират - бихме могли да кажем - поне веднъж в щастливото положение, да бъдат сво-

бодни от физическото тяло. Докато се намират в човека, от сутринта, когато човек се събужда, до вечерта, когато той заспива, докато се намират във физическото тяло, астралното тяло и Азът са свързани със силите на това физическо тяло; *и тези сили пречат на астралното тяло и на Аза да изградят собствени органи.* Астралното тяло и Азът са тънки духовно-душевни същности; *те така да се каже следват чрез своята еластичност силите на физическото тяло и приемат неговата форма.* Ето защо за нормалния човек и през нощта тези сили на физическото тяло се намират като действие в астралното тяло и в Аза; *и, както ще чуете, човек може да освободи своето астрално тяло и своя аз от въздействието на физическото тяло само тогава, когато пристъпи към специални мероприятия, така щото астралното тяло може да образува своята собствена форма, т.е. своите духовни очи, своите духовни уши.* Все пак човек се намира в щастливото положение, че поне веднъж на 24 часа неговото астрално тяло се освобождава от физическото тяло; *той има следователно възможност да действува направо върху това астрално тяло така, щото то да не следва по-нататък през нощта еластичността на физическото тяло, а да се подчинява на своята собствена еластичност.*

Подготвителните упражнения, които ясновиждащият изследовател предприема, се състоят по същество в това, през време на дневната будност да изпълнява такива духовни действия, които действуват върху неговото астрално тяло и върху неговия Аз така, че след това, когато при заспиването те излизат от физическото тяло и етерното тяло, се намират под влиянието на това, което човек е извършил за особената подготовка на ясновидското изследване.

Да вземем следователно двата случая: *обикновеният човек, както той стои в нормалния живот, който от сутрин до вечер се отдава на впечатленията на външния свят, отдава се на това, което действува върху неговите сетива и върху неговия ум.* Вечерта той заспива, неговото астрално тяло излиза от физическото тяло. Тогава това астрално тяло е изцяло отдадено на това, което е било изживяно през време на деня; *то следва еластичността на физическото тяло, а не своята собствена еластичност.* Съвсем различно стои работата, когато чрез медитация, съсредоточение и чрез други упражнения, които се правят с оглед постигането на висшето познание, човек изживява през деня силни въздействия върху своята душа, т. е. върху своето астрално тяло и върху своя Аз, когато следователно той има определени моменти заделени от обикновения дневен живот, през които върши нещо съвсем различно от това, което обикновено върши; *когато в определен момент той не се отдава на това, което външният свят му казва за неговите сетива и за неговия*

ум, а се отдава на онова, което е съобщение и резултат от духовните светове. Когато следователно той прекарва макар и кратка част от дневния си живот в медитация, съсредоточение и други упражнения, тогава това действа върху неговата душа така, че през нощта, когато излиза от физическото тяло, астралното тяло изпитва действията на тази медитация, съсредоточение и т.н. и благодарение на това следва вече не еластичността на физическото тяло, а други еластичности. Ето защо методите за постигане на ясновидското изследване се състоят в това, че учителите на това изследване прилагат цялото знание, което е било изпитано в течение на хилядолетия на човешкия живот като упражнения, медитации и съсредоточения, които трябва да се предприемат през време на дневния живот, за да могат да окажат своето въздействие в живота през нощта така, че астралното тяло да се преорганизира.

Тази голяма отговорност, която поема този, който въобще предлага такива упражнения на своите себеподобни. Такива не са измислени случайно, те са резултат на точна духовна работа. Това, което тези упражнения предписват, за него се знае, че то така действа на душата, щото когато тази душа при нощното заспиване излиза от физическото тяло, правилно изгражда своите духовни очи, своите духовни уши, своето духовно мислене. Когато се прави нещо погрешно, когато се правят погрешни упражнения, това естествено също указва своето действие; *тогава действията не остават без резултат, но тогава астралното тяло се изграждат нелепи форми - ако искаме да употребим един израз от сетивния свят - изграждат се противоприродни форми.* Що значи това: *в астралното тяло се изграждат противоприродни форми?* Изграждат се такива форми, които противоречат на великото всемирно цяло. Тогава в тези области би се получило също нещо, както ако в нашето физическо тяло бяха се изгради ли органи, които не бяха чували правилно, не биха чували вярно външните звуци, не биха виждали вярно външната светлина, които не биха отговаряли на външния свят. Следователно чрез неправилна медитация и съсредоточение човекът би бил поставен в противоречие със света по отношение на неговото астрално тяло и на неговия Аз. И вместо да получи органи, чрез които да може постепенно да осветява този духовен свят, тогава той би бил разбит от влиянията на духовния свят, би изпитал тези влияния на духовния свят не като нещо, което го подпомага, което го обогатява, а като нещо спъващо неговото мислене.

Понеже през следващите дни ще имаме голяма нужда от това понятие, моля Ви да обърнете внимание на това, че тук ние се намираме на една точка, където трябва да бъдем на ясно, че нещо, което се намира във физическия свят - а сега ние говорим за духовния външен свят - може да

бъде до висока степен благоприятстващо за човека, но може също така да бъде и до висока степен спъващо за него, според това, как той застава със своето собствено същество срещу този външен свят. Да си представим, че един човек е неправилно организирано астралното тяло се излага на заобикалящия го духовен свят. Този свят действа върху него. Ако би изградил правилно своите органи, духовният свят би се влял в него, би го обогатил с мировите тайни, но същият този свят би го атрофирал душевно, ако той би изградил лошо своите органи. Това е същият външен свят, който веднъж издига човека до най-високите върхове, другият път го спъва; *това е същият външен свят, за който веднъж човек ще каже, че е един божествен, благотворен свят, когато е образувал правилно своите органи, или ще каже, че това е един свят на препятствия, ако не е организиран правилно своето вътрешно същество.* В тези думи се крие много от ключа за разбиране на доброто, плодотворното и на злото, разрушаващото в света. От това можете да видите, че действието, което някои същества от окръжаващия свят имат върху нас, не е меродавно за същността на самия този свят. Как ние заставаме срещу външния свят, от това ще зависи дали също то същество е благотворно, полезно или спъващо, дали то може да бъде за нас бог или дявол за нашия душевен организъм. Моля Ви на това да обърнете особено внимание; *защото от това разбиране ние ще се нуждаем за някои неща през следващите дни.*

С това ние поставихме пред нашата душа, каква трябва да бъде подготовката за ясновидското изследване по отношение на астралното тяло и на Аза. И трябваше да изтъкнем, че ние хората се намираме в известно отношение в едно щастливо положение, че поне за определено време през всеки 24 часа нашето астрално тяло и нашият Аз се излъчват от физическото тяло и от етерното тяло. Обаче етерното тяло остава и през нощта във физическото тяло; *то остава и тогава свързано с физическото тяло.* От някои сказки, които съм държал преди години тук, знаем, че само при смъртта настъпва онзи момент, когато физическото тяло остава само за себе си, а етерното тяло заедно с астралното тяло и Аза се отделя от физическото тяло. Днес не е необходимо да споменавам, какъв път хващат след смъртта и изминават до следващото раждане тези три члена на човешкото същество; *искаме само ясно да си представим, че със смъртта е даден онзи момент, когато човекът се освобождава от физическото тяло и от всичко онова, което е изградено в това физическо тяло, освобождава се от физическите сетивни органи, от мозъка, този орган на физически действащ ум.* Тогава Азът, астралното тяло и етерното тяло са заедно по подходящи за тях начин; *тогава те могат да действуват заедно.* Ето за що от момента на смъртта, макар и първо

за кратко време, по отношение на изминалия на Земята живот настъпва действително ясновидство. Това често сме споменавали в посочените сказки. За такова едно задружно действие, каквото нормално може да настъпи само в момента на смъртта, за такова едно задружно действие трябва да се даде възможност на Аза, астралното тяло и етерното тяло, за да се проведе пълно ясновидство. Следователно етерното тяло трябва да може да бъде освободено от онова състояние, в което то е вградено през време на нормалния живот: *то също трябва да бъде в състояние да използва своята еластичност, да стане независимо от еластичността на физическото тяло, както става с астралното тяло през нощта*. За целта са необходими в известно отношение по-интензивни, по-усилени упражнения. За всичко това ще можем да говорим през следващите дни в съответната връзка; *но днес искам да ни стане ясно, че това е необходимо*. За целта не е достатъчно човек да прави онези упражнения, които въздействуват на неговото астрално тяло, за да образуват духовните очи и духовните уши, а са необходими и такива упражнения, които да дадат на етерното тяло свобода и независимост от физическото тяло. Но още днес ние искаме да обрисоваме пред нашия поглед в известно отношение резултатът, който трябва да се получи тогава. Вие можете да го разберете вече от това, което бе казано.

Можем да кажем, че нормално само в момента на смъртта е дадена възможност Азът, астралното тяло и етерното тяло да действуват задружно свободни от физическото тяло. Следователно за ясновидското изследване трябва да настъпи нещо, което може да бъде сравнено единствено с това, което иначе става с човека в момента на смъртта, т.е., ако човек иска да стане ясновиждащ в съзнателен смисъл, той трябва да стигне в своя живот до една степен на развитие, при която да бъде също така независим от своето физическо тяло и от употребата на органите на физическото тяло, както е независим от тях в момента на смъртта.

Задаваме си въпроса: *чрез какво прочее - днес искаме да отговорим на този въпрос абстрактно, а в следващите дни ще сторим това конкретно - чрез каквото прочее може човек да постигне една такава независимост от физическото тяло, чрез какво може той да се постави в едно състояние, което по отношение на познанието е подобно на момента на физическата смърт?* Той може да се постави в това състояние единствено, като развие определени чувства и отсенки от чувства, които да обхванат душата така, че в известно отношение тези чувства и отсенки от чувства да обхванат чрез тяхната сила етерното тяло и да го излъчват от физическото тяло. Следователно в душата трябва да действуват толкова силни импулси на чувствата, мислите и волята, че да се създаде една вътрешна сила, която освобождава за определени моменти

етерното тяло от физическото. Но в нашата епоха подобно нещо не може да се постигне чрез външни физически мероприятия. Това е невъзможно при днешния стадий на развитието на човечеството. Който би вярвал, че подобни неща могат да се произведат чрез физически мероприятия, би се подал на огромна измама. Той би искал да проникне в духовните светове, и въпреки това да иска да остане при процедурите, при фактите на физическия свят, т.е. не би се издигнал до една истинска вяра и силата на духовните светове. Само вътрешните процеси, процеси на мощния, енергичен душевен живот могат да произведат това състояние *.

*/*При тези описания трябва навсякъде да се има предвид, че с тях се разбират само психически, душевни процеси, които нямат нищо общо с патологически-органични прояви, както с такива нямат нищо общо и математическите формулирания, и които въпреки това са чисто *духовна* действителност. Към обикновеното "ясновидство" те се отнасят както позитивът към негатива./*

И оставяйки в областта на абстрактното, днес можем да кажем предварително: *най-същественото за произвежданото на едно такова състояние се състои в това, човек да изпитва едно преобразование, едно преобръщане на сферата на неговите интереси.*

За обикновения живот човек е надарен с определени интереси. Знаете, че тези интереси действуват от сутрин до вечер. Човекът - и в това той е напълно прав, защото трябва да живее в този свят - човекът се интересува за онова, което действува върху неговите очи, неговите уши, върху неговия ум, върху неговите физически усещания и т.н.: *Той се интересува за това, което среща във външния свят; за едно проявява повече интерес, за друго по-малко; на едни неща посвещава повече своето внимание, на други по-малко; това е толкова естествено.*

И в тези вълнуващи се нагоре и надолу интереси, които го обвързват с определени привличащи сили за килима на външния свят, живее човекът, даже живеят единствено голямото болшинство от съвременните хора. Съществува само една възможност човек да създаде в своя живот такива моменти, в които външните интереси да не действуват никак, без при това да се увреди на свежестта и жизнеността на тези външни интереси; *моменти в които, ако искаме да изразим радикално нещата, целият външен сетивен свят да стане абсолютно безразличен; в който той да унищожи, да убие всички сили на интерес, които го обвързват с това или онова в сетивния свят.*

Погрешно би било, ако човек не би упражнил това убиване на интересите за външния свят само в определени тържествени моменти на живота, а би разпрострял това убиване върху целия живот. Такъв човек не би могъл да работи във външния свят; *а ние сме призвани да работим в нашия живот във външния свят и да съдействуваме за неговото преобразяване.* Ето защо ние трябва да си позволим да

убиваме всички външни интереси за окръжаващия свят само за определени тържествени моменти през деня и трябва така да се каже да развием в нас тази двойствена природа: *от една страна да сме в състояние да участвуваме живо и свежо във всичко, което се разгръща във външния свят като радост и скръб, удоволствие и неудоволствие, развиващ се, цъфтящ и умиращ живот и към всичко това да прибавим и други интереси.* Свежестта и естествеността на интереса за външния свят трябва да си ги запазим будни за нашия външен живот; *не трябва да станем чужденци на Земята; защото чрез това ние бихме действували само от егоизъм и бихме отнели нашите сили от арената, на която те трябва да бъдат посветени в нашето настоящо развитие.* Но от друга страна, за да можем да се издигнем във висшите светове, ние трябва да изработим другата страна на нашата природа, която се състои в това, в тържествени моменти на дневния живот да накараме да умрат интересите за външния свят. И ако имаме достатъчно търпение и постоянство, ако имаме енергия и сила, доколкото го изисква нашата карма, да се упражняваме в това убиване на интересите към външния свят, който ни забикаля, ако достатъчно се упражняваме в това, накрая чрез това убиване на интереса към външния свят в нашата вътрешност ще се освободи една мощна, енергична сила. Това, което убиваме по този начин във външния свят, живее до по-висока степен във вътрешния свят, оживява в този вътрешен свят. Ние изпитваме един съвършено нов род живот, преминаваме през онзи момент, когато можем да си кажем: *това, което можем да виждаме с очите, да чуваме с ушите, е само една част от цялостния живот.* Съществува един съвършено друг живот, един живот в духовния свят; *съществува едно възкресение в духовния свят, едно преминаване отвъд границите на това, което иначе наричаме живот, едно преминаване на неговите граници така, че не настъпва смъртта, а се получава един по-висш живот.* Когато тази чисто духовна сила е станала достатъчно мощна в нашата вътрешност, тогава можем да изживеем онези моменти, при които ставаме господари над нашето етерно тяло, когато това етерно тяло не приема формата, към която го принуждават еластичните сили на белите дробове или на черния дроб, а формата, която му налагаме от горе надолу чрез нашето астрално тяло. Тогава ние предаваме на нашето етерно тяло формата, която сме изработили в астралното тяло чрез медитация и съсредоточение; *тогава ние отпечатваме пластичната форма на астралното тяло в етерното тяло и от подготовлението се издигаме до озарението, до следващата степен на ясновидското изследване.* Първата степен, чрез която преобразяваме нашето астрално тяло така, че то добива органи, се нарича *пречистване* поради това, че астралното тяло се пречиства от силите на вън-

шния свят и се отдава на вътрешните сили. Но онази степен, при която астралното тяло може да отпечати своята форма в етерното тяло, тази степен е свързана с това, че около нас настъпва духовна светлина, духовният свят около нас ни се разкрива, настъпва *озарението*.

Това, което току що Ви описах, е свързано с определени опитности, през които човек минава и които са типични, които са едни и същи у всеки човек и всеки, който изминава *пътя*, които всеки изпитва, когато е узрял за това и когато обръща необходимото внимание на някои неща и процеси, намиращи се извън сетивната област. Първата опитност, която настъпва чрез организирането на астралното тяло, която следователно настъпва като резултат от медитацията, съсредоточението и т.н., може да бъде изразена като едно изживяване на чувството, като едно изживяване на усещането, като едно изживяване, което, ако искаме да го опишем, бихме могли най-добре да го наречем едно протичащо в нас *пълносъзнателно* разцепление на цялата наша личност *. /*Това, което тук наричаме "разцепление на личността" трябва строго да се различава от това, което някои мислители имат предвид като нещо патологично или съновидно и го назовават със същото име или също с името "Аз-двойник". Посоченото тук разцепление се извършва при пълна разсъдливост *само* в душата, съзнанието го обхваща така пълно, че това никак не пречи на ясносъзнателното пребиваване в обикновения Аз. При това този "Аз" не изгубва нищо от своята вътрешна крепкост и сплотеност./ В този момент, когато изживяваме това, ние си казваме: *сега ти си станал нещо като две личности; ти приличаш някакси на един меч, който се намира в своята ножница*. По-рано ти би могъл да се сравниш с един меч, който не е сложен в неговата ножница, а който е изработен в едно със своята ножница, образува заедно с ножницата една част; *по-рано ти се чувствувахте като едно цяло с твоето физическо тяло; но сега работата стои така, като че ти си сложен, пъкнат в твоето физическо тяло, както мечът в ножницата, и въпреки това си едно същество, което се чувства вън от ножницата на физическото тяло, в което е вложено*. Наистина човек се чувства в своето физическо тяло, но не сраснал с него, не съществуващ заедно с него като една част. Това вътрешно освобождение, това чувствование на себе си като една втора личност, която е излязла от първата личност, това е първото голямо изживяване по пътя към ясновидския възглед на света. Трябва следователно да се подчертае, че това е едно изживяване на чувството, на усещането. Човек трябва да чувства тази вложеност вътре в своята стара личност и въпреки това да се чувства свободен и подвижен вътре в нея. Естествено тук мечът и ножницата се използват само за сравнение. Защото все пак мечът е уютен от всички страни чрез стените на ножницата; *но човекът, който*

има това чувство, има едно високо чувство за вътрешна подвижност, нещо като че във всички точки би могъл да премине границите на своето физическо тяло, би могъл да излезе от него, би могъл да се впусне във от своята кожа, във от кожата на физическото тяло, би могъл да протегне духовни чувстващи пипала в един свят, който наистина е още тъмен за него, но който той чувствава и - бихме могли да кажем - написва, може да познае. Това е първото голямо изживяване, което човек има.

Второто се състои в това, че сега втората личност, която е вложена в първата, постепенно добива способността действително да излиза душевно-духовно от първата личност. Това изживяване се изразява във факта, че, макар и за кратко време, човек има вече опитността като че сам вижда себе си, като че има пред себе си своя собствен двойник. Тази втора опитност обаче има много по-голямо значение отколкото първата. Защото с тази втора опитност е свързано нещо, което - бихме могли да кажем - може да бъде понесено само много тежко за човека. Трябва да си помислим, че в нормалния живот човекът се намира вътре в своето физическо тяло. Онова, което се намира вътре във физическото тяло, е астралното тяло и Азът и това астрално тяло и този Аз се нагаждат към силите на физическото тяло; *те се нагласяват така да се каже вътре във физическото тяло.* Те приемат формата на черния дроб, формата на сърцето, формата на физическия мозък и т.н. така е и с етерното тяло, докато то се намира вътре във физическото тяло. То приема формата на физическия мозък, формата на сърцето и т.н. Помислете само, какво се казва с изразите мозък, сърце и т.н.; *колко чудесни, колко свършени инструменти и органи са те, колко чудесни и свършени в себе си творения са те.* Нека се запитаме само, какво представлява цялото човешко изкуство, цялото човешко творение, пред онова изкуство и техника, които са необходими, за да се изгради един такъв чуден инструмент какъвто е сърцето, какъвто е мозъкът и т.н. Какво е в състояние да направи човекът на съвременната степен на неговото развитие в областта на изкуството, на техниката в сравнение с онова божествено изкуство и с онази божествена техника, които са изградили нашето тяло и които заради това ни вземат под тяхна закрила, докато се намираме вътре във физическото тяло. Следователно в дневния живот с физическото тяло ние сме отдадени на творчеството на боговете. Нашето етерно тяло, нашето астрално тяло са нагодени във форми, които боговете са създали. Но когато станем свободни и самостоятелни, работата стои другояче. Тогава ние се освобождаваме едновременно от чудесният инструмент на творението на боговете. Следователно ние не изоставяме физическото тяло като нещо към което трябва да гледаме надолу като на нещо несвършено, а

изоставяме един храм, който боговете са съградили за нас, в който иначе обитаваме през време на нашия дневен буден живот. Как сме ние тогава?

Да предположим, че в даден момент бихме могли да напуснем това физическо тяло без по-нататъшна подготовка; *да предположим, че някой вълшебник-художник би ни помогнал да напуснем това физическо тяло, така щото то да остане само, че етерното тяло отива заедно с астралното, че следователно в известно отношение минаваме през едно изживяване, което може да се сравни с момента на смъртта.* Да предположим, че бихме могли да сторим това, без подготовка, за която говорихме: *що сме ние тогава, когато стоим срещу самите себе си?* Тогава ние сме онова, което сме станали в течение на мировото развитие от един живот в друг. Докато от сутрин до вечер се намираме във физическото тяло, божественото творение на храма на нашето физическо тяло коригира.

Онова, което сме дезорганизирали в самите нас от едно въплъщение в друго в течение на нашия земен живот; *но сега, когато излизаме вън, нашето астрално тяло и нашето етерно тяло имат онова, което са придобили от един живот в друг, без корекция; сега те изглеждат така, както трябва да изглеждат според това, което сами са направили от себе си.* Когато човек излезе от своето физическо тяло по един такъв неподготвен начин, тогава той не е едно същество с една по-висша, по-благородна, по-чиста форма отколкото е била онази, която е имал във физическото тяло, а е едно същество имащо всички несъвършенства, с които е натрупвал своята карма. Всичко това остава невидимо, дока то храмът на нашето физическо тяло приема нашето етерно тяло, нашето астрално тяло и нашият Аз. Но то става видимо в момента, когато с нашите по-висши членове излизаме от физическото тяло. Тогава, ако същевременно ставаме ясновиждащи, пред нашите очи стоят всички наклонности и страсти, които още имаме от това, което сме били в предишните земни съществувания. Да предположим, че в течение на бъдещите земни епохи ще минем през още много земни съществувания; *през време на тези съществувания ще извършим това или онова.* За някои неща, които ще извършим, още от сега в нас съществуват наклонностите, инстинктите и страстите; *ние сме ги създали в течение на нашите минали съществувания. Всичко, което човек е способен да извърши в света, всичко, с което той се провинява спрямо един или друг човек - което той ще трябва да изплати спрямо този или онзи човек в бъдеще - всичко това е въплътено в неговото астрално тяло и в неговото етерно тяло, когато той излиза от физическото тяло. Ние заставаме така да се каже душевно - гол пред себе си, когато при излизането сме*

едновременно ясновиждащи; сиреч ние така стоим пред нашите духовни очи, че сега знаем, колко сме по-лоши, отколкото бихме били, ако бяхме достигнали онова съвършенство, което боговете имаха, за да могат да създадат чудесната сграда на нашето физическо тяло. В този момент ние виждаме, колко ниско стоим под онова съвършенство, което трябва да плува пред нас като наш бъдещ идеал на развитието. В този момент ние знаем, колко ниско сме слезли под света на съвършенството.

Този е резултатът, който е свързан с *озарението*; това е *изживяването*, което се нарича *среща с Пазача на прага*. Това, което е действително, с това то не става повече или по-малко действително от факта, че го виждаме или не го виждаме. Формата, която виждаме в този момент, която току що описахме, съществува и без това, тя и без това се намира вътре в нас; *но понеже още не сме застанали срещу самите нас, а се намираме вътре във физическото тяло, ние не я виждаме*. В обикновения живот онова, което виждаме, когато излизаме ясновиждащи от самите нас, е *Пазачът на прага*. Той ни предпазва от онова изживяване, което те първа трябва да се научим да понасяме. Ние трябва първо да има ме в себе си онази крепка сила, която ни прави способни да казваме: *пред нас стои един свят на бъдещето и ние гледаме без страх и ужас онова, което сме станали; защото ние съвсем положително знаем, че можем да изправим отново всичко това, да го превърнем в добро*. Способността, която трябва да имаме, за да изживеем този момент, без да бъдем премазани от него, тази способност трябва да добием ние през време на подготовката за ясновидското изследване. Тази подготовка - отново днес казваме това по абстрактен начин, а на конкретните мероприятия ще се спрем по-нататък - тази подготовка се състои в това, да направим силни и енергични особено активните положителни качества на нашата душа, да повишим нашата смелост, нашето чувство за свобода, нашата любов, нашата енергия на мисленето, нашата енергия на ясновиждащия интелект до най-висока степен, така щото да излезем от нашето физическо тяло не като слаби, а като силни хора. Но когато в човека има много от това, което в обикновения живот познаваме като страх и боязън, това изживяване не може да бъде изпитано без угнетение.

И така ние виждаме, че има определени условия, за да може човек да погледне в духовните светове, които поставят в известно отношение като перспектива пред него най-висшето, което можем да си представим за живота на настоящето развитие на човечеството, и които същевременно правят необходимо, щото човек да постигне едно пълно преобразуване на своето същество за тържествените моменти. За онзи, който преди да пристъпи към това изживяване, се дава възможност да се запознае чрез

описание с това, което са видели хората удостоени с изживяването на висшите светове, се прави най-голямото благодеяние. За такъв човек се върши най-голямото благодеяние, когато му се дава възможност да разбере такова описание, без сам да има още способността да вижда в тези светове. Тези светове могат да бъдат изследвани само, когато човек добие способността да вижда в тях. Но благодарение на това, че човек постоянно се стреми да разбере с ума това, което изследователят ясновидец казва, той все повече стига до там да си каже: *когато разглеждам всичко онова, което носи животът, трябва да кажа, че резултатите от свръхсетивните изследвания са напълно разумни*. Когато човек се стреми по този начин да си създаде един обзор, когато той иска първо да стане разбираещ и след това ясновидец, тогава сме извършили правилното по отношение на днешната степен на човечеството. Първо човек трябва да се запознае основно с духовната наука. Сторили това, тогава великите, обширните, укрепващите и поощряващите смелостта и освежаващите идеи и мисли на тази наука дават на душата не само една теория, а и придават качества на чувството, на волята, на мисълта и така тя се калява. Когато душата е изпитала нещо подобно, тогава моментът на срещата с пазачът на прага се превръща в нещо различно от това, което тя би била иначе. Страхът и състоянията на загриженост са победени по съвършено друг начин, когато първо човек е преминал през схващането на разказите на висшите светове, отколкото ако това не би било сторено. Но когато човек е имал това изживяване, когато е застанал така пред самия себе си, когато следователно е срещнал пазача на прага, тогава за него светът започва да става съвършено друг; *тогава в известно отношение всички неща на света добиват една нова форма*. И правилно е създанието, което казва: *до сега аз съм познал, що е огън; но това беше само една измама; защото това, което до сега наричах огън, в сравнение с действителността, с това, което сега познавам като огън, е подобно на това, когато бих считал следите, които колелата на една каруца оставят по улицата за единствено действителното и не бих искал да си кажа: тук трябва да е минала една каруца, в която е седял един човек*. За тези дири аз казвам, че те са знаците, външният израз за каруцата, която е минала по улицата и в която е седял човек. Когато е минал, аз не съм видял нищо от него; *но той е причината за появяването на дирите, това е същественото*. И онзи, който би помислил, че дирите, които колелата са оставили след себе си, са нещо съществено, той би считал външният отпечатък за самата вещ. Така е това, което във външния свят виждаме като светещ огън, по отношение на неговата действителност, по отношение на духовната същност, която стои зад него, както дирите по улицата са по отношение на човека, който е седял в ка-

руцата и е минал по улицата. В огъня ние имаме само един външен израз. Зад това, което окото вижда като огън и което чувствуваме като топлина, се намира истинската духовна същност, която във външния огън има само своя израз. *Зад това, което дишаме като въздух, зад това, което прониква в окото като светлина, която се проявява като звук в нашето ухо, зад всичко това стоят действащите божествено-духовни същества, които имат така да се каже само своята външна дреха в огъня, във водата, в онова, което ни заобикаля в различните царства на природата.*

В така нареченото тайно учение, в учението на мистериите, изживяването, което човек има по този начин, се нарича преминаване през *елементарните светове*. Докато преди това човек е вярвал, че онова, което познава като огън, е една действителност, сега той вижда, че зад огъня стоят живи същества. Той се запознава така да се каже, запознава се повече или по-малко интимно с огъня като нещо свършено различно от това, което се представя в сетивния свят; *той се запознава със съществата на огъня, с онова, което стои зад огъня като душа*. Както нашата душа стои зад нашето тяло, така зад огъня, който е възприемаем за външните сетива, стои душата и духът на огъня. Човек прониква в едно духовно царство, когато изживява душата и духа на огъня; *и това изживяване, което се казва: външният огън не е никаква истина, той е чиста илюзия, той е само дреха, сега аз се намирам между боговете на огъня, както по-рано бях между човеците във физическия свят; това изживяване се нарича живот в елемента на огъня, когато говорим в смисъла на Духовната Наука*. Същото е и с това, което вдишваме. В момента, когато онова, което вдишваме като въздух, става само дреха за стоящите зад него живи същества, ние живеем в елемента на въздуха.

И така, когато е оставил вече зад себе си срещата с пазача на прага, човек може да се издигне до изживяване нето на съществата в така наречените елементи /стихии/, в елемента на огъня, на водата, на въздуха, на земята. Тези четири вида духове, които живеят в елементите съществуват и човек, който е достигнал тази степен, която току що бе описана, има общение с духовните същества на елементите. Той живее в елементите, преживява Земята, Въздуха, Водата и Огъня. Следователно онова, което в обикновения живот назоваваме с тези думи, е само външната дреха, външният израз на стоящите зад тях духовни същества. Следователно в онова, което срещаме като твърда материя или Земя /казано в смисъла на Духовната наука/, като течна материя или Вода /казано в смисъла на Духовната наука/, като разширяваща се материя или Въздух и като топла, огнена материя или Огън живеят определени божествено-духовни същества. Но това не са още най-висшите духовни същества, а когато

сме си пробили път през този свят на елементите, ние се издигаме до онези същества, които са Същества - създатели на онези духове, които живеят в елементите. А сега да вземем следното: *когато разглеждаме нашата околност, физическата околност, виждаме: тя се състои от онова, което съставлява четирите външни члена на истинския елементарен свят.* Дали на физическото поле виждаме растения или животни или камъни, можем да кажем: *те се състоят или от твърда материя, т.е. от земя - както би казала Духовната Наука - или от течна материя, т.е. от вода - казано на езика на Духовната Наука - или въздухообразна материя, т.е. въздух, или от топлинната материя, т.е. от огън.* От това са съставени нещата, които съществуват физически в света на камъните, в света на растенията, в света на животните и в света на човека. *И като творящи сили, като оплодяващи сили зад това, което съществува физическия, стоят онези сили, които се вливат към нас в по-голяма част от слънцето. Слънцето произвежда на земята покълващия и растящ живот.* Следователно Слънцето изпраща онези сили, първоначално във физически смисъл, към Земята, които правят възможно на Земята да се вижда с физическите сетива онова, което живее в Огъня, във Въздуха, във Водата и в Земята. Ние виждаме физически Слънцето, защото то пръска физическа светлина. Физическата светлина е задържана чрез физическата материя Човек вижда Слънцето от изгрева до залеза и не вижда това Слънце, когато физическа та земна материя го покрива; *от залеза до следващия изгрев той не го вижда.* Такава тъмнина, каквато царува от залеза на Слънцето до неговия изгрев, такава тъмнина не съществува в духовния свят. В момента, когато ясновидецът е постигнал онова, което бе описано, в момента, когато зад огъня той вижда духовете на огъня, зад въздуха духовете на въздуха, зад водата духовете на водата и зад земята духовете на земята, в този момент той вижда зад тези духовни същества техния по-висш господар, техния по-висш ръководител, онова, което се отнася към тези същества на елементите, както топлещото и осветяващо, благотворното Слънце се отнася към покълващия и растящ физически живот върху нашата Земя. Следователно от съзерцанието на съществата на елементите ясновидецът се издига до съзерцаването на по-висшите духовни същества, които в духовния свят са това, което във физическия свят може символично да се сравни със Слънцето по отношение на Земята. Тогава човек вижда зад същества на елементите един висш духовен свят: *духовното слънце.* Когато онова, което иначе е тъмнина, е станало за ясновидецът Светлина, когато той е достигнал *озарението*, тогава той прониква до духовното Слънце, т.е. до духовните Същества, както физическото око прониква до физическото Слънце. И кога прониква той до тези висши духовни Същества? Той

прониква тогава, когато така да се каже за хората духовната тъмнина е най-голяма. Когато иначе е свободен по отношение на своето астрално тяло и на своя Аз, т.е. от момента на заспиването до този на събуждането, човекът живее, като го заобикаля тъмнина, понеже не вижда тогава духовния свят, който го заобикаля. Тази тъмнина нараства постепенно, достига една върхова точка и отново намалява до сутринта, когато човек се събужда. Тя достига така да се каже една най-висока точка, една най-висока степен. Тя е най-висока степен на духовното затъмнение може да бъде сравнена с онова във външния живот, което се нарича среднощен час. Както по един нормален начин в този среднощен час външната, физическа тъмнина е най-силна, както до този час тя постоянно нараства и след това започва да спада, така и по отношение на духовната тъмнина съществува една най-висока степен, една полунощ. На определена степен на ясновиждането е така, че през времето, когато за недуховно-познаващия човек духовната тъмнина нараства, ясновидецът виж да духовете на елементите; *същото е и при отлива на тъмнината*. Ако човек е достигнал само една по-ниска степен на ясновиждане, нещата се представят така, че първо той вижда така да се каже определени елементарни духове, но точно когато иска да изживее върховния духовен момент, среднощния час, тогава настъпва още едно затъмнение и едва след това се просветлява. Но когато човек е достигнал определена степен на ясновиждането, тогава това, което може да се нарече среднощен час, става толкова по-светло. В това време **/**Трябва да бъдем наясно, че с този "среднощен час" не се разбира един момент, който съвпада с външната степен, човек вижда онези духовни Същества, които по отношение на духовете на елементите са както Слънцето е за физическата Земя; *той вижда висшите, творящите слънчеви същества, настъпва онзи момент, който технически се нарича виждане на слънцето в полунощ*. Такива степени, които днес както и по всяко време могат да бъдат изживени от тези, които иска да се издигне до ясновидското изследване, който иска да прогледне зад булото, което в земните елементи покрива истинския свят. Тези степени, които бяха описани сега, при които човек се чувства свободен по отношение на своята втора личност, както мечт в ножницата, при които човек се чувства въвн от своето физическо тяло, както когато би бил изваден от ножницата; *срещата с пазача на прага; изживяването на съществата на елементите, т.е. изживяването на онзи велик момент, когато съществата на огъня-въздуха-водата и земята стават същества, между които той ходи, с които общува както в обикновения живот общува с хората; и след това изживяването на онзи момент, когато изживява първичната същност на тези същества на елементите, тези са степените, които са могли да бъдат*

изминати през всички времена, които могат да бъдат изминати и днес - те често пъти бяха описани в друга форма; защото те могат да бъдат описани в различни форми и винаги описанието ще остане несвършено! Тези са степените, които водят нагоре в духовните светове; те трябва да бъдат представени пред душата, за да се види, какво трябва да направи човек във всяко време, за да познае духовните същества. И сега по-нататък ни предстои да изнесем пред душата, какво изживява човек в тези духовни светове; предстои ни да изнесем пред душата някои от конкретните действия, които човек трябва да предприеме, за да се срещне с духовните същества. И когато изнесем пред душата нещата така, както това може да бъде постигнато чрез западното посвещение, тогава изхождайки от самата същност на нещата ще можем да сравним това, което сме постигнали, с това, което съществува в човечеството като ориенталско предание, като прадревна мъдрост на човечеството. Това е, което трябва да разберем, когато говорим, че ще направим да падне Христовата Светлина върху Мъдростта на предихристиянската епоха.

СКАЗКА ТРЕТА

Ние си обрисовахме пред душата, докъде стига онзи, който прилага над себе си методите на човешкото развитие в свръхсетивните светове. При това обърнахме вниманието, че има една определена степен на развитието, чрез която това, което човек среща иначе във външния свят като топлина, като въздух, като вода и т.н., започва да живее и бъде одухотворено. Казахме, че можем да наречем това *изживяване в света на духовете на елементите*. Моля онези, които по-дълго време се занимават с Духовната наука, правилно да претеглят на везните всяка дума, която се казва, и да имат предвид, че думите не са употребени приблизително, а съвсем точно. Аз не казах елементарни духове, а духове на елементите; *и винаги става дума за това, което именно се назовава на съответното място*.

Днес нашата задача ще бъде, да се запознаем с някои особености, които се предлагат на наблюдателя на висшите светове. Тук преди всичко трябва да обърнем внимание на това, че при възлизането в свръхсетивната област, към нашия обикновен свят, който изживяваме с нашите сетивни органи, се прибавят други светове, от които на първо място ще назовем два, светове, които стоят зад тези, които възприемаме със сетивата и разбираме с ума. Ще посочим някои изпъкващи характерни особености, които могат да ни покажат разликата между нашия обикновен свят и двата следващи по-висши светове. Най-близкият свят, който се крие зад нашия свят, се нарича, както всички знаете, астралният свят, а онзи, ко-

йто е още по-дълбоко скрит зад този, наричаме на нашия обикновен език страна на духовете или духовен свят. Астралният свят можем да на речем още страна на душите или душевен свят. Ако искаме да дадем едно от многото различия, което ще бъде на първо място важно за нас за понататъшното разглеждане, можем да кажем: *в нашия физически свят царува като един от всеобщите закони този на раждането и умираването.* Навсякъде в нашия физически свят ние намираме смяна на раждане и смърт, възникване и умирање. Разгледайте, където искате, нашия физически свят, именно при неговите най-висши същества ще намерите характерното, че те се раждат и умират сред физическия свят. Една привидна вечност сред физическия свят се представя измамно на човека в това, камъните. Но и това е само привидно. Ако разпрострем нашето наблюдение върху света на камъните в по-дълги периоди, бихме видели, че и там царува законът на раждането и умираването.

За наблюдателя на астралния свят е очебийно преди всичко това, че за този свят изпъква на първо място способността на нещата и съществата да се превръщат, да се метаморфозират, както за физическия свят изпъква раждането и умираването. И тук това, което ще кажем сега, се свързва с едно указание, което бе дадено още вчера и което ще ни занимава по най-разнообразен начин все по-конкретно. В астралния свят ние имаме работа с подвижни образования, с образования, които се превръщат едно в друго така, че те могат да бъдат ту едното, ту другото. Най-близкото за нас образование на астралния свят е човешкото астрално тяло. За ясноvideца това астрално тяло обгръща като един вид аура, като един светъл астрален облак физическото тяло. Човешкото астрално тяло има своството да се преобразява непрестанно. Почти всеки миг това, което обгръща човека като един астрален-ауричен облак, и го прониква, е различно, според това, дали човек развива в себе си по-висши или по-нисши подтици, инстинкти, по-диви, по-бурни или по-спокойни страсти, дали храни в себе си една или друга мисъл. Според това, дали той има един или друг волев импулс, в този астрално-ауричен облак се показват най-разнообразните образования и включвания; *и понеже човекът прави постоянно да възникват и утихват тази или онази мисъл в неговия душевен живот, този облак може да бъде изобразен различно във всеки момент по отношение на цвят и форма; въпреки, че в астралната аура на всеки човек се запазва известен основен характер, известен основен цвят, който отговаря на неговата повече или по-малко трайна характерна черта, астралната аура е подложена иначе на постоянни промени.* Така още в астралното тяло на човека ние имаме нещо постоянно преобразуващо се. Вчера обърнахме вниманието на това, че същите същества, които човек среща първо, когато изживява астралната област

като нещо видимо, тогава, когато той напредне и стига до озарението и астралното става познаваемо за него, в зависимост от неговата подготовка, същите тези същества могат да ме се явят като добри или като зли. Толкова силна е преобразователната способност на това, което за зрението не слиза до физическото поле, а остава в областите на по-висшите светове, като слиза само до астралното поле, че то може да се превърне от добро в зло, от светло в тъмно. Следователно като основна характерна черта в този свят ние имаме способността на метаморфозирание, на превръщане.

В същинския духовен свят ние срещаме една макар и относителна трайност, едно запазване на формата. Ето защо например най-вътрешната същност на човека, ако тя иска да се запази, ако иска да остане трайна от едно въплъщение в друго, трябва да мине през духовния свят, защото само този свят има свойството на една, макар и не вечна, но все пак в известно отношение относителна трайност.

Следователно раждането и смъртта са най-главното свойство на физическия свят; *превръщането от една форма в друга е свойството на астралния свят; трайност е свойството на духовния свят.* Първо трябва да бъдем на ясно, че материалите за изграждане на човека са взети от тези светове, че човекът е изграден от тези светове. Първо той има съзнание само за физическия свят; *в другите светове той прониква чрез така нареченото посвещение или инициация, т.е. чрез подготвяне и развитие за свръхсетивното виждане.* Едва там той се запознава с това, което му избягва в обикновения свят, но което съществува също така, както съществува обикновения свят.

А сега трябва да се запознаем и с нещо друго. Казахме, че на определена степен на развитието на елемента на огъня или на топлината ние имаме пред себе си нещо живо, нещо, което изпълва с живот огъня, или по отношение на въздуха нещо, което изпълва с живот въздуха. За обикновения живот нещата стоят така, че всякога, когато за някое същество се явява една външна обвивка, една външна дреха, един израз, за човека самото това същество се оттегля в един по-висш свят. Във физическия свят човекът се запознава с физическия огън. Понеже се запознава с физическия огън, с израза на определени духовни същества, които царуват в огъня, за да познае самите тези същества той трябва да се издигне от физическия в по-висшите светове. Никога в същия свят не можем да намерим онези същества, които са първоизточник на едно явление за един друг свят. Това, което е първоизточник на огъня например, може да бъде намерено едва, когато възлезем от физическия свят в следващия по-висш свят, защото съответните същества изпращат своя израз надолу в по-нисшия свят, а задържат своето същество в по-висшия свят. Това

важи не само за явленията, които така да се каже срещаме върху външния килим на физическия свят. Духовете на огъня, духовете на въздуха, на водата, на земята, се забулват за физическия свят и стоят в по-висшите светове, защото изпращат надолу своите изрази във физическия свят. Но това важи не само за онова, което срещаме във външния свят, но и за всичко, което живее в самите нас във физическия свят. В този свят живеят за нас не само явленията на външния свят, не само пъстроцветният и богатият в тонове, изпълненият с ухания и вкусове свят, но в него живеят на първо място и нашите чувства, нашите усещания и мисли. Всичко, което човекът е в това въплъщение, живее във физическия свят, каквото и да е то. Върху това трябва да бъдем наясно. Така щото и всяко чувство, което изживяваме между раждането и смъртта, е едно явление на физическия свят, всяка мисъл, която зачеваме, всяка идея и т.н. И също както зад външните явления, зад цветовете, звуците, уханията и т.н., или както казахме в Духовната наука, зад огъня, въздуха, водата и т.н. стоят божествено-духовни същества, така и зад нашите усещания, нашите чувства, зад целия наш душевен живот живеят божествено-духовни същества. Целият наш душевен свят има зад себе си божествено-духовни същества. И това, което обикновено наричаме нашия Аз, което изживяваме като нашето Себе сред физическия свят, това не е още нашето истинско Себе, то не е още онова, което наричаме нашето висше Себе. Нашето висше Себе се намира в един свръхсетивен свят, то живее зад нашите чувства и усещания. Ето защо човек изживява в истинския смисъл това висше Себе едва чрез развитието на свръхсетивните светове. Там то се явява в една форма съвършено различна от тази, която има във физическия свят. Бих искал да ви покажа с един особен пример, как това живеещо във физическия свят себе на човека се отнася към неговото висше Себе, а именно бих искал да ви приведа този пример във връзка с разгледаното днес; *защото онзи, който вижда в духовните светове, знае, че в течение на времето тези неща се изменят*. Онзи, който например е причинил една неправда на един друг човек, може да изпита в себе си това, което наричаме угризения на съвестта. Тук се натъкваме на онези особени душевни изживявания, които обикновено обхващаме с думата "съвест". Всички вие знаете, че в обикновения живот с тази дума "съвест" се назовава един вид вътрешен глас, който кара човека да изправи отново извършената от него неправда. Повечето хора през целия си живот малко ще се спрат да размислят върху това, каква е същността на тази съвест; *те се задоволяват само да си кажат: съвестта е нещо, което човек чувства*. Човек има едно вътрешно чувство, че трябва отново да изправи една извършена от него неправда; *той е измъчван в неговата душа, ако не е изправил такава неправда*. За човека във физическия свят съ-

вестта е първо едно вътрешно изживяване, едно душевно изживяване. Но запитайте сега духовния изследовател, как стои въпросът с такъв един случай, тогава той трябва да направи следното наблюдение: *той трябва да наблюдава човека, който е извършил една неправда, в неговия живот в астралния свят*. Този, който изпитва вътрешно за себе си угризения на съвестта, за духовния изследовател той е за обиколен от чудновати астрални форми, които не са налице, когато в душата не живеят угризения на съвестта. Всичко, което така да се каже шуми в съвестта и е чувствава но от душата, която живее във физическия свят, за духовното наблюдение то се явява в определени форми, които бръмчат, фучат около човека, които живеят в заобикалящия го свят. И когато се запитаме: *как се показва за духовния изследовател раждането на тези форми, тогава ни се предлага следното: да предположим, че някой е извършил една такава неправда*. Тогава мислите, които са произвели неправдата, си образуват други мисловни форми, които са метаморфози, преобразования на първите. Всичко, което човек мисли, усеща и чувствава, живее в неговото астрално тяло като една форма, като една форма-мисъл, или като форма-усещания или като форма-чувство.

Например една мисъл, която е ясна, може да бъде видяна как обгръща човека като една строго очертана форма-мисъл; *също така една дива, безпътна мисъл*, тази или онази страст могат да бъдат видени като безпорядъчни, разбъркани форми. Всичко това са форми, образи, които заобикалят човека. Когато един човек извършва неправда спрямо друг човек, той мисли и чувствава това или онова. Тези форми на мислите или чувствата излизат тогава вън от него, намират се в неговата околност; *но те не остават само мисъл-форма, това е същественото и важното*. Те не остават нещо, което се е отделило от човека, а намират храна от определени светове. Те бучат някак си, както бучи вятърът в едно празно пространство, което му се предлага, така бучат в тези мисъл-форми, които се отделят чрез угризенията на съвестта, определени същества от напълно определени светове /върху това ще говорим по-нататък/, и собствените мисъл-форми на човека са изпълнени тогава със субстанцията на същества от тези светове. Човекът е дал повод чрез своите мисъл-форми в неговата околност да живеят други същества. Тези същества са в действителност мъчението произведено от угризенията на съвестта. Ако те не бяха там, угризенията на съвестта не биха причинили мъчение. Едва в момента, когато човек несъзнателно чувствава тези същества, започва гложденето и разяждането на лошата съвест.

От този пример можете да видите, че за духовното наблюдение съществува една свършено друга действителност отколкото за недуховното. За това последното съвестта е само едно вътрешно изживяване; *за духо-*

*вното наблюдение съвестта е сбор от същества, които заобикалят човека, тя е една духовно-астрална действителност около него. Защо в обикновения живот човекът не вижда онези същества, които току що ви описах - които се раждат благодарение на това, че определени духовни същества се обличат в неговите собствени мисли като с кожи, като с мехове? Причината е същата, както тази, поради която той не вижда например духовете на огъня. Той вижда във физическия свят огъня; *зад физическия свят се крие това, което е духовно в огъня; и само през огъня той може да проникне със своя поглед в по-висши светове, когато иска да види духовното в огъня.* Също така човек трябва да прониква със своя поглед духом през съвестта, когато иска да се запознае с духовете на съвестта, когато иска да се запознае с измъчващите същества, живеещи на първо място с астралния свят, които са се породили по начина, който вече ви описах.*

Онези, които ще съпоставят фактите изнесени от мене в различните сказки и цикли от сказки, биха могли да направят тук едно заключение, което аз тук сам ще направя. Вие знаете, че човешкият душевен живот се е изменил в течение на дълги епохи. Вие всички познавате тези факти от моите най-различни сказки. Вие знаете, че когато днес описваме това, което наричаме човешко съзнание, ние имаме нещо съвършено различно отколкото съзнанието - да речем - например у първите древни индийци през първата културна епоха на следатлантското време; *а съвършено различно е било съзнанието през атлантската епоха.* Вие знаете, че в своето развитие човешкото съзнание е минало през едно състояние на смътно, първично ясновиждане и е стигнало до днешното ясно, будно дневно съзнание за физическия свят. Колкото по-надалече отиваме назад в развитието, толкова повече намираме, че хората са притежавали едно първично ясновиждане, известно първобитно ясновиждане. Не е нужно да отидем твърде далече в миналото, достатъчни са само малко хилядолетия, и ще намерим още много народи, които не са виждали само физическия огън, а са били в състояние през този физически огън да проникнат със своя поглед до елементните духове на огъня. Постепенно човешкото съзнание се е развило така, че от човека се е оттеглил един по-висш свят, и той е останал ограничен само във физическия свят. Но това важи не само за външния свят, за килима на сетивния свят, който е разгърнат около нас, то важи и за изявяващия се във физическото душевен живот. А сега можете да направите извода: *когато ни посочваш едно такова явление като съвестта и твърдиш, че зад това, което се нарича съвест, днешният духовен изследовател изживява, вижда около човека астрално-духовни форми, тогава прадедите на днешния човек трябва да са виждали тези астрално-духовни форми; нали те са били яснови-*

ждащи, следователно бе трябвало да са виждали това, което днес духовният изследовател наблюдава. Също както огънят закрива духовете на огъня, така и човешката съвест - този вътрешен глас, както я наричаме - закрива първо света, който току що описах, света на измъчващите, гложещи духове на съвестта. Следователно в миналото човекът трябва да е виждал онова, което аз току що описах като едно астрално явление. Обаче условието за това би било тогавашните хора да не са имали вътрешна съвест, тази вътрешна съвест трябва да не е била още развита, следователно онова, което днес наричаме душевно явление на съвестта, трябва да не е съществувало някога у нашите прадеди, но в замяна на това нашите прадеди трябва да са виждали това, което днес духовния наблюдател в астралната обвивка, докато днес за хората - понеже те чувствуват вътрешния глас на съвестта - този глас закрива - да речем - външните духове на съвестта.

Аз нарочно изнесох този пример, понеже при него потвърждението на фактите може да се напипа просто с ръце. Можем да посочим съвсем точно момента, да посочим този момент външно исторически, когато е станало преминаването от виждането на външните духове на съвестта от страна на хората към събуждането на вътрешния глас на съвестта. Достатъчно е само мислено да разгледаме драмата "Орестия" на Есхил и да я сравните със същата материя третирана от Еврипид само кратко време след това в неговите трагедии. Тук имаме един преход в течение само на няколко десетилетия, от Есхил до Еврипид, когато се извършило това, което ви описах и което е едно неопровержимо потвърждение. Вижте Орест така, както ни го рисувал Есхил в своята трагедия; *прекарайте през погледа на душата си това, което става там!* Агамемнон се завръща у дома си след завършването на Троянската война. Той бива убит от своята прелюбодействаща жена. Синът Орест отсъства. Когато се завръща и узнава за станалото, той си отмъщава за смъртта на баща си и убива своята майка, защото самият глас на един от почитаните богове го подбуждат към това; *той извършва това отмъщение даже в съгласие със съществуващото тогава чувство у народа.* Народът именно казва, че той правилно е постъпил, като е убил своята майка, че е извършил нещо справедливо. Но като последствие от убиването на майката той вижда да идват преди него Ериниите, богините на отмъщението. Ериниите, богините на отмъщението от митологията, не са нищо друго, освен образното изобразяване на това, което аз току що ви описах като факт на духовното наблюдение. И постарайте се сега да проверите, дали някъде в тази по-стара драма се явява нещо подобно на това, което наричаме с модерната дума съвест; *в по-старо време не се намира никаква дума за това, което ние назоваваме с името съвест.* Както могат да до

кажат изследователите, в никой език на древността не съществува съответната дума за назоваване на съвестта. Но сравнете сега същия въпрос у онзи поет, който няколко години по-късно третира същата материя, у Еврипида. В неговата драма няма нищо от Фуриите, Ериниите; *в нея вие вече имате човека, който чува вътрешния глас на съвестта*. В промеждутъка от време - това може да се напира просто с ръце - става развитието на съвестта. Преди това в течението на развитието на човечеството ясновидското наблюдение е било така силно, че след едно извършено лошо деяние хората са имали едно съвършено различно чувство отколкото по-късно. Какво е чувствувал човек от по-старо време, когато е извършил едно лошо деяние? Ясновиждащото око е било още будно; *той виждал това, което аз описах, в своята околност - в Гърция са ги наричали Еринии*. И какво чувство се е пораждало в неговата вътрешност, поради това, че постоянно е имал пред себе си това видение на Ериниите? Пораждало се е едно чувство, което напълно отговаряло на особеностите на астралния свят, а именно чувството: *да превърне, да преобрази тези форми, които е имал около себе си*. В астралния свят царува способността на преобразуването, на превръщането. Когато човек е заличил лошото деяние, превърнал го е в добро, тогава Ериниите се превръщали в благоволящите Евмениди. Тук имате способността на превръщането, на трансформирането. Следователно тогава е имало нещо, което човекът е изживявал така, че си казал: *аз извърших едно злодеяние; ужасно е това, което се вижда в астралния свят; то трябва да бъде преобразено; аз трябва да направя това, което ще произведе трансформирането, метаморфозирането*. Имаше едно съответствие между човешкото действие и онова, което беше в околността. Не съществуваше още нищо от това, което е вътрешен глас на съвестта. Всичко в света, включително и вътрешния душевен живот, е подчинено на развитието. Така се развило и това, което наричаме съвест. И би сгрешил онзи, който би отишъл назад в миналото няколко хилядолетия и би искал да намери и в по-старите времена това, което днес живее в душата като едно самопонятно явление. Случаят е даже такъв, че в съответната област, където трябва да стане това, нещата се променят сравнително бързо. Както растението расте от лист към лист и после като в скок преминава към цвета, така е и в духовното развитие. Глупавото изказване, че природата не прави скокове, е една неистина; *природата постоянно прави скокове*. В решаващите точки стават постоянно скокове. Както в растението става един скок от зеления лист към цвета, такива скове можем да наблюдаваме и в духовния живот: *нещата се развиват бавно и постепенно в течения на столетия и хилядолетия; но тогава промяната става така бързо, както е станало със съвестта в епохата, която се пада около пет-*

стотин години преди Христа, така щото един писател на трагедии от по-рано не вмъква нищо от това, което е съвест, в своята драма, докато няколко десетилетия по-късно един друг писател на трагедии прави това за първи път и намира също така една дума за това, което днес наричаме съвест. С това отново е свързан фактът, че за човекът изчезва именно ясновидското наблюдение на духовете на съвестта, на Ериниите. Тези духовни същества са такива, че пред тях се изпъчва нашето вътрешно изживяване на съвестта, както пред духовете на огъня се изпречва външният израз на огъня.

Така вие виждате, че в две направления се стига до един бряг на изживяването във физическия свят. Едно от направленията е: *когато наблюдаваме килима на сетивния свят около нас и явленията на света на цветовете и на формите вън, тогава стигаме до границата, на която – можем да кажем – съществуват външните духове.* Но също когато проникнем в нашата вътрешност, когато разглеждаме явленията на нашата съвест, на паметта, на чувството, на волята, на живота на мислите, и в тези явления трябва да виждаме нещо съвършено подобно вътрешно, каквото наблюдаваме при огъня, въздуха, земята. Тези неща се изпречват и закриват това, което съществува като духовна същност зад тях. Когато съвестта се проявява като един глас в човешката душа, като едно вътрешно изживяване във физическия свят, тя се изпречва пред света на Ериниите, на Фуриите и ги закрива за човешкото наблюдение. Едва когато разглеждаме историческия живот от тази вътрешна гледна точка, той става обясним. Хората не разбират нищо от това, което е станало, ако не могат да разглеждат развитието на ръка с духовните факти. Следователно зад червеното и синьото, зад звука, зад външния мирис и т.н. ние имаме духовни същества, които стоят зад тях, които живеят вън от света, които ни заобикалят и които са закрити като с едно було от това, което виждаме и чуваме и разбираме чрез ума. Но ние имаме и такива същества, които стоят зад това, което наричаме душевен живот. Тук с право може да се зададе сега въпросът: *как се отнасят едно към друго тези две духовни царства?*

Ако искаме да разберем това, трябва отново да си припомним някои неща, които са ви познати. Всички Вие знаете, че човешката природа се състои от четири члена: *физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз* и че *тази четиричленост на човешката природа се дължи на цялото създаване, на цялото развитие на човека.* Знаем, че човекът, когато го разглеждаме като цяло, е получил своето начало не на Земята, но че тази Земя е била предхождана от други възплъщения. Насочвайки нашия духовен поглед от Земята назад, ние откриваме едно предхождащо възплъщение на същата, която наричаме Старата Луна; *по-нататък откриваме*

едно още по-ранно въплъщение на Земята като Старо Слънце и още по-далече в миналото откриваме първото въплъщение на Земята, наречено Старият Сатурн. Казваме: преди да се роди Земята, в света е съществувала една прастара планетарна формация, която наричаме Старият Сатурн. Върху този Стар Сатурн се роди първият зачатък на нашето днешно физическо тяло; на Старото Слънце се прибави етерното тяло, а на Старата Луна астралното тяло. Едва на Земята към тази създадена по-рано троична при рода на човека се присъедини Азът, така щото ние дължим зачатъка на нашето физическо тяло на Стария Сатурн, зачатъка на нашето етерно тяло на Старото Слънце, зачатъка на нашето астрално тяло на Старата Луна, а зачатъка на нашият Аз на днешната Земя. Но от различните сказки знаем, че това развитие съвсем не е протекло така просто, че първо просто е съществувал Сатурн, че той се е превърнал после в Слънцето, от това последното е възникнала Луната и от нея Земята, а знаем, че това развитие има един много по-сложен характер. Когато първо си кажем: *съществуваше Сатурн, той се превърна в Старото Слънце и това последното се превърна в Старата Луна - ако останем тук, защото това е приблизително вярно за нашите отношения - ние не трябва да се спрем до тук при самото лунно развитие, което непосредствено е предхождало нашата Земя.* Аз ви обърнах вниманието върху това, че през време на Лунното развитие настъпи едно разделяне между Земята и Слънцето /Земята беше тогава Луна/, с други думи между Луната и Слънцето. Докато Сатурн и Слънцето говорим като за единни, неразделени небесни тела, при Лунното развитие трябва да кажем: *единното тяло се раздели на две тела, така щото известно време съществуваше Старата Луна и същевременно Старото Слънце.* След това двете отново се съединиха, минаха едно междинно състояние и се появиха отново като Земно развитие. И през време на най-ранното Земно развитие веществата и Съществата, кои то днес са на Слънцето и Луната, бяха съединени със самата Земя; *едва по-късно се отдели това, което днес живее на Слънцето, то се отдели от Земята.* Първо остана Земята съединена с Луната. По-късно от Земята се отдели и Луната и Земята остана между Слънцето и Луната. Следователно тези три тела първоначално бяха една тяло; *Слънцето и Луната се отделиха едва по-късно от Земята.* А сега да се запитаме: *какъв е смисълът на това отделяне в духовния живот?* Ние искаме да се абстрахираме от първото отделяне през време на старата Луна и искаме да се спрем само на онова раз деление, което е станало през време на същинското Земно развитие. Също както върху нашата Земя намират своето развити е определени същества, така и на Слънцето и чрез Луната намират своето развитие други същества. Съществата, които не биха могли да продължат своето ра-

звитие на Земята, защото имаха една степен на развитие различна от тази на човека, се отделиха от Земята заедно със Слънцето; *те не вървяха по-нататък със земното развитие, а трябваше да продължат своето развитие върху една арена вън от Земята, именно на Слънцето, така щото в момента на отделянето на Слънцето от Земята имаме пред себе си факта, че човекът бе оставен на Земята като едно същество, което се нуждаеше от условията на земното развитие за своето собствено развитие.* Обаче други Същества, които не можеха да се развиват по-нататък на Земята, си отделиха веществата, от които се нуждаеха, и си образуваха обиталище на Слънцето. След това те действаха от Слънцето върху Земята. Защото както физическите слънчеви лъчи падат върху Земята и осветяват и затоплят Земята - така лъчезарят върху нашата Земя и делата, действията на Духовете на Слънцето. *Физическите слънчеви лъчи са само външния телесен израз на делата на духовните слънчеви същества.* Този беше смисълът на отделянето на Слънцето. Какъв беше смисълът на отделянето на Луната? Ако Слънцето би останало със Земята, тогава Съществата, които по-късно обитаваха на Слънцето, не би ха могли да на мерят условия за своето правилно развитие напред, а човекът никога. Човекът не би могъл да върви в крак с темпа на развитието на Слънчевите Същества, той би трябвало да се развива много по-бързо, ако слънчевите Същества не биха напуснали Земята и не биха понижали силата на своето действие отделяйки се от Земята. Чрез това темпът на развитие на Земята бе забавен, благодарение именно на отделянето на Слънцето. Но темпът, с който се развиваше човешкото същество след отделянето на Слънцето, не беше още подходящият; *той беше сега много бавен.* Човекът би се втвърдил, би се мумифицирал, ако Луната, която тогава още беше съединена със Земята, би останала и по-нататък свързана - с нея. Човекът би се развил не като едно същество, каквото той е днес, което се състои от външното физическо тяло и от вътрешния душевно-духовен живот, а би се втвърдил, би се мумифицирал. Поради това, че Луната беше съединена със Земята, в тази Земя съществуваше стремежът, склонността човекът и Земята да бъдат втвърдени, изсушени, вдървени. Постепенно Земята би станала едно небесно тяло, от което формите на човека биха се образували като мумии. Луната трябваше да бъде отделена от Земята. С това бе дадена възможност да се поддържа правилния темп на развитието. Това, което беше твърде бавно, може да бъде ускорено. Така човекът стана това, което отговаря на неговата същност; *ако Слънцето би останало съединено със Земята, той би бил възбуден към един външен живот и към една подвижност, които не би могъл да понесе.* Ако Луната би останала съединена със Земята, човекът никак не би бил възбуден, той би изсъхнал, би

му била отнета възможността да се оживи. Възбудата, която човек получи чрез слънчевия живот, беше външна. Иначе Слънцето би действувало възбуждащо върху човешкия живот в един твърде бърз темп. Както Слънцето действува възбуждащо върху живота на полските цветя от вън, така, ако Слънцето би останало съединено със Земята, човекът би бил възбудан отвън към всяко чувствуване, мислене и воление, но по такъв бърз начин, че той би изгорял така да се каже във физическия и духовен огън на Слънцето. Но възбудителят, който действува от вън напусна Земята, отдалечи се от нея и затова неговото действие бе отслабено. Обаче поради втвърдяващите тенденции, които Земята съдържаше в себе си, това действие беше много слабо; *ето защо една част от тези втвърдяващи тенденции трябваше да бъдат изхвърлени под формата на Луната*. Чрез това в развитието на Земята и на човека настъпи един нов, оживяващ принцип и този принцип действуваше по точно противоположен начин в сравнение със Слънцето. Докато възбудянето на Слънцето действува отвън, това, което сега настъпи, действува оживяващо *отвътре*. Всичко онова, което е душевен живот във физическия свят, можа да се развие само благодарение на това, че човекът бе предпазен от това втвърдяване, от това мумифициране чрез отделянето на Луната. Целият вътрешен живот, цялата вътрешна подвижност, всичко онова, което може да бъде описано като чувства, усещания, съвест и мисли, всички тези източници на живот на вътрешността, се проявиха отвътре навън благодарение на отделянето на Луната от Земята; *иначе те бяха пресъхнали в човешката природа, биха останали бездейни*.

Питайте следователно онзи, който преброжда Космоса с духовния поглед: *от къде иде способността, че ние възприемаме нещо външно, гледаме или виждаме нещо, че човекът е възбуден да гледа?* Трябва да си кажете: *от това, което съществува физически или духовно в Слънцето*. Ако запитате обаче: *от къде идат причините на вътрешното изживяване, причините на мисленето, причините на чувствуването, причините например на съвестта и т.н.?* Тогава трябва с благодарност да погледнете към Луната и да си кажете: *благодарение на съществата, които отделиха нейните същества от Земята*. Ако биха останали в Земята, лунните вещества биха възпрепятствували вътрешната подвижност на душевния живот.

Обаче ние трябва да търсим причините за развитието на света не само в човека, но в известно отношение и у духовните Същества, които принадлежат на по-висшите светове. Не само за човека беше добре, че Слънцето и Луната се отделиха от него, но това беше добре и за онези Същества, които някога бяха свързани в своето развитие с човека. Заедно със Слънцето от Земята се отделиха духовни Същества и направиха

Слънцето за свое обиталище. Както човекът не би могъл да се развива, ако Слънцето би останало съединено със Земята, така и тези Същества не биха могли да се развиват на Земята, ако не би станало това отделяне. Те можаха да се развиват само благодарение на това, че в Слънцето привлякоха онези вещества, които по-рано бяха свързани със Земята. Така далече от втвърдяващите вещества на Земята те можаха да намерят условия на своето развитие. Така, поглеждайки нагоре към Съществата, които се развиват на Слънцето, ние казваме: *там горе живеят онези същества, които за своето развитие се нуждаят от Слънцето също както ние се нуждаем за нашето развитие от Земята.* Те бяха, така да се каже, загина ли, ако бяха останали на Земята. Но благодарение на всичко, което настъпи, те можаха да намерят възможност да изпращат своите благотворни действия долу върху Земята, т.е. да се развият самите така, че да могат да помагат по един подходящ начин на съществата на Земята. Духовете на Слънцето не бяха били никакви помагачи на Земята, ако биха останали на нея. Едва след отделянето на Слънцето от Земята намиращите се там Същества постепенно достигнаха онази степен, при която можаха да станат помагачи на Земята. Когато при своето наблюдение духовният изследовател гледа навън в светлината и върху нещата на външния свят, тогава на определена степен на своето развитие той можа да си каже: *зад това, което ми се явява физически като цвят или тон, стоят същества, които можем да разглеждаме като слънчеви същества.* Но така, както днес слънчевите Същества ни се явяват в духовното наблюдение, те не са били такива от самото начало, а е трябвало да се развият до тази степен. След това развитие те ни се явяват като висши, като горни духовни Същества, каквито ги виждаме, когато гледаме вън във физическия-сетивен свят.

А сега да се запитаме: *кой стана причината да настъпи другата възможност на развитието, онази възможност, която даде възбудата отвътре, която предпази човека от втвърдяване?* Трябваше да има Същества, които в подходящия момент да извлекат лунното вещество от веществото на Земята. Следователно, ако бихме искали да се изразим популарно даже тривиално, можем да кажем: *трябваше да има духовни същества, които в определен момент на земното развитие си казаха следното: "ние проследихме сега развитието на Земята, която съществуваше първо като едно същество в мировото пространство, състоящо се от Слънце, Луна и Земя. Трите бяха съединени в едно".* После те видяха, че имаше други Същества, които не можаха да продължат своето развитие, ако биха останали свързани със Земята. Те видяха, как слънчевите Духове отделиха Слънцето, как излязоха от Земята и намериха условия на своето развитие на една друга арена. След това видяха, че сега

човекът би се втвърдил, би се вдървил и от него не би се получило това, което трябваше да се получи. Ето защо те си казаха: *ние не трябва да оставим работата при това, което слънчевите духове направиха, трябва да направим и нещо друго, трябва да предпазим сега Земята от втвърдяване*. Сега те влязоха в действие и отделиха Луната от Земята. Това беше дело на същества, които в известно отношение стояха по-високо от слънчевите същества. Когато Слънцето още беше съединено със Земята, тези последните трябваше да си кажат: *"ние не намираме никаква възможност за развитие по-нататък върху Земята, а се нуждаем от една друга арена"*. Обаче другите Същества можаха да си кажат: *"ние ще намерим възможност да продължим нашето развитие и върху Земята"*. Те оставиха слънчевите Духове да излязат заедно със Слънцето, а самите те останаха свързани със Земята. Обаче благодарение на това, че останаха свързани със Земята, на тях им се предложи възможност да станат чрез това в даден момент спасители на развитието на човечеството, като отделиха Луната от Земята. Следователно в известно отношение това бяха Същества по-висши от слънчевите Духове. Те можаха спокойно да кажат: *"нека оставим втвърдяването на Земята да дойде над нас, нека не отиваме със слънчевите духове, а да останем на земята, за да можем да извършим едно дело, което слънчевите духове не могат да извършат, а именно да отделим Луната от Земята"*. Имаше следователно Същества, които можаха да извършат едно дело, благодарение на което едно относително по-лошо вещество бе отделено от Земята, докато слънчевите Духове взеха със себе си по-благоприятното вещество. Но благодарение на това, че тези същества станаха отделители и властелини над по-лошото, те доказаха своята по-голяма сила. Защото по-силен е не този, който властвува над добрите и ги прави може би малко по-добри, но по-силен е онзи, който може да превърне злите в добри.

Така следователно ние виждаме, че след отделянето на Слънцето в развитието на Земята влязоха в действие духовни Същества, за които бе запазено едно по-висше, едно важно дело. *Тези същества стоят зад явленията на нашия душевен живот, както духовете на Слънцето стоят зад явленията на нашето външно наблюдение*. Когато гледате чрез вашите очи, когато чувате чрез вашите уши, когато разбирате, схващате чрез вашия ум външните неща, тогава можете да кажете: *зад всичко това, което виждам, чувам, схващам с ума, стоят духовни същества, онези духовни същества, които имат своето истинско обиталище на Слънцето, които живеят в слънцето, които някога се отделиха, когато Слънцето се отдели от Земята*. Но когато погледнем обратно в собствената вътрешност, когато направим погледът ни да падне върху

онова, което наричаме мислене, чувствуване, воление, усещане, съвест, ние виждаме вътрешния живот, който е станал възможен благодарение на това, че определени духовни Същества бяха останали на Земята и после отделиха Луната от Земята. *В тяхното царство те имат всичко това, което стои зад явленията на душевния живот.* И както е вярно, че когато духовният изследовател вижда зад физическия огън и възприема неговите духове, той вижда там в действителност един дух, който има своето истинско обиталище на Слънцето, така също, когато този духовен изследовател гледа зад съвестта, той вижда духовете на съвестта, които принадлежат към онези, които са извеликтели веществото на Луната от Земята. От там идват духовните същества, които се вмъкват като в една кожа в мисъл-формите, които са свързани с едно злодеяние. Дали иначе имат по-голяма или по-малка стойност, духовете, които обгръщат човека като същества на съвестта, те идват от царството на Луната и принадлежат на една духовна област, която в известно отношение е по-мощна, стои по-високо отколкото царството на Слънцето.

От целия начин на описанието, което ви дадох днес, можете да прецените, че фактически тези същества, които стоят зад нашите душевни явления, принадлежат на едно царство, което е поставено по-горе от духовното царство, което стои зад външната Майа. Ние имаме една двойна *Майа: външната Майа на сетивния свят и вътрешната Майа на душевния живот.* Зад първата стоят онези духовни същества, които имат своя център в Слънцето, а зад Майата на нашия вътрешен живот стоят другите, които принадлежат на едно по-мощно, по-обхватно царство. Онези, който обгръща тези неща духовно със своя поглед, може да знае, че духовните същества, които стоят зад външния сетивен свят, идват от съвършено друга страна отколкото духовните същества, които стоят зад чувствата и усещанията, зад съвестта. Тези същества които отговарят на- пример на съвестта, са наречени в гръцката митология *Еринии*. И вижте, колко вярна е тази митология, която казва: *Орест чува от боговете, които царуват там, че той е извършил едно добро дело, обаче други същества, а именно Ериниите, идват при него и митологията има чувството: това са по-стари същества отколкото онези, които принадлежат на царството на Зевса; те се проявяват като отмъстителни същества даже там, където външните богини на слънчевото царство /на царството на Зевса/ позволяват да бъде извършено едно такова деяние.* Така пред човека застават същества от един по-стар род на боговете, които се намесват някакси коригиращо в това, което Орест, ръководен от съществата отделили се заедно със Слънцето, предприема. Тук ние виждаме един чудесен пример, как митологията и мъдрите възгледи на древните народи ни предават онова, което днес духовното наб-

людение може да познае по друг начин. Вземете заедно всичко това, което днес ви казах - в следващите сказки ще говорим по-подробно върху него - и ще откриете някои въпроси, които за Вас се свързват с разглеждания въпрос като въпроси на съвестта. Днес за Вас някои неща ще останат още неясни поради това, че в известно отношение разгледахме Съществата, които са взели участие в отделянето на Луната, като по-мощни отколкото Съществата на слънчевото царство; *това ще се изясни; защото ще видите, колко относителни са нещата в по-висшите светове.* Едно обаче ви моля днес да приемете на половина като въпрос. Видяхме, че Земята би се втвърдила, би се вдървила, ако не беше станало отделянето на Луната; *че благодарение на това душевният живот получи своята вътрешна подвижност, благодарение именно на това, че определени помощни същества са изхвърлили Луната от Земята.*

Такива неща на развитието не стават наведнаж, такива неща стават постепенно. Също и благотворните действия, които изхождат от Слънцето, не се проявиха изведнъж, те не бяха налице в тяхната пълнота внезапно, а се проявиха постепенно. А сега моля Ви да вземете предвид, че в даден момент на развитието на Земята едно духовно Същество, което по-рано беше във връзка със Слънцето, което наричаме "Христово Същество", слезе по времето, когато живееше Исус от Назарет, от Слънцето на Земята и се съедини със Земята. Христовото Същество прониква в тялото на Исуса от Назарет. Тук ние имаме пред себе си едно твърде особено явление. Не трябва да поставяте това явление в същото отношение, в което поставихме всичко останало, за което днес говорихме /В следващата сказка ще изясним по-добре този въпрос/. Казахме: *след отделянето на Слънцето от Земята тази последната би се втвърдила, ако Луната не би била изхвърлена от нея; човешките същества биха се мумифицирали.* Това важи за голяма част на земния живот, но то не важи за целия земен живот. Въпреки отделянето на Слънцето и на Луната, в Земята би останало нещо изпаднало в смъртта, ако не би дошло Христовото събитие. Ако отделянето на луната даде възможност да се яви вътрешният душевен живот, то възбуждането - новото възбуждане на този вътрешен живот - дойде сега отново от Слънцето чрез слезлия от него Христос. Това, което Христос донесе на Земята, то би останало едно мъртво душевно произведение, една духовна мумия, ако не беше дошъл Христос.

Какво се представя на духовния изследовател, когато той поглежда във времето предхождащо Христовото събитие? Представя му се нещо до най-висока степен своеобразно Когато духовното око поглежда в древните времена, тогава изчезва външната форма на Земята, както тя се представя на физическите сетива, която форма е само *Майя*, и на нейно място се представя нещо, което би могло да се сравни с формата на

човека, обаче само с формата на човека. *За духовния поглед Земята се превръща - казвам изрично Земята - от своята външна форма на Майа в земната форма на човека, който е прострял ръцете си във формата на кръст, който обаче в тази си форма е едновременно мъж и жена. Духовният изследовател вижда Земята, преди Христос да беше слязъл, във формата на кръст, а именно като един човек.* Тук ние си спомняме за чудесните думи на Платон, който ги е взел от мистериите, че мировата душа е разпъната на кръста на мировото тяло. Това не е нищо друго освен предаване на явлението, което се предлага на духовния поглед. Христос умря на кръста; *И благодарение на това земята премина от чистата форма в живота. За времето от преди Христа Земята се представя на духовния поглед само като форма; за времето след Христа тя се представя като оживена отново от христовия принцип.* Следователно по времето, когато Христовият Принцип навлезе в Земята, настъпи нещо подобно както при отделянето на Луната; *в нещо, което иначе би останало само форма, настъпи живот.* Правилно разгледани, всички древни времена сочат към Христовото събитие. Както днешният човек сочи назад към Христа като към едно Същество, което навлезе в развитието на човечеството в един определен момент, така и посветените от преди идването на Христа винаги сочеха към това, че Христос ще дойде; *и те показваха това, което сочеше към Христа, което така да се каже преизвестяваше Христа.* Нищо не е предизвестило повече Христа както онова мощно явление, което се е представяло на духовния поглед при определени условия, за който поглед изчезваше Земята в нейната физическа форма и духовното око виждаше мировата душа разпъната върху мировия кръст. В много далечни времена на древна Индия мъдреците разказваха, че в момента, когато им се отворил духовния поглед, те намерили дълбоко, дълбоко под планините на Земята един кръст и върху него окачен един човек мъж-жена, имащ изобразен върху дясната страна символа на Слънцето, върху лявата страна символа на Луната, а върху останалата част на тялото държавите и отделните форми на моретата и на сушата на Земята. Това беше едно ясновидско видение, което древните индийски мъдрци са имали за онази форма, която чакаше върху нашата Земя, за да бъде оживена от Христовия Принцип. И поради това, че тези древни мъдрци на Индия са посочили най-важното предварително пророческо обявление на Христовото събитие, те са доказали, че там, където са виждали по-дълбоко, те можаха да кажат: *Христос ще дойде, защото това, което сочи към него, е налице.* Ето защо древната мъдрост, там където тя се издига в най-висшите области, е пророчество; *тя гледа нещо, което ще дойде в бъдеще.* Всичко, което се намира в бъдещето, е действие на настоящето. Но важните неща, които ще станат ду-

ховно в бъдеще, могат да покажат за духовния поглед своето съществуване в настоящето. Христовото събитие не е било посочено по някакъв външен абстрактен начин, то е било посочено чрез това за духовния поглед, че животът на Христа, който в определен момент се съедини с живота на Земята, е бил предизвестен чрез формата, чрез образа на мировата душа разпъната върху кръста на мировото тяло. Мъдростта на всички времена ни се показва в една вътрешна хармония, когато нещата се разглеждат до тяхната основа. Така, изхождайки от казаното, ние ще трябва да разгледаме мъдростите на различните времена и ще се стремим да направим да падне върху тях светлината, чрез която те ще могат да се явят в тяхната истинска форма.

СКАЗКА ЧЕТВЪРТА

В двете предидущи сказки подчертахме, че свръхсетивното виждане може да вижда духовните същества, които се намират зад отделните неща на сетивния килим, който е разпрострян пред нас, че следователно от определена степен на духовното развитие или, да речем, на инициацията, на посвещението, онова, което в обикновения живот наричаме огнени, въздухообразни, течни и т.н. тела, се превръща в нещо живо, подвижно, в нещо духовно. И вчера особено споменахме, че и зад явленията и фактите на нашия собствен душевен живот, доколкото този живот се разиграва във физическия свят, са скрити духовни същества. Сега можете да си зададете въпроса: *Така ли са нещата, че там, където обикновеното сетивно виждане възприема, да речем, топлина, цветове и т.н., свръхсетивното съзнание вижда духовни същества, така щото тогава бихме имали пред нас света на две форми, веднъж като външен сетивен свят, веднъж като духовен свят?* А по отношение на вътрешността: *Така ли стоят нещата, че в нашия душевен живот имаме усещания, чувства, факти на съвестта, а зад тях стоят духовни същества?* Т.е.: *Не се ли покрива може би напълно духовният свят в своя външен израз със сетивния свят?* Бихме могли да поставим въпроса и така: *Намираме ли ние всички възможни духовни същества, когато изхождаме от това, което е външният израз във физическия свят, или има и други духовни същества, които нямат никакъв израз във физическия свят?* Този въпрос бихме могли ние да поставим и за свръхсетивното съзнание той намира следния отговор: *действително нещата стоят така, че зад всяко външно възприятие ние имаме зад него едно духовно същество или духовен факт, но при възлизането във висшите светове за свръхсетивното съзнание съществуват и духовни същества и факти, които нямат никакъв израз във физическия свят.* Следователно за посветения съществуват и други опитности освен онези, които хвърлят своята проекция, своя

сянков образ във физическия свят. А също така има духовни същества и факти, които не хвърлят своята сянка в нашия душевен живот, които следователно не намира никакъв израз във факти на съвестта, на мислите, на чувствата и на усещанията и т.н. Ако искаме да изразим накратко, обобщено това, което току що казахме, можем да кажем: *за висшето съзнание духовният свят се представя като един далече по-богат свят отколкото неговия външен израз във физическия свят.* За по-голяма част от Вас това никак не е чудно; *но то трябва да бъде поставено ясно пред погледа на нашата душа.* Трябва да бъде ясно, че съществуват не само забулени духовни явления и същества, както например огънят закрива стоящите зад него духове на елементите, но съществуват и скрити духовни същества и факти. И между тези същества и факти трябва да правим разлика, ако искаме сега да напреднем в нашето разглеждане не и искаме да поставим пред душата си по-точно някои неща, които засегнахме още вчера.

Вчера обърнахме вниманието на това, че има духовни същества, които отговарят на това, което наричаме съвест. И така съществуват духовни същества за всички вътрешни факти. И накрая на вчерашната сказка можах да отбележа, как гръцкият мит е имал едно ясно разбиране за това, че онези духовни същества, които се изявяват така, някакси като оживители и възбудители на нашия вътрешен душевен живот, са представени образно в Ериниите и че тези Еринии принадлежат на един по-стар род богове или духове отколкото онези, които срещаме зад външните сетивни явления. Ето защо онези, които говореха за Ериниите, казваха, че те принадлежат на един по-стар род богове на гърците, които намериха за правилно отмъщението на Орест. Ериниите бяха изпратени като че ли от една по-висша разумност, за да коригират това, което народните богове, които не бяха нищо друго освен мистични изрази за съществата стоящи зад сетивния свят, считаха за правилно. С това ние посочихме един много важен факт на цялостното развитие на човечество то и на света; *и този факт трябва да ни занимае днес нещо по-дълбоко, по-интимно.*

Хвърлете още веднъж поглед назад върху всичко това, което е предхождало нашето Земено развитие. Вие знаете, че преди да бъде Земя, нашата Земя е минала през състояния на стария Сатурн, на старото Слънце, на старата Луна. Онези от Вас, които са следили обясненията дадени по-рано върху този въпрос, ще си кажат: *при всичко онова, което става в течение на развитието на нашата земя в четирите царства, в човешкото царство, в животинското царство, в растителното царство и в минералното царство, се намира в действие цяла войска от духовни същества и тези същества се намират на най-различни степени на развитие.* Онези същества, които изпращат своите благотворни действия от

Слънцето, се намират на определена степен на развитието, а зад Земното развитие стоят Същества, които са отделили в подходящ момент Луната от Земята. Всички тези Същества се включват в структурата на Земното развитие, в структурата на царствата, които принадлежат на Земното развитие, така щото това, който стои зад явленията, които ни заобикалят, е една богато подредена и установена духовна същност. Но Вие лесно можете да си спомните, че богато устроени духовни царства са съществували и през време на стария Сатурн, и през време на старото Слънце и през време на старата Луна. Ние не трябва да искаме да разберем всички тези царства така, че да намерим имена, които трябва да са валидни за едно или друго Същество за винаги. Имената, които можем да употребим, често пъти не са име на, които назовават индивидуалности, а имена, които означават някакви чинове или длъжности. Когато следователно назоваваме едно име за едно Същество, което е действувало през време на Слънчевата епоха, ние не можем вече да употребим същото име, когато искаме да назовем това Същество действащо през време на Земната епоха; *защото междувременно то далече е напреднало*. Виждате, че трябва да говорим много точно, ако искаме на налучкваме действителността в духовните светове. Така нашето Земно развитие е било предхождано не само от три възплъщения на това наше земно кълбо, но също и от три духовни светове, три мощни мирови царства. А тези три мощни мирови царства се различават твърде съществено едно от друго, когато ги изследваме със свръхсетивното съзнание. Когато изследваме старото Сатурново, Слънчево и Лунно развитие, представя ни се нещо, което в същност не може да се сравни с всичко онова, което тук върху нашата Земя сме в състояние да назовем с имена. Тук можем да говорим само с сравнения.

Вие си спомняте това, което казах, че старото Сатурново развитие е било по същество едно топлинно, едно огнено развитие; *че на Слънцето топлината се бе съгъстила и превърнала във въздух, на Старата Луна въздухът се бе съгъстил до вода, а на Земята едва се появи "Земята", т. е. твърдото състояние на материята*. Но ако днес бихте искали непосредствено да приложите това, което свързвате с понятието топлина или огън, към топлинното или огнено развитие на стария Сатурн, това не би ви дало едно напълно правилна, вярна представа; *защото онзи сатурнов огън се е различавал съществено от нашия земен огън*. Вие съвсем не бихте могли да сравните този сатурнов огън, който получавате, когато запалвате дърва или с онзи огън, който употребявате, когато разтопявате метали или т. н. Има само едно нещо, с което бихте могли да сравните онзи сатурнов огън, а това е огънят, който като топлина прониква със своите струи вашата кръв. В този - бихме могли да кажем - жив огън, в

тази топлина, която същевременно е животворното във Вас, Вие имате нещо, което можете да сравните с веществото, от което се е състояло единствено старият Сатурн, докато това, което днес е физически огън, е един потомък, едно произведение на стария сатурнов огън. Тази форма на огъня, който виждате във в пространството с физическите очи, се е родила едва на Земята. Само топлината на нашата кръв ни припомня още физически за това, което е съществувало през епохата на физическото развитие върху стария Сатурн. Така, следователно, вие виждате, че съществуват само малко неща, които сред нашата днешна опитност биха могли да се сравнят със свойствата, които са съществували през тези далечни състояния на развитието, така щото намираме три състояния предхождащи земното днешно състояние, които са твърде различни от него: *старото сатурново състояние, старото слънчево състояние, старото лунно състояние.*

Но сега трябва да бъдете на ясно, че в същност в нашето Земно развитие отново се съдържа по определен начин всичко, което е съществувало през време на стария Сатурн, на старото Слънце и на старата Луна; *то само се е изменило.* Това, което е било заложено на стария Сатурн първо като зародиш, като зачатък и се е развило по-нататък през Слънчевия и Лунния периоди, то се съдържа в нашето Земно развитие; *и всичко, което се е развило през тези три последователни състояния, се намира в изменена форма и в нашето земно развитие.* Но от тези изменени състояния ние винаги можем да покажем, какво стои от неговата основа на предишните състояния на развитие. Някакси старият Сатурн, старото Слънце, старата Луна са тайнствено вместилища в нашата Земя.

А сега нека се занимаем малко по-точно с това, как тези неща са вместилища тайнствено в нашето Земно развитие. Ако си припомните това, което бе казано в предишните сказки, можете да си кажете, че някога Земята заедно със Слънцето и Луната са били едно тяло. Тогава в тази Земята се е намирало и всичко, духовни Същества, физически вещества, които са съществували през време на стария Сатурн, на старото Слънце и на старата Луна. Всичко това и обитавало заедно в началото на Земната епоха - така щото можем да охарактеризираме това начало на Земната епоха както следва: *земната започва с това, че тя е приела в себе си три предхождащи състояния на развитието със всички степени на развитие на духовните същества, които са съществували по-рано.* Всичко това живееше на нашата Земя. Но когато се представите, че тези Същества имат различни степени на развитие, трябва да си кажете: *Някой, който наблюдава тази Земя, трябва да може да различава между тези три различни духовни същества и вещества; за началото на земното развитие*

той трябва да си каже: тук има нещо, което е могло да се роди само благодарение на това, че някога нашето земно развитие е било предшествувано от сатурновото развитие - тук има нещо, което е могло да се роди само благодарение на това, че някога земното развитие е било предхождано от слънчевото развитие и тук има нещо, което е могло да се роди само благодарение на това, че някога земното развитие е имало като предшественик лунното развитие. Така щото нашето Земно развитие е било предхождано от три състояния, които в началото на Земното развитие отново се намират в това земно тяло.

Фактите, които току що обрисовах пред вашия духовен поглед, винаги са стояли пред очите на хората, които благодарение на едно старо инстинктивно съзнание са имали връзка с тайните на духовния свят. И когато числото 3 се посочва като особено характерно число за по-висшите светове, пред душите на онези, които имат предвид конкретното, не отвлеченото, самите неща, а не понятието, е стоял винаги фактът, че нашата Земя е съдържала в себе си, в своето лоно това, което идваше от стария Сатурн, от старото Слънце и от старата Луна. Това е така наречената висша, предиземна троичност. Древните посветени са поглеждали назад към прадревните епохи, когато всичко земно е било още духовно, и са казвали: *това, което едва на Земята е станало твърдо, е било предхождано от други елементарни състояния.* Когато Земята не беше се присъединила още като четвъртата същност към трите предидущи състояния, тя е била предхождана от тези три състояния: *предиземното, на което всичко земно дължи своето съществуване.* Нашата Земя е била предхождана от една троичност, която на нашия текущ език наричаме Сатурн, Слънце и Луна. А как стоят нещата сега с нашето Земно развитие? Тази троичност се е развила по-нататък и се е превърнала в нашата Земя. Следователно, когато говорим за така наречената висша троичност, ние разбираме конкретно трите предиземни състояния; *когато говорим за четворката, ние разбираме тази три състояния, как те са се изминали постепенно така, че са могли да приемат в себе си самата Земя.* Ето защо всички хора, които са се намирали във връзка с фактите на духовния свят благодарение на едно инстинктивно съзнание, са чувствували тайната на развитието на Земята в отношението между трите и четирите; *те си казвали: нашата Земя е четвъртото въплъщение на нашето мирово развитие; бидейки четвъртото въплъщение, тя е приела в себе си предишните три въплъщения, които са се развили до тяхното земно състояние; обаче три от тези състояния трябваше да се развият до все по-високи степени в предиземната епоха.* Така от това, което беше станало четири, хората са поглеждали със свещен трепет нагоре към трите: *трите - Сатурн, Слънце И Луна - стоят на основата на*

четирите, което изразява нашето земно развитие. /Самопонятно е, че изразите Сатурн, Слънце и Луна не означават днешните небесни тела носещи същите имена /Когато проследим сега самото това наше Земно развитие, ние можем да се запитаме: Как участвуват отделните духовни същества в нейното по-нататъшно развитие?

Това по-нататъшно развитие протича така, че Слънцето се отделя от Земята и след това се отделя и Луната. В тези процеси участвуват духовни Същества; *те направляват тези процеси.* Духовни Същества отделят Слънцето от Земята и също така духовни Същества отделят и Луната от Земята. Следователно, как участвуват отделните, духовни Същества на стария Сатурн, тези на старото Слънце, тези на старото царство на Луната в различните процеси? Те се намират на различни степени на развитие; *следователно и тяхното участие ще бъде по различен начин.* Първо имаме една група духовни Същества - това са онези, които през време на старото Слънчево развитие са минали определено развитие, което за тях беше толкова важно, както Земното развитие за човека. Следователно Съществата, които са изминали едно такова развитие, че именно старото Слънце беше предвидено да им служи като арена, които са така да се каже нагодени към старото Слънце, които принадлежат към това старо Слънце. Това са онези Същества, които през време на Земното развитие отделиха Слънцето от Земята, защото още през време на старото Слънце бяха толкова напреднали, че тогава бяха свързани с него така, как то човечеството днес е свързано със Земята. Те са така напреднали, че за своето по-нататъшно развитие се нуждаеха от Слънцето. Заедно с отделянето на Слънцето отидоха и слънчевите Духове от Земята, за да действуват отвън върху нашата Земя. Но след като слънчевите Духове напуснаха Земята, на нея останаха още Духовете на Сатурн и Духовете на Луната. От тези две групи духовни Същества Духовете на Сатурн са тези, които бяха така напреднали в своето развитие, че можеха да ръководят и направляват отделянето на Луната от Земята. Тези Духове бяха зрели за това дело благодарение на това, че бяха предходили Духовете на Слънцето в своята зрялост, че още през време на Сатурновия период бяха изминали това, което Духовете на Слънцето трябваше да завършат върху старото Слънце. Ето защо те бяха способни да отделят Луната от Земята и да подбудят вътрешното развитие на човека, да оживотворят отвътре човека, който иначе би се втвърдил, би се мумифицирал. Така ние можем да кажем: *делото на отделянето на Слънцето бе произведено от духовете на Слънцето, а делото на отделянето на Луната бе произведено от духовете на Сатурн.* Слънцето е космически символ за делото на слънчевите Духове, Луната е космически символ за делото на сатурновите

Духове. А какво остава на самата Земя? На Земята остава това, което бяха същинските Духове на старата Луна.

За следващите дни ще бъде полезно да обгърнем с поглед един напълно определен момент на Развитието на Земята. Искам да кажа онзи момент, когато именно Луната излезе от Земята. Слънцето се беше отделило вече по-рано. Земята се намира сега в едно съвсем определено състояние, тя не беше тогава такава, каквато е днес. Ако при отделянето на Луната Земята би била такава, каквато е днес, тогава целият ход на историята не би бил необходим. И така Земята тогава не е била такава; *в сравнение с нейното днешно състояние, когато е покрита с едно растително, с едно минерално, с едно животинско и с едно човешко физическо царство, тя се намираше в едно несъвършено състояние.* Всичко това не беше още се появило. Отделните континенти не бяха още отделени едни от други. Всичко беше - бихме могли да кажем - в безпорядък. По-късното трябваше то да се развие. Ако бихте обгърнали с ясновидски поглед хода на развитието, напразно бихте търсили в тогавашното състояние на Земята едно растително и минерално царства подобни на днешните; *напразно бихте търсили такива животински и човешки форми, каквито са днешните.* Чрез какво се е образувало всичко това? То се е образувало чрез това, че Слънцето и Луната са действували отвън. Те се бяха отделили за това, за да могат да действуват отвън върху Земята. Нашата Земя е произвела онова, което е могло да се роди чрез действието на Слънцето и Луната; *всичко, което днес виждаме около нас на Земята.* И така, когато говорим за момента, когато Луната се е отделила от Земята, ние трябва да си представим една хаотична Земя и трябва да кажем: *Земята постепенно се е покрила с онези образувания, които днес възприемаме около нас, с растителната покривка, с различните групи животни, с човешките раси в днешния смисъл.* Всичко това се развива и разцъфтява чрез действието на Съществата, които действуват върху Земята от Слънцето и от Луната. *От съществата, които действуват от Слънцето, са били произведени онези форми, които са външните форми на минералите, на растенията, на животните и на физическите човеци: от съществата, които действуват от Луната, е възбуден особено душевният живот в животните и в човеците.* И така тези Същества творят отвън за нашето земно развитие. Това, което ви обрисовах сега, е приблизително с много малко думи образът, който характеризира Земното развитие от така наречената Лемурийска епоха да Атлантската епоха. Едва през време на Атлантската епоха бавно и постепенно образът на Земята се оформя такъв, какъвто го виждаме сега около нас. Така в Земното развитие ние трябва да различаваме, от отделянето на Луната

насам, една хаотична Земя и една подредена Земя, една Земя, която е изпитала вече действието на духовните Същества от заобикалящия я свят. Всичко, което казах, е резултат, който не е нужно да извличаме от това или онова исторически предадено ни учение. Представете си, че чрез някакво събитие би било изгубено всичко онова, което са създали - да речем - посветените на древна, достойна за уважение Индия, че биха били изгубени всички познания на персийските маги, познанията на халдейците, на египетските посветени, познанията на мистериите на Гърция, представете си, че всичко, което е било създадено като външни документи до наши дни би било изгубено, че не бихме притежавали нито един откъс от създадените съчинения, който да ни осведоми, какво е било учено някога върху духовните основи на нашето Земно развитие! Въпреки това, за нас не би била изгубена възможността да намерим отново всичко, което се е случило в Земното развитие. Ние бихме могли да го намерим и днес, ако сме запазили възможността да развием свръхсетивното съзнание. И така, всичко, което бе разказано сега, може да бъде намерено без никакъв исторически документ, то може да бъде намерено чрез свръхсетивното изследване. Следователно с това ние имаме пред нас нещо, за което можем да говорим и да го предаваме като учени е и в днешния етап на развитието, като черпим направо от първо източника, както математиката може да бъде изучена направо от нейното оригинално естество.

А сега, след като извикахме пред погледа на душата си така да се каже една малка глава от обширната Духовна наука, да се постараме да започнем от някъде, за да видим, как това, което днес можем да установим чрез свръхсетивното изследване, е живяло в минали времена. Несъмнено, бихме могли да приложим и някой друг метод; *но за настоящия цикъл от сказки да приложим този метод, като сравним това, което можем да намерим без исторически документи, с онова, което ни е било предадено чрез този или онзи документ.* Нека не отиваме твърде далече в миналото, а да се върнем назад към една историческа личност, която е живяла относително в древните времена на духовното развитие на Гърция, към онази личност, за която външно исторически не се знае даже, колко години е живяла. Искаме да се върнем към онази личност, която в известно отношение е предхождала другите гръцки мъдреци, а именно към *Ферекид* от Сирос. Той е живял през онази епоха на духовното развитие на Гърция, която се нарича епоха на седемте мъдреци, която следователно предхожда всичко, което иначе ни се съобщава исторически от гръцката философия. Външната история разказва само малко за този Ферекид от Сирос. Но доста е интересно да се запознаем с това, което се разказва за него. Между другото той се счита и като учител на Питаго-

рас. На него могат да се припишат много от ученията, които намирате у Хераклит, у Платон, у по-късните мъдреци. Той принадлежеше на по-старата епоха на развитието на Гърция, за която се казва, че тя е имала седем мъдреци, както се казва, че древните индийци са имали седем *Риши*. През времето на тези седем мъдреци на Гърция е живял Ферекид от Сирос. За него се разказва, че той е учел: *на основата на цялото наше развитие лежат три принципа и тези три принципа се наричат Зевс, Хронос и Хтон*. Какви са тези наименования? Когато проучим поточно, какво се е разбирало с тези три наименования, то е следното: *първо ще знаете направо, че Хронос е само едно друго наименование на стария Сатурн; това е едно и също*. Така в единия принцип на Ферекид от Сирос, в Хронос, ние имаме онзи сбор от божествено-духовни Същества, които причисляваме към царството на Сатурн. Всичко онова, което причисляваме към царството на стария Сатурн, всичко, което след това отново е действувало в Земното развитие като Същества, които бяха в състояние да отделят Луната, тези Същества са обхванати с наименованието Хронос-Сатурн. А сега Зевс! Зевс е една дума, едно име, което е колебливо, когато се употребява в древни времена. То се употребява за духовни индивидуалности намиращи се на най-различните степени на развитието. Но онези, които в по-древна Гърция са знаели нещо за посвещението, са виждали в Зевса познаваемия за тях ръководител на Слънчевите Духове. Зевс е това, което живее в действията, които се упражняват от Слънцето върху Земята. И така това, което Ферекид от Сирос нарича Зевс, е второто царство, царството на Слънчевите Духове. А що е *Хтон*? Това не е нищо друго освен едно наименование на онова състояние на нашата Земя, в което тя се е намирала в момента, когато Луната се беше отделила, т.е. в едно хаотично състояние, когато Земята още не е била покривана от растения, животни и човеци. А сега у Ферекид ще намерите много важни, знаменателни думи; *той казал; следователно на основата на нашето земно развитие стоят тези три принципа, Зевс, Хронос и Хтон*. Това, което Земята е станала, то е станало едва чрез задружното действие на тези три принципа, на онази свещена първична троичност, която е дошла от предиземни състояния. Тях познава следователно и този древен мъдрец на Гърция и ги нарича с употребяваните тогава имена. А сега Ферекид разказва, как нещата са се развили по-нататък. Но в древни времена такива неща не се разказвали с такива сухи, брутални понятия както днес, а са употребявали цветисти представи за това, което са виждали и познавали духом. И Ферекид от Сирос казвал: *Хтон стана Геа, стана Земя, стана това, което днес се нарича Земя, благодарение на това, че Зевс и даде почетния подарък и чрез това я облече с дреха*. Това са прекрасните думи за онова развитие, което аз ви

изложих накратко с малко думи. Земята стоеше сама; *вън бяха Слънцето и Луната, духовните царства на Зевс и на Хронос*. Тогава първо започна да действа върху Земята отделеното Слънце. Това беше един вид оплодяване на Земята в нейното хаотично състояние: *следователно, за да говорим с древния гръцки мъдрец: стана едно оплодяване на Хтон чрез Зевс*. Долу във физическия свят бяха изпратени слънчевата топлина и слънчевата светлина, заедно със слънчевата топлина и слънчевата светлина бяха изпратени долу благотворните действия на царството на Зевс, което оплоди всичко. Тогава на Земята бе даден почетният дар Земята се покри с дреха и тази дреха не е нищо друго освен килимът от форми на растенията и на животните, от формите на физическия човек, с които сега Земята се загърна. Хтон стана Гея чрез това, че Зевс я дари с почетния дар и с това тя се облече в дреха.

Така ние отново виждаме изказано в чудни образни изрази, в един прекрасен език онова, което днес свръх сетивното съзнание може да намери, ние виждаме това изказано в епохата, когато са живели седемте гръцки мъдрци, когато е действувал Ферекид от Сирос, от когото са били запазени едва само някои външни незначителни неща, които вече ви цитирах. Обаче онзи, който осветлява нещата изказани от този мъдрец със светлина, която днес свръхсетивното изследване може да ни даде, той ще си каже: *ние не бихме могли да изразим така сполучливо нещо подобно, което се потвърждава от днешното свръхсетивно изследване, ако сами не бихме знали за всички тези неща*. И когато се запитаме понататък: *откъде идваше знанието на Ферекид от Сирос, ние откриваме, че този мъдрец е минал през едно финикийско посвещение*. Следователно в него ние виждаме един човек, който е бил посветен в древните финикийски светилища и който е знаел за това, което можеше да се каже и да предаде като учение, от тези светилища на древна Финикия. Така от изтока се вляло нещо от това, което е съществувало там в съзвучие с останалата източна мъдрост.

С това исках да ви дам само един пример и можем да приведем много такива примери, как това, което днес можем да намерим без никакви исторически документи, отново може да се намери у древните мъдрци, когато умеем правилно да го четем. Тук ние не отидохме много далече в миналото на историята на човечеството. От много неща може да се види, че ученията, които днес могат да бъдат открити по един оригинален първичен начин, могат да се намерят по съответен начин в древни времена, стига само да можем да разчетем изразите. Все пак бива да изпускате изпредвид, че би било съвършено погрешно да помислим, какво сме изчерпили нещата, когато днес се опитваме да хвърлим светлина върху източната мъдрост чрез това, което днес можем да добием в запа-

дния свят, като кажем: *ние намираме на изток това или онова като мнение за развитието на света; и така говорим ние днес.* Но ние намираме това по същия начин и у Ферекид от Сирос, според мене, намираме го и в египетската епоха, в епохата на халдейските маги, в древно-индийската епоха. Ако бихме считали това за единствено възможното, тогава бихме могли да кажем: *"следователно днес ние намираме една мъдрост, която е съществувала в най-различни форми навсякъде, където хората са се стремили към една мъдрост: една и съща мъдрост навсякъде!"* Срещу това твърдение в неговата абстрактна форма не би могло ни най-малко да се възрази, защото фактически нещата стоят така; *но трябва да кажем, че това е само една част от истината.* Както развитието на растението не се състои в това, растението да произвежда от долу от най-долната точка на своя корен до плода винаги едни и същи органи, а в това, че то произвежда зелените листа, оцветените листа, цветове, тичинки, близалцето и т.н., както растението изменя формата на своите произведения, води ги до все висши форми, така е и с напредъка на човешкия живот върху Земята. Ако е напълно правилно да се каже, че постоянно едни и същи мъдрости се явяват в най-различни форми, съществува обаче едно развитие на тези мъдрости; *и просто казано не е правилно да се каже, че още през древно-индийската епоха е съществувало същото онова, което днес съществува.* Това би било също така неправилно да се каже, както не би било правилно да се каже, че когато растението образува своите цветове, това е едно и също нещо, както когато то развива своя корен. Това е, така да се каже, една и съща сила; *но ние можем да познаем тази сила в нейната действителност само, когато проследим действителното развитие, така щото в тайните, които стоят на основата на развитието на човечеството познаваме един напредък.* Онова, което е било учено през първата епоха след великата атлантска катастрофа на Земята, може да бъде учено още и днес; *обаче за човека земното развитие също се е обогатило, то е получило нови импулси.* Вчера ние посочихме важния момент на Христовия Импулс за развитието на човечеството. С това в развитието на човечеството е навлязло нещо, с което нищо друго подобно не може да се сравни, нещо, което стои като съвършено единствено събитие в развитието на човечеството. Чувал съм да се казва: *"но сред развитието на човечеството би било съвършено несправедливо да не е било възможно на човека да се съобщи пълната мъдрост преди толкова и толкова хилядолетия преди идването на Христа."* Но как хората преди идването на Христа са стигнали до там, за тях да може да бъде задържано нещо, да не им се съобщи нещо? Заставайки на почвата на всемирната справедливост /така казват някои/, трябва да приемем, че наистина формите на мъдростта се изме-

нят, формите на истината се изменят, но че към старите истини не се прибавят нови; *“иначе би трябвало да твърдим, че за хората, на които е било предопределено да живеят в епохата след Христа, е било пригответно нещо по-възвишено отколкото за човека от преди християнската ера”*. Ако не биха се правили понякога такива изказвания, не би било нужно това да се споменава тук; *защото можем да разберем, че такива неща се казват понякога другаде някъде, само не между хората, които се стремят към Духовната Наука*. Защо не? Затова, защото хората, които са се въплътили в следхристиянската епоха, са същите тези, които са живели и преди тази епоха; *защото хората минават през повтарящи се въплъщения и онова, което не са могли да научат преди идването на Христа на Земята, те са призвани да го научат след това*. Онзи, който вярва, че човекът постоянно и постоянно се преражда, за да му се предлага винаги едно и също нещо, той не вярва сериозно, не вярва със своите чувства и с целия си душевен живот в прераждането; *защото да вярва човек сериозно в прераждането, това значи да разбира, че не напразно човек постоянно и постоянно идва на Земята, а това става, за да може той постоянно да изпитва все нови и нови неща на Земята*. Но ако това е така, тогава в тази Земя трябва постоянно да се влива нов живот; *човек трябва да види нещо ново на земята, щом отново идва на нея*. Абстрактност е да се казва: *същите мъдрости се явяват постоянно и отново в различните светогледи*. Обаче конкретната истина е, че мъдростите се развиват, че те приеман все по-висши и по-висши форми, докато най-после на Земята ще се яви това, което е зряло, за да може да премине в едно друго състояние, както Сатурновото, Слънчевото, Лунното състояние са преминали в Земното състояние. Тук няма само повторение, а действителен напредък: *това е именно, за което се касае*. И в това имен но се състои разликата между източния и западния начин на мислене. Западният начин на мислене никога не може да се отдели от едно действително конкретно историческо схващане на нашето Земно развитие. А историческо схващане е само онова, което вижда напредък, а не повторение на едно и също нещо. Понятието на историята е това, което е настъпило в развитието на човечеството едва чрез запада. Едва на запад хората се научавали да схващат нещата действително исторически, а не само едно повторение на същото. И когато някъде между нас се яви някой, който не е напълно проникнат от понятието на историческия напредък и се отдава тогава в значителна степен на източния начин на мислене /в истинността на който съвсем не се съмняваме, която истинност ние напълно оценяваме, при все че казваме, какво към нея трябва да се прибави историческото схващане/, тогава лесно се оказва, че на такъв човек липсва понятието на историята и че за него трябва да въз-

никне един странен въпрос: "какъв смисъл има в това вечно повтo-рение?" Този беше въпросът, който Шопенхауер беше поставил, на когото липсваше в същинския смисъл понятието на историята и който сред нашия духовен живот беше един от онези, които бяха приели много неща за външния екзотеризъм от източния живот. Чрез това, че се поставя една по-висша истина, съвсем не се засяга по-нисшата истина; *ние казваме "да" на всичко онова, което се твърди от неисторическата гледна точка; само че един по-нисш начин на мислене е издигнат в едно по-висше царство, т.е. в нашия случай източният начин на мислене е осветлен чрез светлината на запада*.*./.*Това изложение, което в себе си изглежда обширно, е оправдано с това, че трябва да бъде насочено срещу често явяващото се в мистични мирогледи твърдение, според което в същност различните редуващи се религии и т.н. са само преобразования на една и съща първична мъдрост. /.

Това, което сега ви казах отвлечено, бих искал да ви го потвърдя с един пример. От вече казаното вие вече сте почувствували, че резултатите на съвременното свръхсетивно изследване ние намираме в друга форма в древните времена, когато ги потърсим. Можем да хвърлим светлина върху миналите времена само, когато вземаме тази светлина именно от съвременното. Тук ще си послужим като пример пак с една личност, с една духовна индивидуалност. По-късно от тази област ще имаме да разгледаме различни подробности; *днес ще изтъкнем само едно нещо*. Когато отидете назад в епохата, където е било написано това, което е съществувало в известно отношение като отзвук от висшата, свещена мъдрост на Ришите, между наименованията на божествата ще намерите името Индра. Ако от гледището на съвременното свръхсетивно изследване трябва да ви отговоря на въпроса: *"що за същество е това, което във времето на ведите /свещените индийски книги/ е било наричано Индра??", аз ще сторя най-добре това, като отново ви охарактеризирам, как един съвременен човек може да добие един възглед за това същество, което действително съществува*". Ние изтъкнахме, че зад това, което ни заобикаля външно в света, зад Огъня, зад Въздуха, зад Водата, зад Земята, стоят духовни същества. Когато оставим да действа върху нас това, което е огън или въздух, когато го оставим да действа първо върху нашите сетива, ние имаме външния израз за духовните същества, които стоят зад огъня или зад въздуха. За това, което в обикновения живот възприемаме физически, ние можем да търсим онова, което стои зад него, когато чрез свръхсетивното виждане се издигаме от физическия до душевния свят. Там за това, което външно се изразява във въздуха, ние намираме множество същества; т.е. *В окръжаващата ни духовна среда работят заедно много духовни същества, за да произведат това, което*

за нас се изразява във физическите явления на въздуха. Нека се запита-
ме: *"как се представя духовното царство намиращо се зад въздуха,
когато го наблюдаваме в душевния свят?"*

Отговорът е: *ние стигаме до множество духовни същества, които не
слизат до физическия свят, които се изразяват в този физически свят
чрез въздуха и които в душевния свят застават пред нас като инди-
видуалности.* Тези същества ние намираме и днес. А най-мощното от те-
зи същества е едно съвсем определено същество. То е онова Същество,
което в древна Индия е било назовано с името *Индра*. Това Същество
участва същевременно в цялото устройство на нашия дихателен про-
цес. Че ние сме станали такива дишащи същества, каквито сме, това
дължим на действието на това Същество. Към това Същество можем по-
стоянно да поглеждаме нагоре и да казваме: *"На тебе, о Индра, аз дъл-
жа възможността да притежавам един такъв дихателен апарат, ка-
къвто имаме всички хора"*. Но дейностите на едно такова Същество и
въобще на такива същества не се ограничават само в едно, те са разкло-
нени. На същото това Същество човекът дължи и нещо друго. Ето защо
той може да каже: *"На тебе, Бог Индра, на когото дължа възможност-
та да дишам, на тебе също дължа аз и силата, която например трябва
да протича през моите мускули, когато искам да победя моите не-
приятели в сражение"*. Така древният човек можеше да моли този Ин-
дра да му даде си ла да победи своите врагове; *защото тази функция се
приписва също на това същество.* На същото това Същество, за което
ние не се нуждаем от никакво име, защото то е тук, трябва да припишем
също и факта, че светкавицата проблясва през облаците и гръмотевицата
тънти и че се явяват благодатните действия, които придружават бурята.
И за тези явления на бурята можем така да се каже да издигаме молитви,
ако въобще мислим за такава молитва към боговете.

Така ние виждаме, че в душевния свят съществува едно определено Съ-
щество, което в древната ведическа епоха е било наричано просто с име-
то *Индра*. Но *Индра* съществува и за нас също така, както той е съще-
ствувал за тогавашното време.

А сега идва другото. Вземете това Същество *Индра*, вземете го така, ка-
кто действително го е виждал древният индийски посветен, когато е на-
сочвал своя духовен поглед към душевния свят, вземете това и запитай-
те сега: *"днешният посветен по същия начин ли вижда този Индра?"*,
тогава трябва да отговорим: *"днешният посветен вижда всичко онова,
което в древността са виждали у този Индра, всичко това, но той
вижда у този Индра и нещо друго"*. Когато виждате един човек в негова
та 40-годишна възраст, който се нарича *Фриц Мюлер*, можете да си ка-
жете: *това е същият човек, когото аз видях преди 30 години като 10-*

годишен, който и тогава се наричаше така; но в известно отношение той е станал друг; и вие бихте дали едно лошо описание на този Фриц Мюлер в неговата 40-та година, ако бихте казали някому, как той е изглеждал, когато е бил на 10 години. Това, което бихте казали в този случай, би било съвършено право относно Фриц Мюлер; но през 30-те години той е минал през едно развитие и трябва да имате предвид това, когато говорите за неговото настояще състояние. Мислите ли, че ако хората постоянно се развиват в техния отделен живот, а също и от едно прераждане в друго, но че с духовните същества става така, че те и днес се намират на същата точка на развитие, на която са били в далечното минало, когато в древна Индия ясновиждащото съзнание се е насочвало към тях? Нима боговете трябва да останат все същите, каквито са били преди хиляди години? Не, те не са останали същите. Можем положително да кажем, че от онова време насам, когато са го виждали ясновидците на древна Индия, Индра се е развил. Но какво е станало сега с него? Как ни се представя неговото развитие? Когато насочим назад ясновидското съзнание към образа на древния Индра, как ни се представя този негов образ? Тогава ни се показва следното: има една определена точка в развитието, когато относно този Индра нещо твърде забележително. За да го имаме нагледно пред себе си, нека повторим: ние насочваме следователно ясновидското съзнание в душевния свят към древния индийски Бог Индра и го проследяваме през хилядолетията. Тогава намираме един момент, където той ни се явява така, като че върху този Индра падат лъчите на едно съвършено друго Същество; и чрез тази светлина, която пада върху Индра, той самият е осветлен; чрез това той е издигнат на една по-висока степен на неговото развитие. Това е точно така, както в определена възраст на Вашето развитие изучавате нещо, чрез което ставате съвършено друг човек. Така стана един ден с Индра: върху този Индра падна духовната светлина от едно друго духовно същество и от онова време насам от Индра лъчезари върху нас това, което е съществувало вече и в стария Индра, но обогатено чрез духовната светлина на едно друго същество. Ние можем да посочим точно онзи момент на историческото развитие на човечеството, когато това стана. Богът Индра се намира в душевния свят във времето, когато Христос не беше слязъл още в Земното развитие, и още тогава върху Индра пада светлината, която излиза от Христа. Светлината, духовната светлина, която излиза от Христа, пада едва по-късно върху Индра. И някой, който притежава способността за това, може да погледне към Индра и тогава ще каже: "този Индра ми изявява нещо различно от това, което е изявявал по-рано; защото по-рано от него не се отразява христовата светлина". Онзи, който е призван да възвести това на човече-

ството, казва: *"съществуваше древният Индра и нас ни интересува това, което той е бил по-рано; но сега ни интересува също и това, което той отразява към нас, което сега лъчизари от него върху нас"*. Както Луната отразява слънчевата светлина, така и онзи момент Индра излъчва не неговата собствена светлина в духовното развитие на Земята, а отразява Христовата Светлина. Тази Светлина, която сама не пада още върху Земята, която е отразена от Индра, която следователно не ни позволява да познаем направо Христа, а така, както познаваме слънчевата светлина, когато тя е отразена от Луната, тази светлина беше това, което Мойсей възвести на своя народ; *и той нарече Христовата Светлина, която е отразена така, както слънчевата светлина е отразена от Луната, Яхве или Йехова*. И тук Вие имате това, което често пъти съм подчертавал в друга форма в сказките върху Евангелието на Йоан: *Христос се предвестява и Яхве или Йехова е името за отразената на първо време Христова Светлина от едно древно божество - което предвестяваше пророчески Христа*. Работата стои така, като че в течение на Земяното развитие древният Индра е бил обзет от Христовата Светлина и сега отразяваше върху земята тази Христова Светлина от себе си. Благодарение на това, че бе докоснат от тази Христова Светлина, самият бог Индра претърпя едно развитие. Естествено той не стана Йехова. Не трябва да казвате: *Йехова е Индра*. Но на Вас ще Ви бъде понятно, че както Индра се изявяваше чрез светкавицата и гръмотевицата, така и Яхве или Йехова се изявяваше в тези явления, защото отражението може да стане само според мярката на отразяващото Същество. Тук имате един пример за това, как духовното развитие се извършва в неговия свят, както човешкото развитие се извършва в неговия свят. Това ни показва, че когато след хилядолетия наблюдаваме духовните същества, те не ни се явяват в същия образ. В духовния свят става нещо, там има история; *и това, което е земна история, е външен израз на историята в духовния свят*. Действително, всичко, което става тук на Земята, има своите причини в събитията на духовния свят; *и ние трябва поотделно да се научим да разбираме и да схващаме, какви събития стоят като основа зад нашите земни събития*.

Така с един пример аз Ви показах, що значи да осветлим онези древни светове от съвременна гледна точка. За това е необходимо да вземем съвсем сериозно понятието на историята и да се запитаме: *когато днес търсим същото същество, което е съществувало преди хиляди години, как ни се представя то днес изменено и кое е произвело това изменение?* Искан да Ви изясня историята на духовния живот с един особен пример. Ако добре запомните, че има същества, които намираме днес и кои то отново намираме, когато насочим погледа си в миналото, само че

с други имена и форми и с друг израз, и ако същевременно запомните, че в духовния живот има историческо развитие, има напредък в този духовен живот, който стои на основата на физическия живот, тогава ще имате двата истински принципа, които трябва да стоят на основата на всяка Духовна наука, която иска да действа в бъдещето на човечеството, която иска да напредва. За проявлението на единния божествен живот в неговите различни форми, за познаването напредъка на божествения живот към все по-висши и по-висши форми, за узряването на истинските плодове на мировото съществуване, за всичко това ще говорим утре.

СКАЗКА ПЕТА

В предишните сказки бе показано, доколко външният свят действа като една илюзия и крие зад себе си духовния свят. *Следователно*, когато ясновиждащото съзнание проникне зад булото на илюзията, то прониква в духовния свят. И онзи, който има това изживяване, може тогава да каже, че за него външното було на сетивата е станало прозрачно, че той вижда през това було в духовния свят. Бихме могли да кажем, че това е единият път за духовния свят. Но показано бе също, че и онова от собствения душевен живот, всичко онова, което наричаме мисли, чувства, усещания, даже и по-сложните явления на този душевен живот, съвестта и т.н. е едно було, което закрива един духовен свят. И когато ясновиждащото съзнание прониква това було, проглежда през него, то отново идва в един духовен свят. Тези два пътя за проникване в духовния свят, тези два различни пътя са били познати през всички времена. На хората, които са търсили посвещението, е бил познат фактът, че човек намира духовния свят, когато от една страна прониква през външното було и от друга страна през вътрешното було. Ето защо у древните народи на Земята ние намираме различаването на горните Богове; *и в мистериите на всички времена бе казано, че на определена степен на посвещението човек застава пред долните и горните Богове*. Но също така винаги са се отнасяли по съвършено различен начин към света на горните богове и към света на долните богове. Можем да разберем, че това приемане на два пътя в духовните светове е оправдано, когато помислим върху следното: *отначало човек не може да влияе, да упражнява влияние върху начина, по който външният свят застава пред него в пъстрия килим от цветни впечатления, топлинни впечатления и т.н. и т.н., той не може да упражнява влияние върху пъстрия килим на елементите огън, въздух, вода и земя. Сутрин изгрява Слънцето; то изпраща лъчите на своята светлина върху различните неща на земята и според различните условия, които се създават, се представя външният сетивен*

свят; и когато човек прониква през тези условия, той прониква в духовния свят. Понеже е без влияние върху външния сетивен свят, човекът не е в състояние да поквари чрез своето собствено съдържание този сетивен свят, който го заобикаля Той е поставен така да се каже пред него от духовните същества, които се изявяват в него. Ето защо човек не може да поквари този сетивен свят чрез своята собствена сила. Така щото за човека, когато той е посветен, важното може да бъде това, да проникне през това було на сетивния свят; но той трябва да остави булото на сетивния свят такова, каквото са го изработили духовните същества.

В друго положение се намира човек по отношение на собствения вътрешен свят. Как човек усеща и чувствава, как проявява своята воля, как мисли, как образува чувствата на своята съвест, това зависи от обстоятелството, дали човек е по-малко или повече съвършен, дали е работил повече или по-малко над своя душевен живот. Човекът не може, така да се каже, да предизвиква един лош червен или зелен цвят при утринната зора или при едно растение; *но вследствие на това, че покваря своя собствен живот, той може да създаде в себе си противни на разума чувства, лоши морални съждения; човекът може да се отдаде повече или по-малко на гласа на своята съвест; по отношение на своите представи той може да се отдаде на красивото или на грозното, на истински или лъжливи мисловни образи.* Следователно чрез своето собствено поведение човекът променя булото, което нашата душа разпростира върху духовния свят. И понеже в край на сметка това, което виждаме зад булото на нашия собствен душевен живот, зависи от това, дали това було е изправно или покварено, лесно може да се разбере, че при един покварен, несъвършен, малко развит вътрешен душевен живот и при възлизането в духовния свят или при слизането при долните духовни същества могат да бъдат създадени карикатури, погрешни, противни на здравия смисъл, противоположни представи и сили. Ето защо през всички времена се е правело разлика между възлизането при горните богове и слизането при долните богове. Слизането се е считало като нещо съществено по-опасно отколкото възлизането при горните богове. Ето защо в пътя за слизането при долните богове на учениците на мистериите са били поставяни особено високи изисквания.

Трябваше да споменем това поради факта, че тези два пътя за проникване в духовния свят играят в действителност голяма роля в развитието на човечеството и че срещу - поставянето на изтока и на запада може да бъде добре разбрано само благодарение на това, само така може да се схване отношението на "Децата на Луцифер" и на "Братята Христови", когато имаме пред своя поглед тези два пътя. Във външния свят, който за външния поглед на човека много често може да се яви като един пъстър

хаос от най-различни факти, не съществува нищо, което да не е управлявано по един мъдър начин, нищо, при което да не са в действие духовните същества, духовните сили и духовните факти; *и ние разбираме всичко, което става там, само, когато се научим да разбираме, как духовните събития са се групирани под ръководството на онези същества, които бяха охарактеризирани от най-различни страни.* Когато искаме да разберем, защо определена форма на мъдростта се е разцъфтяла именно на изток и защо бъдещето на Християнството зависи от развитието на западните сили, ние трябва да насочим погледа си върху историческия произход на двата свята.

От различни сказки, които сте слушали от мене, знаете, че целият наш сегашен живот произхожда от онази област, която наричаме Атлантида; *че върху една област на запад между днешна Европа и Америка се е развил един прадревен духовен живот и че това, което намираме като азиатска, африканска, американска култура, в крайна сметка са потомци на древната атлантска култура.* Там имаме ние отческата и майчина почва на целия наш културен живот, там трябва да търсим ние тази почва. Преди онази мощна катастрофа, която измени лицето на Земята така, че се роди съвременната форма на Земята, сред древна Атлантида са съществували човешки родове съвършено различни от днешните, ръководени от висши посветени, от ръководители на човечеството. Там се разви една култура, която се намираше предимно под влиянието на едно старо ясновидство, така щото хората от онова вре ме имаха една инстинктивна способност да виждат както през булото на сетивния свят в горния духовен свят, така и през булото на собствения душевен живот в света на долните богове. Тогава това беше нещо естествено. Както за днешните хора е нещо естествено да виждат със своите очи, да чуват със своите уши и т.н., така и за тогавашните хора е било нещо естествено да виждат не само във в света цветовете, да чуват звуците и т.н., а да виждат зад цветовете, звуците и т.н. духовни същества. Също така за тях беше нещо естествено не само да чуват гласа на съвестта, а да виждат и чуват например и това, което гърците са наричали Еринии. Това са виждали те като духовни същества. Така следователно древните атлантци са би ли инстинктивно запознати с един духовен свят. Смисълът на развитието на човечеството е, хората постепенно да слязат, така да се каже, от това инстинктивно, духовно-виждащо съзнание и да стигнат до онова, което е свойствено на нашето днешно време. Хората трябваше да минат през тази степен на живота на физическото поле. Но не би било възможно цялото развитие на човечеството да бъде ръководено от духовния свят просто така, че да се изпрати един поток от човечество от старата Атлантида през областите на Европа и Африка към Азия и всичко да се

развива, така да се каже линейно. Никога развитието не се състои просто само в това, от един зародиш да се образува нещо и след това да прогресира по права линия, а навсякъде, където съществува развитие, трябва да настъпи и нещо друго. От един много обикновен пример можете да си изясните, че никога развитието не е напредване в права линия, така че едно нещо да произвежда друго, но към развитието принадлежи и нещо друго. Погледнете растенията! Вие хвърляте семето в земята и виждате, как от това семе се развиват органи на растението, листата, как по-късно се явяват чашечните листенца, тичинките, близалцето и т.н. Но при днешния нормален живот на растението, ако развитието трябва да напредва, е необходимо нещо друго, нещо, което, така да се каже, не стои в правата линия на напредъка. За образуването на плода е необходимо оплодяването. Оплодяващите вещества трябва да се прелеят от едно растение в друго, за да може цветът да се развие в плод; *а не би било възможно от цвета да се образува плодът в права линия; трябва да дойде един поток от влияние отвън и се прибави, за да може чрез това влияние, което идва от страни, развитието да върви напред.* Това, което можете да видите при растението, е един образ на цялостния миров живот; *и това ви дава едно указание, как стоят, как стават работите в духовния живот.* Съвсем погрешно е да се мисли, че в духовния живот се стига до целта, когато се смята, че някъде се явява едно културно течение и че от това културно течение се раждат все нови и нови неща. Известно време това може да върви така, но то не би било достатъчно, то не би произвело това, което трябва да стане, както цветът без оплодяването не би произвел плода. Винаги в определена точка на развитието трябва да дойде едно странично влияние в развитието на човечеството, да дойде един вид духовно оплодяване. Когато едно културно течение се е движело известно време праволинейно напред, тогава от страни трябва да дойде някакво влияние. Както в живота на растението женският и мъжкият елемент се развиват отделно един от друг, така и в напредващото развитие на хората от Атлантида насам трябваше да се образува не само един единен поток, който да върви от запад на изток; *но от древна Атлантида на изток трябваше да се насочат предимно две главни течения, които известно време се развиват разделени едно от друго и после след определено време се срещат и се оплодяват взаимно, за да може да се създаде правилното.* И ние можем да проследим тези две течения на развитието на човечеството, когато изпитаме по един правилен начин документите на духовното виждане. Така ние имаме едно течение на развитието на човечеството, което се ражда чрез това, че определени народи от древна Атлантида преминават и се настаняват повече към северните области, стигайки до областите, които днес обхващат Англия,

северна Франция, после до днешна Скандинавия, Русия чак до Азия и до Индия. В тази посока се движи един поток от народи от най-различно естество, което течени е носи един определен духовен живот. Друго едно течение на развитието на човечеството минава по един друг път; *то минава повече на юг*. То върви така, че днес бихме могли да търсим неговия път от Атлантическия океан през Южна Испания, през Африка, чак до Египет, после до Арабия. Две течения, големи преселения на народите се разливат, така да се каже, от древна Атлантида към изток. Всяко едно от тези две течения върви отначало по своя собствен път, докато в един по-късен момент и двете внезапно се оплодяват. В какво се състои разликата между тези две културни течения? Тя се състои в това, че течението, което се движеше повече на север, включваше в себе си такива хора, които бяха повече склонни да употребяват техните външни сетива и външното наблюдение, които бяха повече склонни да насочват своя поглед към килима или булото на окръжаващия свят. Тези хора, които тръгнаха повече към север, имаха такива посветени, които им показваха пътя към онези духовни светове, наричани светове на горните богове, на онези богове, които намираме, когато проникваме през булото на външния сетивен свят. От такова естество бяха онези същества, които са били обожавани като богове на северните германци. Один, Тор и т.н. са имена на такива богове, на такива божествено-духовни същества, които намираме, когато проникнем зад булото на сетивния свят. Друга организация имаха хората на другото течение на народа. Тези народи, които потеглиха към южните области, от древна Атлантида към Азия, имаха повече заложби да се потопяват, да се вглъбяват в своя душевен живот, в своята вътрешност. Бихме могли да кажем - но приемоте тези думи без осъдителен привкус - се верните народи имаха повече талант да се вглеждат повече във в света, а южните народи имаха повече талант да се вглъбяват повече в своя собствен душевен живот и да търсят духовния свят през булото на своя собствен душевен живот. Ето защо не трябва да Ви учудва, че потомците на южните народи имаха богове, които принадлежаха, така да се каже, към подземните богове, които владеят повече душевния живот. Достатъчно е само да си представите египетския бог Озирис. Озирис е онова божество, кое то човек намира, когато е преминал през вратата на смъртта. Той е богът, който не може да живее във външния сетивен свят. Само в древни времена Озирис е живял във външния свят; *и когато настъпиха новите времена, той бе като победен от съществата на сетивния свят, от злия Сет*. От тогава той живее в онзи свят, в който човек навлиза след смъртта, следователно в един свят, който може да бъде намерен само, когато човек се потопява в онова, което в него е безсмъртното, вечното, което преминава от едно пре-

раждане в друго, в това, което е вътрешен живот на човека. Ето защо хората чувствуваха предимно този вътрешен живот свързан с Озирис. Тази беше разликата между характерните заложби на северните и южните народи. Но имаше един народ, една общност, който в известно отношение през първата следатлантска епоха, след великата атлантска катастрофа, съединяваше в себе си и двете заложби. Този народ беше особено определен да върви и по двата пътя, които водят в духовния свят и по двата пътя да намери нещо плодотворно, нещо правилно за тогавашно време. Докато северните народи насочваха своя поглед в света на външния сетивен килим, а южните се вглъбяваха в собствената вътрешност на душевния живот, съществуваше една народова общност, която еднакво притежаваше способността да прониква през външния сетивен свят и да се издига в стоящите зад него духовни светове, както и да се вживява в собствената вътрешност, в дълбоките основи на мистичното вглъбяване и да на мира духовните светове през булото на собствения душевен живот. Това беше една способност, която всички хора притежаваха в древна Атлантида, поне в нейните първи епохи. Обаче тази способност, човек да намери духовния свят вглеждайки се навън и на вътре, е свързана с едно друго изживяване, с едно изживяване, което стои като нещо твърде особено в човешкия живот. Който има способност та да прониква през външното було на сетивния свят и да намира там духовния свят, горните богове, и чува, че другаде някъде по Земята съществуват други богове, той не разбира тези последните. Но който свързва заедно и двете способности, който еднакво може да проникне през булото на външния сетивен свят и през булото на собствения душевен живот, той прави на края едно извънредно важно откритие, а именно това, че онова, което намираме, когато проникваме през булото на душевния живот на своята същност е същото както онова, което намираме, когато проникваме през булото на външния сетивен свят. Защото на нас ни се разкрива един единен духовен свят, единият път от вън, другият път от вътре. Когато се запознаем с духовния свят по двата пътя, тогава ние познаваме неговото единство. Който прониква в духовните светове по пътя на вътрешното вглъбяване, той намира тези светове зад булото на душевния живот; *а когато има и способността, чрез развитието на свръхсетивните сили да проникне и през булото на външния сетивен свят, тогава той знае, че онова, което е намерил във вътрешността, е същото както онова, което е намерил прониквайки през булото на външния свят.* В това положение, да има онова велико изживяване за единството на духовния живот, се намираше древната индийска народова общност. Когато свръхсетивният поглед на древния индиец се насочваше навън, той виждаше външните духовни същества, които формираха и поддържаха све-

товните явления. Когато се потопяваше в своята вътрешност, чрез това вътрешно вглъбяване в самия себе си той намираше своя *Брахман*; и той знаеше, че това, което намираше зад булото на душевния живот, е същото, което е великия мощен замах на крилата, преминаващ през космоса, е създало и подредило и външния свят. Това е великото и мощното, което действа върху нас от тези древни времена, че тук се е запазило нещо, което е съществувало като прадревна култура в древната атлантска епоха и което се е запазило като остатък в следатлантската епоха. Но развитието върви напред не като старото се превръща или запазва, а чрез това, че се раждат нови течения на развитие, които след това взаимно се оплодяват. Когато проследим северното течение на развитието, което от древна Атлантида е преминало през Европа в Азия, ние намираме в древния индийски народ издаденият напред пост, който се образувал след своето съединение с други елементи на древната индийска култура. Обаче когато отиде малко по на север, когато отидем в областта на персийците, там намираме древно-персийската култура, онази култура, която в по-късно историческо време е известна като култура на Заратустра. Тази култура Заратустра ни показва вече, когато я изпитваме със средствата на свръхсетивното виждане, онази особеност, че тогавашните хора гледали повече към външния свят и се стремили да проникнат през булото на външния свят, за да стигнат по този начин до висшия духовен свят. От тази особеност на персийския народ характер ще разберете, че Заратустра, ръководителят на древната персийска култура, отдаваше отначало малко значение на вътрешното мистично вглъбяване, че даже в известно отношение стоеше в противоположност с такова мистично вътрешно вглъбяване. Напротив той насочвал повече своя поглед към физическото Слънце, за да обърне внимание на хората върху това, че зад физическото Слънце стои нещо като едно духовно слънчево Същество, че зад физическото Слънце стои Аура-Мазда. Тук имате напълно изразен пътя, който следват посветените на северните народи. И именно през древната персийска култура под ръководството на най-древния Заратустра се образува най-висшата форма на този възглед върху намиращия се вън човек духовен свят. Тази форма на външния възглед стана по-несъвършена толкова повече, колкото по-далече бяха останали зад персийци народи, които бяха проникнали до предна Азия. Зад древните персийци в Азия и Европа бяха останали други народности. Обаче всички тези народности имаха способността, че техният поглед беше насочен повече към външния свят. Всички посветени на тези народности избраха пътя, да насочват своите сънародници към духовния свят, който се намира зад булото на сетивния свят. Когато изпитваме нещата със средствата на духовно изследване, ние откриваме, че

онази чудесна култура, която се разцъфтя сред Европа и послужи, така да се каже, за основа на всички други европейски култури, а именно културата на келтите, беше един остатък от всичко онова, което се роди от задружното действие на народната душа и изследването на посветените. В тази култура ние намираме онова, което днес в по-голямата си част е изгубено и може да бъде разгадано от външния сетивен свят само от този, който познава пътищата на търсене чрез духовното познание. Всичко това, което можем да наречем древно-келтски елемент, - навсякъде, където този елемент проблясва от основите на другите европейски култури - всичко това е само отзвук от по-стари култури на Европа, които по определен начин бяха останали зад великата, възвишена култура на Заратустра, който обаче в основни линии вървяха по същия път, според характера на народите. По определен начин народите са били така разпределени, че според тяхното разпространение са могли да следват по различен начин пътя към духовното. Според различните места, които тези народи са обитавали, те са следвали този път по един повече или по-малко съвършен начин.

Сега трябва да Ви стане ясно, че общението, което човекът има с външния свят, било това външния духовен свят, било сетивния външен свят, има въздействие за самия него, че изживяванията не са нещо, което е, така да се каже, едно мирово огледало, служащо само, за да може човекът да изпита нещо. Но това, което става по този начин, съществува, за да може човекът да напредва в своето развитие по един напълно определен начин. Що е следователно всъщност човекът на определена епоха? Той е онова, което са направили от него силите на света, които живеят в неговата околност. Ние сме резултат на това, което силите на света са образували от нас. Според това, как тези сили на света проникват в нас, ние сме формирани. Онзи, който диша здрав въздух, образува не само своите органи по съответния начин, но и онзи, който приема този или онзи вид духовен живот, образува своя духовен организъм и, понеже телесният организъм е само произведение на духовния организъм, такъв човек образува по съответен начин и своя телесен организъм. Човекът постоянно се развива. Ето защо ще Ви бъде понятно, че у всички народности на това северно течение, понеже в тях се вливаха предимно силите на външния свят, получиха развитие и техните външни телесни качества, всичко онова, което можа да формира човека отвън. Чрез външните сили бе развито това, което може да бъде виждано в действено възприемано у човека и външно. Ето за що ние намираме, че у тези народи са развити не само войнствените качества, но също така и един все по-съвършенстващ се инструмент за проникването на външния свят. Под въздействието на външните сили самият мозък става все по-съвър-

шен. Поради това в хората на народите от това течение съществуват зародишите за разбиране на външния свят. Само от тези народи в духовния живот можеше да произлезе това, което накрая доведе до завладяване то на външните природни сили. Бихме могли да кажем, че тези народови маси считаха за най-важно да усъвършенствуват все повече външния инструмент на човека, онова, което от него да вижда навън, не само физически, но и интелектуално, морално и естетически. Все повече и повече от духа бе вливано във вътрешната телесност. Физическото тяло стана по-съвършено и по-съвършено, така щото отделната душа, когато тя живееше от едно въплъщение в друго, когато преминаваше от едно въплъщение в друго, при следващото въплъщение можеше да намери по правило едно по-добро тяло, преди всичко не само във физическия смисъл, но и в моралния смисъл. Следователно онова, което одухотворява човека от неговата външна страна, което одухотворява неговото физическо тяло, то можеше да стигне до особено високо развитие под такива влияния. Нека сега се запитаме, кое трябваше да се развие у онези народи, които поеха другия път? На този въпрос трябва да отговорим: *у тях трябваше да се развие едно изтънчаване на душевния живот.* Ето защо опитайте се да потърсите понятието на съвестта в древни времена у онези народи, които току що Ви охарактеризирах, които одухотворяваха така да се каже външното тяло. У тях Вие не ще намерите понятието на съвестта. Това понятие възниква у народите, които вървяха по южния път, които минаха по този южен път. У тях се раждат тънките изживявания на душата; *при тях вътрешният душевен живот е обогатен с понятия и идеи, така щото накрая можа да се развие до онова богатство, което и днес буди удивление, до древната, тайнствена херметическа наука на древните египтяни.* Мъдростта на египтяните, която е така много почитана от всички, които познават тези неща, можа да се развие само, защото сред това народово течение се разви вътрешният душевен живот. Всички изкуства, мъдростта, които трябваше да се развият в хората отвътре, всички те се проявиха у това течение на развитието на човечеството. Така ние виждаме, че сред това човешко течение се отдаваше по-малко значение на одухотворяването на външното тяло, а напротив се обръщаше по-голямо внимание на одухотворяването на вътрешните сили на душата, на тяхното все по-голямо префинване. Погледнете гръцката пластика, гръцката скулптура! Когато искаше да изобрази одухотвореното, облагородено физическо тяло, тя изобразяваше тогава представителя на народните маси на северното течение. Всички образи на Зевс, на Афродита, на Палас Атина в тяхната външна конфигурация представляват типа на расата на северните народови маси. Там, където трябваше да се посочи на вътрешното развитие на душевния

живот, там гръцката пластика чувствуваше нужда да покаже, че силите, които се развиват, се развиват невидимо в душата; *там се изобразяваше една такава фигура, каквато е тази на Хермес, на Меркурий*. Той е различно изобразен от другите богове; *той е изобразен както са изобразени африканските народи*. Съвършено други уши, друг характер на косата, тесни очи вместо северните очи. Знаеше се, че в този човешки тип е даден носи телят на научността, на мъдростта, на всичко онова, което действа върху душата на човека. Това се свързваше с понятието на пратеника на долните богове, с Хермеса или Меркурий.

Можем да охарактеризираме разликата между двете течения на народите като кажем: *че външното течение на народите работи, за да ни представи един човек, който в своето външно тяло ни показва един образ и подобие на духа; за другото течение на народите беше важно да развият невидимо показващата се душа, следователно онова, което може да бъде почувствувано само, когато насочим погледа на вътре*. Така северното течение на народите създаде образа и подобие на божеството, както този образ и подобие се явяват външно; *а южното течение на народите създаде душевния образ и подобие на божеството, душевният образ и подобие на божеството, който работи и тъче невидимо във вътрешността*. Отначало разделени, както оплодяващите се мъжки и женски органи на растението, тези две течения на народите се развиваха известно време отделно едно от друго; *едното течение на народите се разви до най-висока степен вътрешно, другото до най-висока степен в изразяването на духа външно*. И после, когато настъпи подходящият момент, двете тези течения трябваше да се оплодят взаимно. Можем да разгледаме едното или другото течение на народите, навсякъде ще намерим потвърдено това, което току що бе казано, ще намерим това потвърдено и външно, исторически.

Така боговете на южните народи останаха повече или по-малко невидими богове, с които човек можеше да се свърже вътрешно в себе си, богове, пред които в известно отношение човек можеше да изпитва страх, но пред които в друго отношение той можеше да стои така, че гледаше към тях с известно човешко упование. Ние вече обърнахме вниманието върху това, че човек вижда тези богове на вътрешния свят такива, каквито е той самият. Ако той сам е морално изграден, ако излиза срещу този вътрешен свят на боговете с морални душевни качества, тогава те му се показваха в техния истински образ; *тяхното същество се влива и човека, той се чувства вътрешно озарен от тях*. Ако самият човек е неморален, ако е надарен с лоши, неистинни, грозни представи, тогава образът на този свят на боговете се превръща в карикатура, явява му се в страшни, демонически форми, както и най-красивото лице може да изг-

лежда изопачено и карикатурно, когато се оглежда в едно огледало, което има обла форма. Когато заставаха пред вижданите във вътрешността богове, хората можаха да имат чувството: *"О, това са нашите добри приятели, нашите най-близки вътрешни духовни другари, това са онези, към които поглеждаме нагоре и които вливат в нас силите в най-интимната вътрешност на нашия душевен живот; това е нещо, което принадлежи към нас в нашата най-дълбока вътрешност"*. И човекът можеше да се почувствува озарен чрез тези божествени Същества. Но когато поради своите неморални качества ги виждаше в техните карикатури, той можеше да гледа към тях в страх и уплаха; *те можеха да го измъчват, да го преследват, да го вкарат в най-необузданите изпълнения на живота, защото му се показваха в карикатурата на неговите нисши страсти*. От това можете да разберете, защо се полагали особени грижи, щото никой човек да не застава неподготвен пред тези богове, а там, където трябваше да се открие достъпа на един човек в духовния свят, са изисквали в най-строгия смисъл едно душевно-морално усъвършенствуване, една извънредно добра подготовка. Учениците неуморно са били предупреждавани, да не застават пред боговете с една слаба душа.

Когато обгърнем с поглед този духовен свят, който виждаме, че е намиран по този път първо у южното течение на народите, когато искаме да охарактеризираме този свят според неговия цялостен характер, така да се каже според неговите владетели, тогава ние го наричаме светът на Луцифер, светът на носителя на светлината, защото той е онзи божествено-духовен свят, който озарява вътрешно човека с онази светлина, която той трябва да си извоюва чрез собственото си усъвършенствуване. Това южно течение на народите намираше по този път света на Луцифер.

Другото течение на народите водеше до там, щото външният човек, който живее между раждането и смъртта в сетивно възплъщение, да стане колкото е възможно повече от един образ, едно копие на божественото в своята външна форма. Кое можеше да бъде идеал на развитието на народа в тази област? Този идеал можеше да бъде именно само, да бъде създадено по този начин най-възвишеното, да се направи всичко онова, което да произведе поне веднъж на Земята едно толкова съвършено, толкова одухотворено външно тяло, че това тяло да бъде в състояние не само да бъде образ и подобие на божеството, но да може да приеме в себе си самото това божество. С други думи: *като идеал в това друго течение на народите трябваше да бъде това, да се даде възможност на една човешка индивидуалност така да се усъвършенствува, така да се одухотвори и облагороди по отношение на всичко, което човекът има между раждането и смъртта, че това външно тяло да стане един бла-*

городен съсъд за приемането на най-висшето духовно. И за първи път тази велика мисъл възникна в онзи, който по най-съвършен начин обърна вниманието на хората върху духовния свят, намиращ се зад булото на сетивния килим, *Заратустра* */*Тук естествено със "Заратустра" ние разбираме непознатата историческа фигура, а един предисторически прадед. На основата на това е вложена мисълта, че потомците на една велика индивидуалност в течение на дълги епохи са си присвоявали нейното име. Такъв е бил обичаят в древните времена./: *Трябва да бъде създадено едно външно тяло чрез една такава морална, интелектуална и духовна сили, че това тяло да бъде така одухотворено, както само то би могло да бъде одухотворено.* Понеже за първи път тази мисъл възниква у Заратустра, затова той положи грижи така да се усъвършенствува от едно прераждане в друго, щото с всяко ново преражда не да живее в едно по-благородно, по-морално, по-естетично, по-интелектуално тяло. Така ние виждаме как индивидуалността, която като Заратустра се появи първо в древна Персия, да работи така над себе си, че тя постоянно се явява във все по-съвършени физически тела, докато най-после доведе това съвършенство на физическото тяло до такава степен, че в това тяло бе даден един благороден съсъд, който беше не само образ и подобие на божествено-духовния свят, но то можа да стане съсъдът, в който се потопи Божеството, което иначе можеше да бъде виждано само зад булото на външния сетивен свят. Онова, което Заратустра бе посочил като свят на слънчевите Духове, които стоят зад физическото Слънце, което той бе посочил като скрития Дух на Доброто, *Аура-Маздао*, трябваше, приближавайки се все повече и повече до Земята, да намери едно място, в което можеше да живее като едно съвършено /одухотворено/ тяло. Така в едно от своите въплъщения Заратустра се яви в тялото на Исуса от Назарет; *и тялото на Исуса беше толкова одухотворено, толкова облагородено, че то можа да приеме в себе си онова божество, което иначе можеше да бъде намерено зад булото на сетивния свят.* Това духовно Същество можа да се влее в това тяло */*От гореказаното може да се види, колко е нелепо изопачението, когато се казва, че авторът на тази сказка е отъждествил Христа с Заратустра. Той ни най-малко не е сторил това, както не е казал, че Христос и Буда са едно и също нещо/. Човешкото тяло, за което бяха полага ни грижи именно в северното течение на народите чрез насочване на погледа навън в духовния свят, бе подготвено да стане носител на онази Духовност, която се намира зад външния сетивен свят. Така бе подготвено великото, мощно събитие, при което духовният свят, който е скрит зад булото на сетивния свят, който никъде не може да бъде виждан с обикновените очи, който може да бъде виждан само с духовните очи, тази Духовност да може да

живее в течение на три години на Земята в едно тяло, в тялото на Исуса от Назарет. Така в течение на три години се образува онази Духовност като Христов Принцип в подготвеното тяло на Исуса от Назарет. Така в северното течение на народите не само бе виждано това, което стоеше зад булото на външния сетивен свят, но бе подготвена и възможността за вливането на това духовно в земния свят, така щото това, което по-рано бе виждано само зад Слънцето, да може да ходи по Земята в течение на три години сред нашето земно човечество. Така Луцифер бе въввлечен, така да се каже, в южното течение на народите, така Христос бе въввлечен в северното течение на народите, и двете съобразно с характера на тези течения на народите. И ние живеем в епохата, в която тези две течения на народите трябва да се съединят заедно, както мъжките и женските оплодителни вещества трябва взаимно да се проникнат *ние живеем в епохата, когато Христос, който влезе от вън като едно обективно същество в облагородените тела на Исуса от Назарет, трябва да бъде разбран чрез това, като душата, която все повече и повече се вглъбява в себе си и се съединява със света на духовното, което може да бъде намерено във вътрешността, което произхожда от царството на Луцифер. Така ще стане постепенно оплодяването на тези две течения на народите. То вече е започнало; то е започнало в онзи момент, който не е посочен, като ни се казва, че жертвената кръв на Христа, която изтече от кръста, бе събрана в светата чаша на Граала; че тази света чаша на Граала бе пренесена от изток на запад, тя бе пренесена от изток, където човечеството се беше подготвило да разбере делото на Христа, като е култивирало по напълно определен начин светлината на Луцифер.* И така съединяването на тези две течения, които са дадени в самото човечество, ще напредва все повече и повече. Каквото и да искат да направят хората на нашето съвремие, в бъдеще, за благо на човечеството, ще се изпълни това, че великото Христово Същество, ръководещо развитието на света и на човечеството, ще бъде разбрано чрез светлината, която душата приема от вътре от царството на Луцифер **/**От опита, който съм имал до сега, може да се очаква горното твърдение да даде повод за по раждането на погрешно разбиране, какво аз съм казал, че виждам едно съединение на Христа с Луцифер в човешката душа. Ако при това се *вмъкне* представата, която някои хора имат за Луцифер, това погрешно съждение ще представлява една лъжа. Когато хората се отнасят към силата на Луцифер, както тя се разбира в смисъла на тези сказки, само тогава те ще налучкат истината - а с това не ще имат повод за никакво подозрение/. *Христос ще даде субстанцията, Луцифер ще даде формата; и от това, което ще се получи от двамата, ще дойдат подтиците, които ще се вляят в развитието*

на човечеството и ще произведат всичко онова, което бъдещето ще донесе за спасението и благо на човечеството.

СКАЗКА ШЕСТА

Вчера говорихме за две духовни течения, носители на които са били различните народи, които са се придвижили от древна Атлантида на изток . как тези две течения са се развили по различен начин и чрез това са се подготвили да произведат това, кое то трябваше да стане после в по-късни времена; *как особено при южното течение на народите стана онова задълбочаване към духовния свят, който стои зад душевния живот на човека.* Как при другото духовно течение погледът бе насочен навън в света окръжаващ човека на Земята, за да бъде познат духовният свят, скрит зад килима на сетивния свят. Говорихме за това, как при южното течение на народите бяха развити именно онези качества, които водеха до духовните Същества, принадлежащи на луциферическите принципи; *как от другата страна, бихме могли да кажем, царственото господстващо духовно същество, което стоеше зад света на слънцето, се приближи все повече и повече към земята, за да се яви най-после въплътено в едно физическо тяло, като една индивидуалност, която в своите прераждания беше одухотворило своето физическо тяло до такава степен, че божественото не само имаше в него един образ и подобие, но може да се въплъти в него.* Това беше велико събитие, което може да се нарече въплъщението на Христа, на слънчевия Дух, в тялото на Исуса от Назарет, който се беше развил в описаното северно течение на народите. По-нататък обърнахме вниманието върху това, че, докато тези две течения на народите се движеха формено едно срещу друго, за да се оплодят след това взаимно, след великата атлантска катастрофа в южна Азия се роди индийският народ, който в известно отношение представлява човешката душа, която еднакво може да гледа както във външния сетивен свят така и вътре в себе си, за да намери духовното, която предварително чувствуваше единството на Духа във в света и на Духа вътре в човека. Ако искаме да охарактеризираме по-точно, как тези различни възгледи и чувства се отнасяха едно към друго, както на народите така и на посветените, можем да сторим това както следва: *можем да си представим, как е чувствувала душата на древните индийци, когато е поглеждала навън в сетивния свят на земята, в това, което земята представлява като планини, гори, килимът от растения, животински и човешки свят и т.н. т.н.* Когато душата на древния индиец е поглеждала навън, тази душа, която е била до такава висока степен надарена с духовно виждане, тя прозирала през всичко това в един духовен свят, съществата на който и се явявали като етерни форми, които не слизали до

сгъстяването на физическото тяло. Вън, където се виждали планините, дърветата, звездите, там са били виждани не само сгъстените елементи, но също и финото етерно, и всичко това е било виждано оформено като външен свят на боговете. Естествено не трябва да се представяме, че тези духове се състояха само от етер, но както човекът има своето физическо тяло и вътре в него етерният, астралният и азов принцип, така и тези духове имаха като най-гъста част надолу не физическото тяло, а етерното тяло като най-нисш член на тяхното същество и едновременно по-висшите принципи към по-висшите светове. Следователно в този свят виждаше индийската душа. И как чувствуваше тя, когато виждаше в този свят? Какво е изпитвала душата като основно чувство по отношение на целия този свят? Можем да охарактеризираме това чувство по следния начин: *индиецът е чувствувал: аз стоя тук на Земята; аз като човек съм се развил през дълги и дълги епохи от първия зародиш на човешкото същество на Стария Сатурн до земната епоха.* Аз трябваше да сляза в гъстата физическа материя, за да добия само в нея себесъзнанието. Когато говоря към самия себе си, аз говоря за себе си като едно азово същество, като същество надарено с Аз. Аз бях другар на всички духовни същества, които са видими около мене за ясно виждащия поглед от етерния свят нагоре. От тези същества съм израснал аз нагоре и съответно съм се сгъстил. Всички, всички съвършенства на човеците се намират в тези светове, в които прониква моят поглед; *там се намират също съвършенствата и качества, които човеците тепърва трябва да добият. Но едно не може да добие никое същество, което не слиза до физическото поле.* Във вселената съществуват и други съвършенства освен споменът именно на едно човешко съзнание; *съществуват други форми на съзнанието.* Но за да се развие онази особеност на съзнанието, която човекът развива на Земята, за целта едно същество трябва да слезе на тази Земя и чрез редица въплъщения да се въплъти в по-гъстата материя. Ето защо - си казваше индийското съзнание - тези духовни същества, в чийто свят аз виждам, могат да имат безкрайно по-висши съвършенства отколкото човеците, които стоят на Земята: *но едно нямат те в техния свят защото за целта беше необходим земният свят, за да го даде на едно същество, каквото е човекът; едно нямат те: човешкото азово съзнание.* Да казва на себе си "Аз" така, както върши това човекът, това не е свойствено на тези светове, в които аз виждам. Аз самият съм излязъл от тези светове; *всичко, което живее в този духовен свят вън, живее също и в мене, само че то се сборува в мене и образува моето азово съзнание.* Ето защо няма никакъв смисъл да се казва: *там вън в духовния свят има едно човешко себе съзнание, едно човешко азово съзнание.* Да се приложи думата "Аз" в човешкия смисъл към това, което

съществува в тези светове, това няма никакво значение, никакво съдържание. Към всичко това, което се разпростира духовно и окръжаващия свят, може да се употреби само една дума, която изключва този Аз, една дума, която не е засегната от този Аз, като се казва: *"в този свят има всичко, което е в мене, но това, което е там вън, аз не мога да го назова с моя Аз; Аз трябва да го назова с една дума, която изключва Аза"*. И индийското съзнание наричаше това, което се разпростира във външния свят "тат", "това", противоположно на Аза. И за да изрази, че човекът е съставен от същото естество, както това "тат", както това "онова", както това "то", за да изрази, че той се е развил до Аза само чрез неговото слизване на Земята - той изказваше това съждение: *"Аз съм това "тат" - ти си него; това, което е там вън, това си ти самият"*. Така човекът е обхванал своето отношение към окръжаващия духовен свят, към това виждащо проникване на нашия свят в най-висшия смисъл в думите: *то е, но това, което е там вън, това си ти самият*.

Но тази древна индийска душа знаеше същевременно, че същата същност, която се разпростира там вън, и която тя наричаше "тат", може да бъде намерена, когато човек се вгледа в самия себе си, в своята вътрешност, само че единият път тя се явява от вън, другият път отвътре. Следователно, когато слизам в моята душа, аз намирам същата първично-духовна същност, която външно наричам "тат". Но аз си поставям в правилно отношение към това, което живее вътре в мене като моя първична основа, която е забулена чрез физическия душевен живот, когато вместо да кажа *"това си ти самият"*, казвам: *"Аз съм Брахман, Аз съм Всемирът"*, и двете съждения *"това съм Аз"* и *"Аз съм Всемирът"* съпоставени казваха всъщност: *"когато поглеждам навън в света на "тат", аз намирам един духовен свят; когато се потопя вътре в моето собствено душевно изживяване, аз намирам един духовен свят, и двата свята са едно и също нещо"*. Това беше основното чувство през първата епоха на следатлантската духовна култура. И двата духовни свята бяха чувствувани единно, напълно единно.

Това беше едното; *другото обаче се разви на едно друго място*. В древна Индия в основното настроение на душата се образуваха от една страна чувствата за единността на външното и вътрешното. И трябва да предположим, че другата крайност ще се състои в това, погледът да бъде насочен навън, да проникне през килима на сетивния свят и да види това, което стои като духовен свят. И действително така е у хората на един друг народ. Този народ вижда външния духовен свят; *но неговите заложби са такива, че той не може предварително да установи, дали този външен духовен свят е един и същ с вътрешния*. Ето защо не ще бъде чудно, че възникват религиозни възгледи, философски мисли, които го-

рестно се обръщат към боговете и Духовете намиращи се отвъд сетивния свят. Не ще бъде никак чудно, че на народа да се дадат митически или други названия за такива божествено-духовни Същества, които се намират във зад килима на сетивния свят, че в съответните мистерии учениците са въведени в самия онзи духовен свят, който се намира зад сетивния. И не ще бъде също чудно, ако наред с такива мистерии и такива народни богове има и нещо друго, ако същевременно има и такива мистерии, които водят човека по пътя през вътрешния душевен живот, по пътя към основните глъбини на този вътрешен душевен живот. Действително в следатлантската епоха се намира една културна област, където тези два вида мистерии съществуват едни до други, където от една страна се развиват така нареченият аполонов кръг на вярата и аполоновите мистерии и от друга страна дионисийският кръг на вярата и дионисийските мистерии. Там от една страна имаме пътя, който е посочен както на народа, така и на посветения, навън в духовния свят, към това, което се намира зад сетивата, към това, което е обхваната като духовен свят, намиращ се зад Слънцето. Доколкото гъркът можеше да познае този свят, той го назовава с имената на аполоновските същества. Аполон, богът на Слънцето, беше представител на тези божествено-духовни същества, които се намират зад килима на сетивния свят. След това имаше един вид мистерии, които посочваха пътя през духовния живот в духовните глъбини на този душевен живот, за които вчера бе казано, че човек трябва да пристъпи в тях само след грижлива подготовка и зрялост. Ето защо този вид мистерии бяха повече защитени против неподготвените отколкото аполоновските мистерии. И за по-широките кръгове на народа беше даден аполоновският кръг на боговете, докато духовните същества, които можеха да бъдат намерени минавайки пред вътрешността на душата, бяха запазени за онези, които се подготвяха и достигаха зрялост чрез особено школуване, чрез особено обучение на техния вътрешен живот. Този втори вид кръг на вярата и мистерии беше обгърнат с името дионисийски мистерии и Съществото, което стои сред всичко това, е Дионисий. Ето защо нищо чудно, че в Дионисий, духът намиращ се в центъра на този вътрешен кръг на боговете, хората намираха едно същество, което беше близо до човешката душа, което беше, така да се каже, нещо като един човек. Но хората го чувстваха като един човек, който не възлиза до физическия свят, а го намираха, когато от физическия свят слизаха надолу до основите на душевния живот. Тук имаме истинските по-дълбоки причини за деленето на духовния живот на гърците на две, един аполоновски духовен живот и един дионисийски. В по-ново време в някои хора възникна предчувствието, че нещо подобно е съществувало в Гърция. В кръговете около Рихард Вагнер са чувствували, че нещо

подобно е съществувало, макар и хората да не са имали едно ясно съзнание, къде се крият основите на тези неща. И след това от кръга на Вагнер Фридрих Ницше създаде своето забележително гениално съчинение "*Раждането на трагедията от духа на музиката*", основавайки се именно на това делене на гръцкия духове и живот на аполоновски и на дионисийски. Всички тези неща бяха предчувствия за това, което може да бъде все повече и повече познато чрез духовното задълбочаване. Днес у много хора се чувства един копнеж на модерния дух към едно такова задълбочаване. Навсякъде съществува предчувствието: *само това задълбочаване ще даде отговор на това, към което хората имат копнеж*. Така следователно ние виждаме, как в древна Гърция тези два така наречени божествено-духовни свята стоят един до друг. Там те се явяват един до друг. В древна Индия те се явяваха в тяхното единство, в тяхното взаимно проникване.

А сега да отправим поглед към самото развитие. Още вчера казахме, че само от предните постове на северното течение на народите, от древноперсийската култура на Заратустра можеше да произлезе идеалът, да се създаде едно тяло, в което можеше да се воплътят Съществото, което се приближаваше от вѐн към човечеството и към Земята. И самият Заратустра се погрижи за това, да мине от едно прераждане в друго, за да се роди най-после в едно тяло, което е така одухотворено, че по-късно може да приеме в себе си висшия Бог на Слънцето в неговата пълна форма, във формата на Христа. Заратустра се роди като Исус от Назарет и минавайки през своите различни прераждания беше узрял, за да може да стане носител на Бога на Слънцето в течение на три години. Следователно, какво е отношението между Аполон и Христос? Този въпрос трябва да стои, така да се каже, на душата Ви. Когато гъркът изговаряше името на Аполон, той без съмнение сочеше към онова духовно царство, което се намира зад Слънцето. Но в схващането на едно същество или на дадено нещо човек прави известна разлика, според способностите, които има. Онзи, който е развил в себе си един по-богат душевен живот, той е също способен да вижда в тяхната истинска форма нещата, които и другият вижда, така щото трябва да кажем, че когато гъркът изговаряше думата Аполон, той наистина сочеше на онова Същество, което по-късно трябваше да се изяви като Христос, но е чувствувал това Същество в един вид забулена форма като Аполон. Ние имаме като една дреха на Христа, която в нейните форми е подобна на съществото, което е облечено в нея, когато казваме Аполон и Христос. От формата, от образа, който хората си представяха като Аполон, трябваше първо да падне було след було, за да бъде направен Христос разбираем, нагледен за хората. *Така в дейст-*

вителност Аполон е едно загатване за Христа, но той не е самият Христос.

Но кое е в известно отношение истинското основно и съществено качество на Христа за нашия цикъл на развитие? Когато обгърнем с поглед всички божествено-духовни Същества, всички духовни Същества, към които древните хора са поглеждали като към горните богове, намиращи се зад килима на сетивния свят, които те са считали като господари и повелители на мировите области и на мировите действия, за всички тези същества ние трябва да кажем: *тяхната особеност е, че наистина те не проникват до физическия свят; те стават видими едва за ясновидското съзнание, което се издига над физическия свят до виждането на етерния свят.* Тогава Зевс, Аполон, Марс, всички тези същества, които са действителности, Водан, Один, Тор и т.н. стават видими. Бихме могли също да кажем: *тези духовни същества, нямаха качеството да слизат до физическия свят, те най-много можеха мимоходом да се покажат в някое физическо въплъщение, което много остроумно е показано в митовете, където се говори, че Зевс или други богове мимоходом са вземали човешки или други форми, слизали са при човеците, за да извършат това или онова.* Но ние не можем да говорим за едно трайно физическо въплъщение на тези духовни Същества, които стоят зад сетивния свят. Следователно можем да кажем: *Аполон е една форма, която не може да слезе до физическото въплъщение.* За целта е необходима повече сила отколкото имаше Аполон, за целта беше необходима именно силата на Христа. Христос притежаваше всички качества на всички оста нали Същества във в света, всички качества, които бяха видими за ясновидското съзнание, но той притежаваше още едно качество, а именно онова качество, да пробие границата, която разделя света на боговете от света на човеците и да слезе в едно човешко тяло, което беше подготвено на Земята за целта. Тази дарба имаше в божествено-духовния свят само Христос. С това едно Същество, отбележете едно Същество от божествено-духовния свят слезе до там, където се заема жилище в едно човешко тяло сред сетивния свят, където се живее като човек между другите човеци. Това е великото, мощно Христово събитие. Следователно, докато всички богове и духове могат да бъдат намерени само чрез ясновидското съзнание над физическия свят, Христос се намира сред този физически свят, въпреки че той е от същото естество както божествено-духовните същества. Следователно във външния свят могат да бъдат намерени само другите богове, той е единственият, който същевременно оживява във вътрешността на човека, който така да се каже напусна външните светове на боговете и проникна във вътрешността на човека. С това в развитието на света и на човечеството стана нещо

много важно. Когато хората търсиха един бог във вътрешността, в миналото те трябваше да слязат до подземните богове, които са скрити зад булото на душевните изживявания; *В Христа ние имаме един такъв бог, който може да бъде намерен и във външния и във вътрешния свят. Това е същественото, което настъпи в четвъртата епоха на следатлантското време, след индийската, персийската и египетската епоха. Това, което в древна Индия беше мислено, виждано повече абстрактно, а именно, че божествено-духовния свят е нещо единно, че "тат" и "Брахман", които се вливат в душата от две страни, образуват едно единство, това стана жив живот чрез Христовото Събитие. По-рано хората можеха да си кажат, че божественото, което може да бъде намерено по пътя навън, и божественото, което може да бъде намерено по пътя навътре, са едно; сега те можеха да си кажат: достатъчно е само да слезем в човешката вътрешност: когато сме причастници в Христа, когато сме свързани с Христа, там ние намираме едно същество, което е Аполон и Дионисий в едно същество.*

Но сега възниква един друг въпрос: *видяхме, че духовните същества, които съществуват във външния свят като божествено-духовни същества, които са представени за човека, така да се каже, чрез най-моцното между тях, чрез Христа, който като външно същество е същевременно едно вътрешно същество.* Но как стои въпросът с другите същества, които вчера в известно отношение нарекохме Луциферически същества? Бихме могли да кажем, че съществата, които стояха под ръководството на Дионисий, се развиват също така вътре в човешкия душевен живот и че от друга страна някой Дионисий, едно луциферическо същество, се е въплътило като човек? Можем ли да кажем същото? Не, това ние не можем да кажем. Тази е именно опитността на духовното развитие, че за този свят ние не можем да кажем същото нещо. И тук стигаме до нещо, което е свързано с ядката и същността на развитието на човечеството и на света. Ако бихме отишли назад в миналото в много, много далеч ни времена на развитието на човечеството и на света, тогава бихме намерили, че душата поглежда навън и вижда вън божествено-духовния свят; *че тя поглежда вътре в себе си и намира там божествено-духовния свят; че душата намира Аполоновския свят вън, света на Дионисий вътре, както са се изразявали гърците.* Когато после идваме по-насам в развитието на човечеството и на света, тогава виждаме един друг резултат. За най-древните времена, когато преобладаващата част от хората беше ясновиждаща, нещата стояха така, както току що показах. Вън хората виждаха горните богове, вътре долните богове; *и те имаха тези два пътя за духовния свят.* Когато разгледаме по-късните време на, тогава пред себе си имаме едно човечество, което е отслабнало

по отношение на ясновидските качества, на ясновидските способности. Хората все повече и повече бяха изгубили първичното, тъпо, сумрачно ясновидство. Но да вземем една епоха, когато има малко хора, които още притежават едно естествено ясновидство. Тези хора - за целта не е необходимо да отиваме много далече, в Египто-хелдейската култура, в египто-хелдейския свят ние също намираме такива хора проникваха през килима на сетивния свят, те виждаха горните богове, а когато слизаха в своята собствена вътрешност, виждаха долните богове. Ясно и мощно имаха такива впечатления онези, които до известна степен бяха посветени. Трябва да споменем, че през всички времена е имало такива посветени, които напълно познаваха единството на двата свята. Но това са върховете на човечеството. Следователно няколко столетия преди явяването на Христа на Земята имаше хора, които още си бяха запазили старото ясновидство, и посветени, които вървяха по единия път и намираха горните богове, и други, които вървяха по другия път и намираха долните богове. Но след това дойде време, когато светът, който можем да наречем този на долните богове, се оттегли все повече и повече от човешкия живот, когато даже за един посветен в по-ниска степен този свят трудно можеше да бъде намерен - време, когато обаче относително лесно можеше да бъде намерено това, което наричаме горните богове, боговете стоящи зад външния сетивен свят, даже и за един посветен в по-ниска степен. Да вземем например един посветен от древния юдео-еврейски свят. Именно посветени от този свят, когато те не бяха достигнали особено висока степен, можеха да имат опитността, че виждат в света, в който Яхве не беше за тях само едно понятие, една представа, а една етерна действителност, едно Същество, което за ясновидящия поглед говореше към тях като един човек. Докато за народа Яхве беше нещо възвестено, нещо, за което само се казваше, че той съществува, за тогавашните посветени той беше една действителност. Напротив, ако един такъв посветен в еврейския свят би се потопил в своя собствен душевен живот, за него би било трудно да намери нещо, когато би потърсил областта на долните богове. Тогава той би трябвало да си каже: *"да, аз не мога да проникна в дълбините; там аз навсякъде намирам моя душевен живот, аз не мога да проникна през дебелия кор на моя душевен живот до долните богове"*. Така долните богове се бяха оттеглили в някаква неопределена тъмнина. Беше по времето на слизането на Христа на Земята, когато луциферическите духове се бяха оттеглили до известна степен в тъмнина. И сред външното човечество през това време можеше да се чуе вече само; *има мистери; онези, които са посветени в мистериите, добиват способността да проникват през силите на душевния живот в света на Дионисий*. Хората смътно чувстваваха нещо, което

може да бъде изследвано в дълбоките тайни на мистериите. Но то беше именно нещо, за което се говореше със загатвания, за което през времето на очакването на Христа много малко хора имаха една ясна представа. Те имаха много по-ясни представи за външните богове. Имаше много хора, които още имаха едно живо изживяване на тези външни богове. Но човечеството напредва в своето развитие. И какъв е резултатът от това напредване? Ще има една история за външното човечество и в бъдещето ще има също една история за мистериите. Външното човечество ще преобрази своята духовна култура, Христос все повече и повече ще се живее във външното човечество. Но Христос, когото днес хората започнаха да разбират, ще бъде познат в неговата природа и същност и в мистериите. Следователно Богът, който по времето на Заратустра можеше да бъде виждан, когато погледът биваше насочван към слънцето и ставаше ясно-виждащ, и който слезе на Земята, този Бог ще бъде все интимно и по-интимно обхванат от човешката душа. Богът, който беше регент на външния свят, ще стане все по-вътрешен. Христос пристъпва така през света, че от един космически Бог, който слезе на Земята, ще стане все повече и повече един мистичен Бог, когото човекът ще може да изживява във вътрешността на душевния живот. Ето защо по времето, когато Христос слезе, можа да бъде осъществено това, което после учениците му описаха, като казаха: "ние сложихме ръцете си в неговите рани, слушахме неговото слово на планината". Те можаха да се позоват на нещо външно. Това беше същественото, че Христос съществуваше външно. Тогава той още не можеше да бъде изживян вътрешно мистично; *хората не биха могли още да обхванат неговата Дионисийска природа; първо те трябваше да го изживеят като външен исторически Христос.* Но този е напредъкът в съзнанието на хората за Христа, че той слиза все по-дълбоко в душата, че хората все повече и повече ще могат да виждат вътрешно, че те все повече и повече ще могат да изпитват мистично във вътрешността своя собствен душевен живот и все повече към външния Христос ще изживяват Христа в собствената си душа, ще изживяват мистичния Христос. Вижте, как в така наречения мистицизъм, който се явява в първото време на християнското развитие чрез Дионисий Ареопагита, който е бил приятел и ученик на Павла, как първо Христос е познаван чрез външни окултни способности. И всички описания на тази първа християнска окултна школа са така изградени, че Христос е описан предимно чрез онези качества, които той разгръща във вътрешните светове, които могат да бъдат изпитани чрез насочения навън инстинктивно ясновиждащ поглед. И от идете няколко столетия по-късно в развитието на човечеството и вижте, какво е станало - вземете средновековното мистично развитие с неговите представители Майстер Екхарт,

Йоханес Таулер и т.н. и т.н. до нашите най-нови мистици. Това са хора, които се вглеждат надолу в своята собствена вътрешност. Както в древни времена хората са се вглеждали във вътрешността, за да прогледнат през тази вътрешност и да проникнат до Дионисий, така по-новите проникват във вътрешността на своята душа и могат, както Майстер Екхарт, да кажат: *"наистина, историческия Христос е един факт, наистина той се е развил в историята, но съществува възможността човек да слезе в своята собствена вътрешност и да намери там вътрешния мистичен Христос"*. Така човешката душа се развива до там да намери дионисийската природа на Христа, мистичния Христос не само във външния свят, но и във вътрешността. Първо съществуваше историческият Христос, след това чрез действията на историческия Христос в човешката душа се получиха такива въздействия, че сред човечеството стана възможен един мистичен Христос. Така за по-новото време ние можем да говорим също за едно вътрешно мистично изживяване на Христа; *но нещата трябва да се разбират така, че преди своето влизане в Земята Христос беше едно космическо същество*. Когато в миналите времена някой се потопяваше във вътрешността на душевния живот, той не намираше Христа, а Дионисий. Днес, ако човек се е развил по подходящ начин, той намира едно вътрешно Христово Същество. От едно Божество намира що се вън от душата Христос е станал едно Божество живеещо вътре в човешката душа, което ще обхване все повече и повече човешката душа, колкото повече тази душа ще се приближава със своите душевни изживявания до този Христос. Тук имате един пример, как с това, което се развива като принципи през света, става един прелом. Когато днешният човек говори, че в неговата вътрешност съществува един мистичен Христос, той не трябва да забравя, че всичко в света е минало през развитие и че мистичното съзнание съвсем не е нещо, което е еднакво във всички времена, но че и то е претърпяло развитие. Когато древните свещени Риши поглеждаха в духовните светове, те говориха за Карман и с това те са имали предвид същото Същество, както и Заратустра като едно космическо Същество, когато той говореше за Аура-Маздао. Това беше Христовото Същество. Днес то може да бъде намерено и във вътрешността като мистичен Христос. Че това е той, това е делото на самия Христос на Земята. Такова е отношението между космическия, астрономическия Христос към мистичния Христос в неговата действителност. Така външния Бог стана постепенно един вътрешен Бог. Но понеже всичко, което стана във външния физически свят, е едно действие на духовното, това проникване на човешката душа от Христа оказва също едно действие и върху останалия живот. Първо това действие ще се покаже в мистериите и то вече отчасти се е показало чрез основа

ването на западните мистерийни школи на Розенкройцерството. Когато чрез обучението на древните мистерии човек се потопяваше в душата и слизаше при долните богове, той намираще Дионисий, което е само едно друго име за обширния свят на луциферическите богове. На другите хора трябваше да се каже: *"когато непречистени и неузряли слизате в глъбините на вашата душа, тогава тези луциферически същества ще ви се явят само като диви демони в техните карикатури, които във вашите трансформирани качества ще ви доведат до всичко лошо"*. От тук и всички онези ужасни описания, които се даваха за тези подземни царства, от тук и страхът пред името на Луцифер в дадена епоха. И по-неже за хората всичко се наследява, за онези хора, които не вървят в крак с развитието, този страх и днес живее у онези, които са наследили тези чувства, страхът пред името на Луцифер. Обаче нещата стоят така, че първо за ясновиждащите хора луциферическият свят отново ще се яви, след като известно време Христовият Принцип е проникнал душата. Ако Христос е действувал известно време в душата, чрез това, че тази душа е била проникната от Христовата субстанция, чрез нейното християнизирание, тя отново ще узрее, за да проникне в царството на луциферическите Същества. Първо това можеше да сторят розенкройцерите. Те положиха усилия да разберат и видят Христа в такава форма, че той проникна като мистичен Христос и в тяхната душа, живееше в тях, и чрез тази Христова субстанция те укрепнаха в техния вътрешен душевен живот и тази Христова субстанция беше в тях защита и оръжие против всички съблазни. Така в тях тази Христова субстанция се превърна в една нова светлина, която сега озарява вътрешно. Историческото изживяване на Христа в неговата истинност озарява нашите душевни изживявания така, че ние ставаме способни отново да проникнем в царството на Луцифер; *първо това можеше посветените на розенкройцерството, а постепенно тези посветени на розенкройцерството ще изнесат това, което могат да изживеят относно луциферическия принцип и ще разлеят над света онази велика духовна сватба, която се състои в това; Христос, който се е родил като субстанция в човешката душа, от сега нататък ще бъде разбран с онези способности, които узряват чрез вливането на луциферическия принцип по едни нов начин в духа на отделните хора*. Нека разгледаме първо един посветен на Розенкройцерството. Такъв един посветен се подготвя първо с това, че насочва в своята душа чувства, усещания и мисли към великата централна фигура на Христа, че оставя, например, първо да действува върху него Евангелието на Йоан; *той оставя да действува върху неговата душа онзи монументален, неизмеримо важен образ, който ни се описва за Христа в Евангелието на Йоана и чрез това се облагородява и пречиства*. Когато

приемаме в себе си това, което се разлива от образа, който ни описва това Евангелие на Йоана, нашата душа се прониква, изпълва се от Христа, тогава в нас оживява мистичния Христос. И когато оживяваме по-нататък това чрез други документи на християнското възпитание, нашата душа се прониква все повече и повече от струите на духовната субстанция на Христа, пречиства се в християнизирането и се издига във висшите светове. Чрез това се пречиства предимно нашата душа, нашето сърце. Тогава се научава ме да чувстваме Христа или по един такъв универсален начин, както сториха това Майстер Екхарт и Таулер, или се научаваме да го изживяваме така нежно, както Сузо или други; *ние се чувстваме едно с това, което чрез Христовото Събитие се вля от великите небесни светове в нашата Земя.* Тогава ние узряваме чрез това, за да бъдем въведени като посветени на Розенкройцерството в онези светове, които в древни времена се наричаха светове на Дионисий, а днес се наричат светове на Луцифер. Какво въздействие оказва това въвеждане в луциферическите светове за днешния посветен на Розенкройцерството? Ако от една страна сърцето, душата се изпълва с топлина и ентусиазъм за Божественото, когато тя е проникната от Христа, от друга страна нашите останали духовни способности, тези, чрез които схващаме и разбираме света, биват озарени и проникнати от потоците и силите идващи от луциферическия принцип. Така посветеният на кръста с розите се издига нагоре до луциферическия принцип. И вършейки това, неговите духовни способности се изострят и обработват чрез посвещението така, щото той може не само да чувства Христа мистично в своята душа, но може и да го опише, може да разкаже, какъв е Той, може да го обхване в мисловни образи, в духовни образи; *в себе си той не само чувства и изживява смътно Христа, но Христос стои пред него като един образ на външния свят, стои пред него в конкретни очертания на външния сетивен свят.* Да изживее човек Христа като душевна субстанция това е възможно благодарение на факта, че той насочва своя поглед към образа на Христа, както този образ му се явява в Евангелието. Да опише човек, да разбере Христа, както разбира другите явления и изживявания на света и чрез това да прозре неговото величие, неговото значение за света, неговата причинност за събитията на света, това е възможно само, когато християно-мистично посветеният се издига по-нататък до познанието на царствата на Луцифер. Следователно в Розенкройцерството Луцифер ни дава способността да опишем Христа, да го разберем */*Лесно можем да си представим, как хората със зла воля и неразбиране клеветят казаното тук, изхождайки от обикновената употреба на думата Луцифер /носител на светлината/; *но това не може да ни накара да спрем да говорим за тези неща.* Който под думата Луцифер разбира това, което тук се раз-

бира, трябва да вижда другояче/. Това, което столетия са могли да направят, беше, че те са предали Евангелията, че са предали словото, което се разлива от Евангелията, че са запалили душите с топлина и ентузиазъм, които се разливат от Евангелията. Днес ние се намираме пред едно развитие на човечеството, за което никога не ще бъде достатъчно да му бъдат просто предадени Евангелията; *днес хората желаят нещо друго*. Онзи, които не искат това другото, те ще имат да понесат кармата, че са се опълчили против внасянето на луциферическия принцип в тълкуването на Евангелията. Възможно е между нас да има много хора, които казват: *"Ех щом, ние искаме да приемем евангелията като християни, ние се чувствуваме задоволени от тях; от евангелията говори Христос, от евангелията той говори и тогава, когато ги приемем предадени така, както е станало в течение на столетия чрез традиционната религия"*. Такива хора могат да вярват, че са християни, те могат по своему постоянно и постоянно да повтарят: *"останете далече от нас с вашето духовно познание, ние имаме Христа в евангелията, ние не искаме да знаем нищо за вашата работа, която прилагате към евангелията"*. Тези хора могат да повтарят това, могат да си въобразяват, че са добри християни; *в действителност те са врагове на Христа, те са онези, които изхождайки от техния собствен егоизъм, понеже се обявяват задоволени от всичко, което се предлага в традиционното тълкуване на евангелията, изхождайки от своя собствен егоизъм те заличават това, което в бъдеще ще доведе до пълна слава, до прославянето на пълното християнство*. Онези, които днес често вярват, че са най-добрите християни, са най-силните изкоренители на Християнството. Онези разбират днес развитието на Християнството, които мислят по съвършено друг начин, които казват: *"Ние не искаме да бъдем егоисти и да казваме: на нас ни са достатъчни евангелията и не искаме да знаем за вашите отвлечености! Няма нищо по-отвлечено от това, което Духовната Наука изнася"*. Онези са истински християни, които днес знаят, че човечеството се нуждае не от Християнството на егоистите, а от нещо друго, които казват: *ние знаем, че светът не може вече да съществува със старите предания на евангелията, ние знаем, че в света е необходимо, щото светлината на Луцифер, светлината от областта на Луцифер да падне върху евангелията*. Тези хора слушат ученията, които излизат от центровете на посвещение на Розенкройцеровото, където духовните способности са сили заострени чрез луциферическия принцип, за да проникнат все по-дълбоко в Евангелията; *и за тези посветени е установено: евангелията съдържат такава безгранична дълбочина, щото човек никак не бива да мисли, че може да ги изчерпи с това или онова*. Но днес е дошло вече времето, когато розенкройцерите трябва да

разлеят тяхното учение в света, когато мистериите на Розенкройцерството са призвани да направят да паднат върху Евангелията техните духовни сили, засилени чрез това, което са добили от луциферическия свят. Това е западното духовно познание, че светлината, която се излъчва, която прониква навън, може да бъде добита от областта на Луцифер и може да бъде насочена върху Евангелията. Духовната наука трябва да стане един инструмент за тълкуване на Евангелията; *и величието, мощното и субстанциалното на евангелията ще стане явно, когато върху тези евангелия падне светлината от царството на Луцифер по околния път, както тя е добита чрез мистериите на розенкройцерството.* Така за дачата на Духовната наука е да ни въведе в изпълващите с радост благовестия за субстанцията на Христовото Същество, която минава през света; *да ни помогне да добием светлината, която може да се получи от областта на Луцифер и да направим тази светлина да падне върху евангелията.* Така ние виждаме, че Христос, който от един бог живеещ във външния свят стана мистичният Христос, чрез облагородяването на човешката душа отново доведе тази душа в онези области, които за известно време трябваше да остане затворена, която в древни времена се е наричала област на Дионисий и която отново ще бъде завладяна в бъдеще от човечеството. Осветлението на Христа чрез духовните способности, повишени и озарени при Луцифер, това е вътрешността, ядката на духовното течение, което трябва да тече на запад. И това, което казах, е мисията на Розенкройцерството за бъдещето*/*Нека гореказаното се сравни с изнесеното в моята книга "Тайната Наука"/.*

Следователно, какво става в нашето развитие на човечеството? Станало е и стана това, че Христос и Луцифер, единият като космически Бог, другият като Бог вътре в човека, в древни времена са вървели един до друг, единият можеше да бъде намерен в горните области, другият в долните области; *но светът отиде напред в своето развитие и за известно време Дионисий, Луцифер остана далече от земята; в замяна на това човечеството имаше опитността, че космическият Христос все повече прониква в земята, все повече прониква душата, но че сега Луцифер отново става видим, отново става познаваем.* Пътищата, които са извървели тези две божествено-духовни Същества са тези: *те се приближават до земята от две различни страни; пресичайки своя път с този на Христа, Луцифер става невидим; неговата светлина е закрыта от христовата светлина.* По-рано Христос биваше намиран като космическо Същество, а Луцифер като Същество вътре в човека. Те кръстосаха своите пътища. Христос прониква в човешката душа. Той стана планетарен Дух на Земята и все повече и повече се превръща в мистичния Христос вътре в човешката душа, човек може да го познае чрез вътре-

шното вглъбяване в себе си. Чрез това душата става все повече способна отново да вижда другото Същество, което измина обратния път, от вътрешността във външността. От едно Същество вътре в човека, от едно чисто земно Същество, където е било търсено в мистериите, които водеха в долното царство, Луцифер стана един космически Бог. Той все повече ще просветне във в света, който виждаме, когато проникваме с нашия ясновиждащ поглед през килима на сетивния свят. Виждането на хората се обръща. Докато по-рано Луцифер беше виждан зад булото на вътрешния душевен свят, докато по-рано Христос беше виждан, какъвто беше случаят със Заратустра, зад външния сетивен свят, в бъдеще Христос все повече и повече ще бъде познат в собственото същество на човека чрез вътрешно вглъбяване и задълбочаване. А Луцифер ще бъде намиран, когато погледът ще бъде насочен навън в космическото пространство. Така в течение на човешкото развитие е трябва да отбележим едно пълно обръщане на познавателните отношения на човека: *от един космически Бог Христос стана един Земен Бог, който е душата на Земята в бъдещето*. От един земен Бог Луцифер стана един космически Бог. И когато в бъдеще човекът ще иска да се издигне до външния духовен свят, който е скрит зад булото на сетивния свят, когато той не ще иска да остане при това, което е само външна, груба материя, тогава той трябва да проникне през нещата на сетивния свят в духовния свят; *той трябва да се остави носен в светлината чрез "носителя на светлината"*. И човекът не ще има никакви способности, не ще добие никакви способности да проникне в този външен духовен свят, ако не създаде тези способности от силите, които се разливат към нас от царството на Луцифер. Човечеството би потънало в материализъм, би продължило постоянно да вярва, че всичко е само външният материален свят, ако не би се издигнало до Инспирация чрез луциферическия принцип. Ако Христовият принцип е призван да укрепне, да направи по-силна нашата вътрешност. Луциферическият Принцип е призван да укрепне, да развие нашите способности, които ни позволяват да проникнем напълно в света. Луцифер ще ни направи все по-силни и по-силни за разбирането и познаването на света, а Христос ще направи все по-силна и по-силна нашата вътрешност.

СКАЗКА СЕДМА

От това, което бе казано тук в последните две сказки, можете да разберете, че в развитието на човечеството съществуват определени факти на които едва ли се обръща внимание във външния живот, но поради тяхното пренебрегване много от това, което става в духовните основи на това развитие, остава криво разбирано. От заключението на вчерашната сказка

можете да видите, че това, което може да се нарече мистично изживяване на Христа, изживяването, което човек може да има когато чрез потопяване, чрез вглъбяване в своята вътрешност прониква своите душевни изживявания с това, което нарекохме Христова субстанция, че това не е съществувало винаги, но че то се е развило в течение на времето. Може да се види, че историческото събитие на слизането на Христа беше необходимо като една предпоставка за присъствието на мистичния Христос в душата, така щото не може да се каже, че мистичното изживяване на Христа е било винаги възможно за човешката душа и във Времената преди идването на Христа. Един Майстер Екхарт и други подобни личности с техните мистични изживявания са възможни само в християнското летоброене, но не и преди това. Това никак не ще разбере предварително едно абстрактно мислене, а ще го разбере само едно конкретно, духовно-реалистично мислене, което изследва фактите. Също и това, което бе казано върху названията луциферически същества и Христовото Същество е разбираемо само, когато се подложи, че в течение на хилядолетия преди Христа и на столетията след Христа е станала една коренна промяна на целия човешки организъм, промяна наистина недоловима за външните сетива и за външния ум, но за това пък не по-малко действителна. От атлантската катастрофа насам хората съществено са се изменили. И ако в съвременни я цикъл на човечеството за външната опитност в живота всичко се отнася до това, когато влиза в едно въплъщение човекът да възприема света чрез инструментите, които стоят на негово разположение в трите обвивки, във физическото, етерното и астралното тяло, то от промените, през които минава организъмът на тези обвивки, ще зависи, как той ще възприема света в последователните епохи. Не съществува един абсолютен верен възглед за всички времена. Хората могат да виждат света само така, както отговаря на техния организъм.

А сега нека си представим най-коренната промяна в човешката природа, която е станала от атлантската катастрофа насам, през първата велика култура на човечеството в следатлантската епоха, в древна Индия и древна Персия, през Египто-халдейската и Гръко-латинската културни епохи до нашето време. Вие знаете, че преди атлантската катастрофа съчетанието на отделните членове на човешката природа е било различно от това в следващите времена. Съвместното действие на етерното тяло и на физическото тяло не е било преди великата атлантска катастрофа такова, каквото е било по-късно Етерното тяло на главата например, е било много по-силно развито в сравнение на физическата глава и е било по-слабо свързано с нея. Развитието напред се изразява именно в това, че връзката между етерното тяло и физическото тяло става все по-здрава

и двете тела стават все по-подобни едно на друго. Но всички сили за организирането на физическо то тяло, за сглобяването и хармонизирането на частите на физическото тяло се намират в етерното тяло. Следователно можем да кажем: *в атлантското човечество положението беше такова, че чрез етерното тяло, което в областта на главата значително се е простирило навън от физическата глава, действуваша като отвън силите, които изграждаха физическото тяло.* След това тези сили се прибираха в пространството на физическото тяло и днес те действуват оживяващо и възбуждащо повече отвътре. Но това трябваше тепърва да се образува. Стана едно бавно вмъкване на етерното тяло във физическото. И когато искаме да разберем древната Индийска култура, трябва да ни бъде ясно, че тогава устройството на човешкото същество е било различно от това през Египто-халдейската епоха. Обаче в хората на Гръцко-латинската епоха беше постигнато едно пълно проникване на етерно то тяло и физическото тяло, така щото за ясновиждащото съзнание на никое място на човешкия организъм етерното тяло не се простираше извън физическото. У древните индийци не е било още така. Там ясновиждащото съзнание навсякъде би видяло, как в областта на физическата глава етерното тяло още се е простирило извън тази глава. Това е било причина, щото принадлежащия на древния индийски народ да вижда света различно от този на египетския народ. Човекът от Гръцко-латинската епоха, човекът принадлежащ на гръцко-латинските народи е виждал вече по същество така, както ние днес виждаме, той е виждал света разпрострян като килим от цветове, тонове и форми и т.н. Но целият този свят за индийския дух от най-древната епоха е бил пропит от това, което бихме могли да наречем мъгливи облаци на етерната природа, които са издигали от всички неща, като че нещата са горели и от всяка форма се е развивал като един финен мъглив дим. Хората са виждали един етерен елемент, който се простирил над всички неща като финна роса или скреж. Този особен род виждане е бил нещо естествено за онези времена. Днес човешката душа може да го добие само чрез упражненията дадени от Духовната наука. Този е смисълът на развитието на човечеството през различните културни епохи, че етерното тяло слиза все по-дълбоко и по-дълбоко във физическото тяло. С това виждането на човека се изменя, тъй като това виждане зависи от начина, по който е организирано етерното тяло. А организацията на етерното тяло е свързана с това, че луциферическите Същества, притежаващи такава природа, която се изявява вътре в Земята и вътре в душата, се издигат към космическите степени на съществуване и че Христовото Същество което порано беше едно космическо Същество, слезе и се въплъти в едно човешко тяло и благодарение на това стана едно такова Същество което се

изявява вътре в Земята и вътре в душата. Това проникване на аполонския с дионисийския принцип, това преминаване така да се каже едно над друго на луциферическото и на Христовото Същество стана възможно само благодарение на това, че организацията на човешкото същество се изменя по посочения начин. Но то се изменя не само за оценяване на миналото, но и за подготовката на бъдещето. *Действително ние живеем днес в една епоха, когато най-тясното проникване между етерното тяло и физическото тяло е вече минало; днес ние вече отново живеем в обратната посока на развитието. Ние живеем в една епоха, когато етерното тяло бавно излиза от физическото тяло. Нормалното развитие на човечеството ще бъде това, че етерното тяло постепенно ще излезе от физическото тяло; и ще дойдат времена, когато човешкият организъм отново ще изглежда така, както е изглеждал в прадревни времена. Така щото ние отново ще чувствуваме, как етерното тяло се простира извън физическото тяло. Ние се намираме вътре в този процес на развитие; и някои от най-тънките болестни явления на съвременото биха били по-добре разбрани, ако хората знаеха това. Но всичко това отговаря на великите космически закони.* Човекът не би могъл да достигне целта на своето развитие, ако не би минал по този начин през един вид кръстосване на членовете на неговия организъм. Но всичко, което е вътре в нас, е проникнато от цялата заобикаляща ни среда; *то е проникнато от божествено-духовните същества, които се намират в духовния свят и които изпращат своите течения в нас, както физическите елементи на земята изпращат своите течения в нашия физически организъм.* В миналото, когато етерното тяло се простираше вън от физическото тяло, в това етерно тяло постоянно се вливаха теченията, които човекът чувствуваше съзнателно и които изживяваше като космически откровения. Човекът чувствуваше това като нещо, което се разкриваше на неговата вътрешност. Това, което се вливаше като течения от духовния свят в неговото етерно тяло, то същото работеше за изграждането на физическото тяло.

Ако охарактеризирахме сега от външната страна това, което бе казано тук през после дните дни, можем да кажем: *това, което се беше вливало в етерното тяло на човека и което човекът беше изживял като най-вътрешен елемент, това бяха влиянията на луциферическия свят.* От древните времена на предиадлантското развитие човекът беше донесъл със себе си едно наследство; *луциферическите влияния, които се вливаха в неговото етерно тяло.* Че тези луциферически влияния се затъмниха, че по времето, когато се яви Христос, човекът не долавяше вече нищо от тях, ако не беше посветен до висока степен, това се обяснява с обстоятелството, че етерното тяло се бе прибрало все повече и повече

във физическото тяло, беше станало едно с него и все повече се научи да си служи с физическите органи. Ето защо божественото Същество, което трябваше да се яви на Земята, беше необходимо да се яви в една физическа възприемаема форма, да се въплъти физически, както други физически същества на Земята. Тогавашното човечество можеше да има разбиране само за един бог явяващ се в тяло, защото беше свикнало да нарича истина онова, което можеше да се вижда с помощта на физическите сетивни органи. Това трябваше да бъде така в човечеството, за да могат онези, които бяха около Христа, да говорят за потвърждаването на това, което беше станало: *"ние сложихме ръцете си в неговите рани и нашите пръсти в неговите белези, оставени от гвоздеите"*. Тази сетивна сигурност трябваше да живее в хората като едно чувство, като едно чувство, което, когато то е налице, допринасяше за доказване на истината. Един човек от древната индийска епоха не би отдал никакво значение на това, той би казал: *"духовното, възприето по сетивен път, не ми казва много нещо; ако искаш да възприемеш духовното, ти трябва да се издигнеш до определена степен на посвещението"*. Следователно разбирането за Христа трябваше да се развие, както всичко в света.

Но това, което човекът имаше в своето етерно тяло като действие на Луцифер, което той донесе със себе си от прадревни времена, когато неговото етерно тяло не живееше още напълно във физическото тяло, когато това етерно тяло се простираше още навън и с външните си части приемаше влиянията на Луцифер, то изчезна, постепенно бе изразходвано. Поради това, че етерното тяло се прибра във физическото тяло, то изгуби способността да възприема висшите светове със своите етерни органи. Така, поглеждайки в определена епоха в миналото, ние можем да кажем за прадедите на човека: *тези прадеди са виждали още във висшите светове; това, което са виждали, е било запазено в писмените документи*. По този начин можем да говорим за една прадревна мъдрост. Обаче по-късно тази мъдрост не можеше вече да бъде възприемана направо, защото колкото повече етерното тяло се прибираше във физическото тяло, толкова повече човекът имаше възможност да си служи само с физическите органи, със своите физически сетива и със своя физически ум, а ясновиждащата сила бе парализирана. Тогавашната възможност за виждане в духовния свят съществуваше само у посветения, който се издигаше до свръхсетивните светове чрез системно обучение.

Но аз Ви казах: *сега се извършва обратния процес*. Човечеството навлиза в един стадий, когато в известно отношение етерното тяло отново излиза от физическото тяло; *но не трябва да мислите, че то от само себе си ще получи всичко, което беше получило в миналото като наследство*. Ако не би станало нищо друго, освен етерното тяло да излезе вън от

физическото тяло, то би излязло. Но то не би съдържало нищо от силите, които в миналото е имало в себе си. В бъдещето един вид ще се роди от физическото тяло на човека. Но ако физическото тяло не му даде нищо при неговото излизане, то ще бъде тогава празно и пусто. Бъдещето на развитието на човечеството ще бъде това, че хората ще освободят, така да се каже, етерното тяло от физическото тяло и евентуално ще го изпратят навън празно. Какво би означавало това? Етерното тяло е носител на силите, възбудител на всичко, което става във физическото тяло. То трябва да снабдява физическото тяло със сили не само тогава, когато се намира вътре в това физическо тяло, но през всяко време; то ще трябва да го снабдява и тогава, когато частично ще бъде извън физическото тяло. Ако го оставите празно, ако не му дадете нищо при неговото излизане, то не ще може да въздейства върху физическото тяло; защото тогава то не ще има силата, необходима за такова въздействие от вън. След като е минало през физическото тяло, етерното тяло трябва да добие своите сили вътре в това физическо тяло. От там трябва да му бъдат дадени тези сили, за да може, когато се намира вън, да действа върху физическото тяло. Задачата на съвременното човечество е да приеме в себе си това, което може да бъде прието само при дейността вътре във физическото тяло. Това, което се изработва вътре във физическото тяло, то съпътства развитието и когато в бъдещите въплъщения човекът ще живее в такива организми, в които етерното тяло ще бъде до известна степен освободено от физическото тяло, той ще живее в съзнанието един вид като спомен чрез частично освободено тяло.

Но сега може да се зададе въпросът: кое е това, което прави способно физическото тяло да даде на етерното тяло при неговото излизане нещо като наследство? Кое прави човека способен да изпраща сили в своето етерно тяло, така щото някога той ще бъде способен да носи едно такова етерно тяло, което може да изпраща отвън сили във физическото тяло? Ако човекът би живял така, да речем, от годината 3000 преди Христа до неговото време и още 3000 години след Христа, без нищо да настъпи за него, ако за него не би дошло христовото събитие, тогава той не би изживял в своето физическо тяло нищо, което да може да даде като сила на етерното тяло, когато това етерно тяло ще се освободи от физическото. Това, което човек може да даде на своето етерно тяло, това е, което той може да добие чрез изживяването на Христа сред физическия свят. Всяка връзка с христовия принцип, с изживяванията, които човек може да има във връзка с явяването на Христа, се влива така в душата чрез нейните изживявания сред физическия свят, че тази душа, а заедно с нея и телата се подго-

твят за това, че в етерното тяло да могат да се вляят силите, от които то ще се нуждае в бъдеще. Така трябваше да дойде изживяването на Христа, това изживяване на Христа трябваше да проникне човешката душа, за да могат хората да разберат своето развитие за бъдещето. Това, което се намира днес във физическото тяло, да изпраща навън силите в етерното тяло; и когато се храни с това, което физическото тяло изживява при явлението на Христа, етерното тяло ще получи силите, за да може отново да лъчезари и да има сила на живот, с която да поддържа физическото тяло в бъдеще. Това, което хората изживяха при Христа чрез онова обръщане на принципите, има своя добър смисъл за бъдещето на развитието на човечеството.

Но само това събитие не би било достатъчно. Защото помислете, че благодарение на това, че изпитвате в собствената си душа изживяването на Христа, чрез това, че все повече познавате Христа, че Той все повече се сраства със собствените изживявания на душата, Вие ще повлияете несъмнено на етерното тяло, че ще влеете силови течения в Вашето етерно тяло. Но когато това етерно тяло излезе навън и попадне там в един лъчлив елемент, когато не намери навън силите, които също могат да действуват по-държащо и оживително в него, тогава етерното тяло, когато ще бъде частично освободено, то наистина ще съдържа Христовата Сила, но ще проникне в един елемент, в който не ще може да живее. То ще бъде разрушено от външните сили. Понеже е проникнато от Христа, то ще навлезе в един неподходящ за него елемент и ще бъде подложено на разрушение. Така то ще действувва разрушително и върху физическото тяло. *Кое е второто нещо, което е необходимо? То е това, че етерното тяло отново трябва да стане способно да приема светлината от царството на Луцифер.* Така, докато по-рано човекът виждаше Луцифер да изпъква през булото на душевния живот като едно вътрешно изживяване, сега той трябва да се подготви, за да може да изживее Луцифера като космическо Същество в окръжаващия го свят. От едно подземно Същество Луцифер се превръща в едно космическо Същество; и човекът трябва да се подготви, за да снабди своето етерно тяло с такива сили, че Луцифер да може да бъде за него един оплодяващ, един благоприятно действащ елемент, а не един разрушителен елемент. Човекът трябва да мине през изживяването на Христа, но така, че да стане възприемчив в този свят да виж да духовните основи, основите на духовните събития, от които е произлязъл светът следователно човекът минава през изживяването на Христа, но цялото естество на развитието изисква, щото духовното обучение да подготви човека отново да разбира светлината от царството на Луцифер, защото само благодарение на това човешкото етерно тяло ще получи необходимите му жизнени сили.

Човекът е бил повлиян вече от Христа, още преди Христос да се яви на Земята. Още когато Заратустра сочеше към Слънцето и показваше там Аура-Маздао, Силата Христова лъчезареше надолу към Земята. А от другата страна лъчезареше вътре в душата силата на Луцифер. Сега нещата се обърнаха. В бъдеще отвън ще лъчезари силата на Луцифер, а във вътрешността ще живее Христос. Човешкият организъм ще трябва отново да бъде подложен на влиянието от две страни. Древният индиец чувствуваше от едната страна *"Това си Ти"*, а от друга страна *"Аз съм Цялото"*; той чувствуваше, че това, което вижда във външния свят, а същият свят, както този, който виждаше вътре в себе си. В древна Индия това се чувствуваше като една отвлечена истина; но човек ще има на земята това като едно конкретно изживяване в душата, когато времената ще се изпълнят за това, когато чрез съответните подготвления ще се яви отново в нова форма това, което се беше проявило в древна Индия, като един вид предвестник, то ще оживее отново. Такъв е ходът на развитието на човечеството в следатлантската епоха.

От това виждаме, че развитието на човечеството никак не е праволинейно, че то протича подобно на всичко друго в природата. Аз Ви дадох примера с растението, което израства, но не би могло да даде плод, ако развитието не би получило еди нов тласък. Тук Вие имате един образ, който Ви показва, че от страни трябва да дойдат други влияния. Не съществува едно праволинейно развитие. Така трябваше да преминат един над друг луциферическият и Христовият Принцип, който търси само развитието в права линия, той никога не ще може да разбере действителното развитие на света. Само който обгръща отделните течения и след това вижда, как теченията се оплодяват взаимно, само той може да разбере действително развитието. През епохата, когато при древната индийска култура хората бяха в известно отношение различно устроени в сравнение с по-късно, това човешко виждане беше различно. Какво е било човешкото виждане в далечното минало, за това днес може да има известна опитност онзи, който добива тази опитност чрез методите на духовно-научното изследване, което отговаря на днешното време. Днес това може да се добие само изкуствено, а някога то е било естествена способност. Даже за един добре подготвен познавател на Духовната наука е трудно разбираемо, как душевните изживявания през древната индийска епоха са били различни в сравнение с по-късно и можем само да се опитаме да изразим приблизително с думи, как тези изживявания са били различни.

Когато днес човекът поглежда навън в света, той възприема света със своите различни сетива. Днес не можем да разгледаме подробно всичко, което може да се каже върху сетивните възприятия и смисъла на моде-

рната наука. Но не е нужно да се интересуваме днес от това; *можем да останем при обикновените представи, според които човекът възприема външния свят чрез своите различни сетива, и обгръща, схваща различните впечатления с онази духовна способност, която е свързана с физическия мозък.* Ако размислите върху това, ще Ви стане ясно, че що се отнася до цялостната същност на сетивните възприятия съществува все пак една огромна разлика. Сравнете, например, слуха, усещането на слуха със сетивното възприятие на зрението. Що се отнася за слуха, когато потърсим във външния свят съответните факти, за нас е достатъчно ясно, че за това, което чуваме, съществува едно движение на материята, равномерно движещият се въздух. Това намираме ние вън; *когато държим органа на нашия слух срещу този равномерно движещ се въздух, ние изживяваме това, което наричаме усещане на слуха.* Но вътрешното изживяване на слуха и движещият се вън въздух са две свършено различни неща. Когато вземете сетивото на зрението можете да видите, че нещата не стоят така просто, както при слуха. Модерната физика е опростила за себе си нещата. Тя разсъждава по аналогичен начин: *"трябва да приемем, че съществува една тънка материя, която се движи по същия начин, както въздухът"*. За реалистичния мислител голямата разлика е тази, че много лесно можем да се убедим за това, което трепти във външния свят по отношение на ухото. Лесно можем да разберем, че навън действително се движи нещо - когато се касае за процеса на слуха - когато върху една струна поставим книжни чаталчета и теглим с лък по струната. Но това, което трепти в етера, за неговото съществуване никой човек не може да се убеди; *това е хипотеза, то съществува само за физическата теория.* За реалистичното мислене то не съществува. Сетивното възприятие на зрението е нещо свършено различно от това на слуха. Когато говорим за усещането на светлината, за нас това, което възприемаме, стои някакси много по-обективно отколкото това, което възприемаме чрез сетивото на слуха. Ние възприемаме светлината като цвят, възприемаме я разпростряна в пространството, но не можем по същия начин да отидем във външния свят и да търсим там обективни процеси, както при звука. Такива различия съществуват, които съвременният човек лесно пренебрегва.

Благодарение на своето по-тънко съзнание древният индиец не можеше да не долови нещо подобно в целия външен свят. Той имаше съзнание за всички тези тънки външни различия. Искан само да обърна вниманието Ви върху това, че според тяхната същност между отделните области на сетивата съществуват характерни различия. Ако наблюдавате немския език, може да Ви направи впечатление, че със същата дума се назовава едно вътрешно изживяване, а също и едно впечатление, което в известно

отношение идва от вън - разбира се аз допускам, че това става само при едно неточно говорене. Това е думата чувство. Вие знаете, че когато се говори за петте сетива, изброяват се сетиво на зрението, на слуха, на обонянието, на вкуса и на "чувството" /осезанието /; *в тривиалния смисъл сетиво на чувството с това се разбира сетивото на осезанието, но се говори за чувство и се причислява това, което се изпитва с това сетиво, към външните сетивни изживявания - нарича се чувство.* Но изхождайки от духа на говора, хората наричат чувство също така и едно вътрешно изживяване и те вършат по един много, много по-одухотворен начин, отколкото обикновено се мисли. Когато изпитвате радост, страдание, Вие наричате това чувство. Това *чувство, за което става дума сега, е едно интимно душевно изживяване; при другото, което се получава посредством сетивото на осезанието, винаги съществува един външен предмет, който го предизвиква.* Другото чувство е свързано може би с външния предмет, но от самия този факт можете да разберете, че този предмет не е единственият причинител, защото у един човек то се явява по един начин, у друг по друг начин. Духът, геният на езика действуват тук действително гениално. Ние имаме две изживявания; *едното като нещо, което е свързано с външното сетиво, и другото, което е свързано с вътрешния живот.* За днешния човек тези две изживявания стоят привидно далече едно от друго. Но не е било винаги така. И тук ние идваме до един външен възглед за това, което по-рано охарактеризирахме отвън. Ние описахме прибирането на етерното тяло вътре във физическото и неговото излизане. Това е свързано с обстоятелството, че и вътре в човека става нещо. Днес тези две изживявания, чувственото изживяване във вътрешността и чувственото изживяване, което назоваваме също с думата чувство и което е причинено чрез един външен предмет посредством сетивото на осезанието, са две неща, които са отдалече ни едно от друго. Колкото по-далече отиваме назад в развитието на човечеството, т.е. колкото повече етерното тяло е излъчен вън от физическото тяло, толкова повече тези две изживявания се приближават едно към друго. Само днес те са така отдалече ни едно от друго за човека. През древната индийска епоха тази разлика не съществуваше такава, каквата тя е днес. Тогава вътрешното чувствено изживяване и външното бяха много по-близо едно от друго. Но как беше това?

Когато днес заставате пред един човек, който храни, да речем, една лоша мисъл към вас, когато сте му антипатичен и той проявява съобразно с това своите усещания, ако сте въоръжени само с външни сетива и с физически мозък, Вие не ще забележите нещо особено в неговите чувства, симпатии и антипатии. Но когато той Ви удари, тогава ще го забележите, тогава Вашето сетиво на чувството /осезанието/ ще го забележи.

Не е било обаче така в древната индийска епоха. Тогава човекът е бил още така организиран, че той е чувствувал не само това, което действа за днешното грубо сетиво но осезанието, но и това, което днес се е оттеглило вече във вътрешността. Той можел да чувства това, което другият е хранел вътре в себе си като мисли и чувства спрямо него. В душата му се явявало също така едно изживяване, каквото днес Вие имате чрез сетивото на осезанието, предизвикано от симпатията или антипатията, която живеела в другия. Той чувствувал това, което ставало физически-душевно. В замяна на това, обаче, това, което днес наричаме наш вътрешен живот на чувствата, не е било развито по един такъв вътрешен начин; *то е било още повече свързано с външния свят*. Човекът не се беше още оттеглил така в своята вътрешност, не се беше прибрал в своята вътрешност както днес. Той имаше страдания и радости, които отговаряха в много отношения повече на събитията на външния свят отколкото нашите днешни страдания и радости; *той съвсем не можеше да се оттегли така в своята вътрешност, както ние днес*. Днес вътрешното душевно изживяване е много по-откъснато от целия окръжаващ свят отколкото в миналото. Днес даже може да се стигне до там, че човек да бъде заобиколен от обстоятелствата, които не биха могли да бъдат по-добри отколкото са; *но понеже неговият вътрешен душевен живот е откъснат от окръжаващия свят, чрез начина, по който се поставя към света, той ще изпитва може би вътрешно страдание, без да има оправдана причина за това*. Това би било невъзможно през времето на древната индийска епоха. Тогава това, което ставаше във вътрешността, беше така, че то беше един много по-верен огледален образ на това, което ставаше в окръжаващата среда. Човекът живееше със своето чувство повече в окръжаващата го среда. Чрез какво се е получило това? Чрез това, че в онези древни времена човекът е стоял със своя организъм в свършено други отношения към светлината, например. Светлината, която ни облива, има не само своята външна физическа страна, но всичко, което е физическо, съдържа в себе си и нещо душевно и духовно. Но човешкото развитие протече така, че душевното и духовното от външния свят се оттегли все повече от тези изживявания на човека, все повече стана възприемаемо само физическото. Човекът възприемаше сега светлината в нейното действие върху окото. В прадревни времена той я възприемаше така, като че тя се вливаше в неговия организъм от всички страни като един флуид и в проникващата го със своите струи светлина той чувствуваше нейната душа. Днес душата на светлината спира пред човешката кожа. Организмът на древния индиец беше още облят, проникнат със струите на това, което живее като душа в светлината. И човекът имаше възприемане за това, което изпълва със своите струи светли-

ната като душа на светлината. То беше носител на това, което можеше да бъде възприемано като симпатия и антипатия в други същества, които днес заедно с душата на светлината са се оттеглили от човека. Днес Вие вдишвате и издишвате вашето дихание. Вие познавате вашето дишане най-много по неговите механически въздействия. Когато действувате така, че се охлажда, Вие виждате вашето дихание по неговото оводняване. Това е един механически начин на виждане диханието. Колкото и невероятно да звучи това за един съвременен човек, все пак истина е, че с помощта на духовно-научното изследване днес можем да констатираме следното: *у по-голяма част от хората в древна Индия възприемането на диханието е било свършено различно от днешното*. От това, което ставаше около тогавашните хора, душата на светлината не се беше оттеглила; *поради това те виждаха вдишвания и издишвания въздух в различни светли и тъмни цветни отсенки*. Те виждаха как въздухът се вливаше и отново излизаше от тях като в огнени лъчи. Следователно можете да кажете: *чрез това, което е претърпяло промени във всички неща за човешкото виждане и самият въздух е станал нещо свършено друго*. Днес въздухът е нещо, което човекът възприема в основни линии само механично чрез съпротивлението, което той представя, защото душата на светлината, която прониква въздуха, не може да бъде възприемана от него направо. Човекът е излязъл и от този последен остатък на инстинктивното ясновиждане. Ето защо древният индиец не би нарекъл в същност просто въздух това, което то се вдишва и издишва, а би го нарекъл огнен въздух, защото го възприемаше в различни степени на огнено лъчезарене. Но с това Ви е дадена и възможността да разберете, че за древния индиец цялата окръжаваща го среда на атмосферата е била нещо различно от това, което тя е за съвременния човек. Днешният човек вижда въздуха прозрачен, той не вижда окръжаващата съдържателност на въздуха. Когато едно въздушно течение минава през пространството, той го възприема само благодарение на съпротивлението, което то му предлага. Съзнанието на древните индийци виждаше да минават през въздуха огнени маси. Тук отново имаме един пример, как и в самите външни изживявания се показва трансформирането на човешкия организъм в течение на развитието. Това са интимните процеси на развитието на човечеството. И ние никога не можем да разберем това, което е написано във Ведите, ако не знаем, как са употребявани там думите. Когато четем във Ведите думите и не знаем, че тези думи са означавали това, което е било тогава виждано, те изгубват тогава всякакъв смисъл и ние тълкуваме напълно погрешно. Винаги, когато пристъпваме към старите документи, трябва да вземаме предвид самите действителности.

В течения на времената това, което живее в човешката душа, се изменя. И сега ще разберете един факт, който не ще можете да разберете, ако нямате тези предпоставки, които са напълно независими от доводите установявани от физическото изследване, който не ще можете да разберете, ако се основавате на тези доводи. Обърнете внимание, как се изброяват елементите в източните писания. Те се изброяват така: *земя, вода, огън, въздух, етер*. Едва от гръцката епоха насам ние намираме другото изброяване, което днес за нас е самопонятно и което трябва да поставим на основата на всяко разбиране, а именно: *земя, вода, въздух, огън и другите видове етери*. Защо това е така? Древният индиец е виждал също така както днешният човек външните неща, които се проявяват чрез твърдото състояние, което се нарича Земя, виждал е течното състояние, което духовно изразено се нарича Вода. Но това, което днес наричаме въздух, за него то е било вече огън, защото във въздуха той е виждал огъня и е назовавал това, което е виждал, огън. Ние не виждаме вече този огън, ние го чувстваме като топлина. И едва когато се издигаха по-нагоре в поредицата на елементите, индийците навлизаха в един елемент, където, понеже от четвъртата епоха на след атлантското време всичко за човечеството се е изменило, се установяваше това, което днес наричаме проникнати я от светлина, но не показващ светлината въздух. Целият възглед на хората се е преобръщал в огън и въздух. Това, което казахме за Христа и за Луцифер, че те са преминали един над друг, че от едно космическо Същество Христос е станал едно такова живеещо вътре в човека, че от едно живеещо вътре в човека Същество, Луцифер е станал едно космическо Същество, това е станало за всички области на живота; *така щото това, което още през първата следатлантска епоха беше нещо, което ние наричаме огън днес ние го възприемаме като въздух, а това, което ние днес възприемаме като огън, тогава е било възприемано като въздух*. Това, което стои на основата на развитието на човечеството, се изразява не само в големите неща, но и в малките. Тези неща не трябва да се приписва на случайности. Вие виждате, колко дълбоко можем да проникнем с погледа в това, което става в течение на развитието на човечеството, когато разглеждаме нещата единствено от действителната гледна точка, от гледната точка на Духовната наука. Такова съзнание, каквото е имал древният индиец, е следователно едно съзнание, което е чувствувало като едно единство това, което се намира вътре в душата, и това, което се намира вън от душата. Ето защо индиецът живееше повече в цялата окръжаваща го среда. Последните остатъци от това, от съществуващото още тогава някакси инстинктивно ясновидящо съзнание виждаме в рудиментарното днешно "ясновидство" на онези хора, които притежават това, което наричаме именно второ виждане. Когато

вървите някъде по улицата и във Вас изниква мисълта за един човек, който в този момент не можете да виждате физически, и вървите по-нататък и след известно време срещате този човек; *защо във вашето съзнание се е появила мисълта за този човек, преди да сте го видели?* Защото въздействието идващо от него е проникнало във Вашето подсъзнание и след това се е появило като завършена мисъл във вашето съзнание. Днес хората притежават само една рудиментарна част от това, което в далечното минало е било съществено. По-рано е съществувала една по-интимна връзка между вътрешното чувство. Това са само подробности от нещата, които често съм излагал пред Вас, като съм казвал: *човечество то се е развило от старото, смътно ясновиждане до днешното сетивно съзнание и ще се врасне в едно пълносъзнателно ясновидско състояние.* Това състояние ще бъде постигнато така, че човекът ще го изживява съзнателно, като знае, че неговото етерно тяло излиза навън и той може да си служи с органите на етерното тяло, както си служи с тези на физическото тяло.

Но в древните, по-духовни времена, когато хората са били по-мъдри, отколкото днешната абстрактна материалистична наука, те винаги са имали едно съзнание за това, че някога е съществувало едно древно ясно виждане, едно прозрение на света, че хората са излезли от това ясновиждане и са навлезли в днешните състояния. По-рано хората не са изразявали това в отвлечени формули и теории, не са изразявали така това, което са знаели, а в мощни, в изобилно-цветисти образи; *а митовете не са измислени неща, не са фантастични образи, както си представят това фантастичните учени от зелената маса, но са изрази на по-дълбока, по-първична, добита чрез духовното виждане мъдрост.* В древни времена е съществувало съзнанието, че някога хората са чувствували света по-обхватно, и това съзна ние се е изразило в митове. Ясночувствуването на древните индийци е било един последен остатък от едно първично, сумрачно ясновиждане. Това са знаели хората в миналото; *но те са знаели също, че това ясновиждане - нека го наречем съкратено - се е оттеглило все повече и повече и е отстъпило все повече и повече място на външния живот, който е ограничен в света на сетивата.* Именно това са изразявали хората в меродавните митове. Например знаело се е следното: *има центрове на мистериите - вчера ние говорихме за това - в които пътят води до подземните богове; а има също мистериите, в които пътят води нагоре до космическите богове.* Всичко това се е различавало строго едно от друго. Но онзи, който не беше посветен, не знаеше нищо за това, както и днес непосветеният не знае, че има една мъдрост на мистериите, ако не потърси правилния път за целта. Но повече или по-малко във външния свят бяха проникнали сведения за тези неща. И за

самите мистерии можем да кажем, че техният блясък е бил толкова по-голям и пълен със значение, колкото повече отиваме назад в миналото. Гръцките мистерии не са вече най-блестящите. Мистерииите също бяха подложени на упадък. Въпреки това хората знаеха, че това, което идва от изток, където още работи ясновиждащото съзнание, е свързано с духовната субстанция, която прониква със своите течения и със своя живот света; *и те знаеха, че там, където царува ясновиждащо съзнание, все още може да се узнае нещо върху мировите отношения, за които иначе човек не може да знае нищо.* И даже през периода на упадък оракулните центрове бяха такива места, в които се култивираше ясновидското съзнание и на хората се съобщаваше това, което не може да се узнае с обикновеното възприятие на сетивата и с ума, свързан с такова възприятие. Но там се знаеше също, че човекът се развива, че това, което е могло да бъде постигнато чрез старото ясновиждане, е било годно и приложимо само за древните времена, но не и за новите. Така гърците са имали едно дълбоко съзнание за това, че всичко, което идва от оракулите, възбужда наистина любопитството на хората, че хората на драго сърце биха искали да знаят нещо за пълните с тайнственост отношения на света, но че вече е изгубено правилното обхождане с подобни резултати на ясновиждането; *че сега човечеството стои по друг начин в света и не може да извърши нещо правилно, когато се придържа към резултатите на старото ясновиждане.* За хората от древността то е било подходящо, но не е подходящо за новите хора. Това са искали те да кажат и са го казвали по един величествен начин. Например, един образ за това схващане на нещата имаме в легендата за Оедип. Чрез един оракул, т.е. от един център, където са откривали чрез ясновидство тайнствени отношения, недостъпни за човешкия обикновен поглед, е било казано на бащата, че когато добие син, този син ще донесе нещастие, че той ще убие баща си и ще се ожени за майка си. Той наистина добива син и се старее сега да направи онова, което да попречи на осъществяването на предсказанието от оракула. Синът бива отнесен и захвърлен в една друга област. Синът узнава оракула, т.е. в неговата душа прониква нещо, което може да се узнае само чрез ясновиждане. Гръцкото съзнание искало да каже: *наистина нещо подобно прониква до нас от древни времена, но човешкият организъм е отишъл толкова напред в своето развитие, че той не подхожда вече на този род ясновиждане, че това ясновиждане не го ползва вече нищо.* Поради промененото вече съзнание Оедип изтълкувал ора кула така, че вместо да избегне нещастиято, със своите действия той допринася именно за неговото изпълнение. Т.е. човекът не може да си служи вече правилно с това, което е ясновиждащо съзнание; *духовният свят се е оттеглил от него; старото ясновидство не му*

служи вече за нищо. Но имало е също съзнание и за това, че тези неща отново ще се обърнат, че това, което идва от такива светове, ще стане нещо за човечеството, че върху това, което идва от такива светове, само за известно време ще се разпрости едно було върху изживяването. И за това хората са имали съзнание, и това е било изразено от създаващите митове сили на развитието на човечеството. Христовото събитие беше в развитието на човечеството миродавно за това, че двете сили, принципът на Луцифер и Христовият Принцип ще преминат един над друг. Там беше следователно решаващата повратна точка, където от едно друго място, от Космоса, това, което идва от духовните извори, трябваше да се влее като един фермент в развитието на човечеството. Това, което беше станало вредно за човечеството, което се беше превърнало в зло за него, трябва да бъде влято и превърнато във фермент на доброто. Злото трябваше да се влее в плодоносната духовна сила на развитието на човечеството и да съдействува за доброто. Това също е било изразено в митологията. Съществува една друга легенда, която гласи приблизително както следва: *на една родителска двойка било предсказано от един оракул, че ще добие един син, че синът ще донесе голямо нещастие върху целия свой народ.* Той ще убие баща си и ще се ожени за майка си. Майката роди този син. За да се избегне изпълнението на предсказанието, синът бил изоставен на остров Кариот; *намерила го Царицата на Кариот.* И понеже царската двойка нямали син, тя го взела като свой. Но по-късно им се родил син. Намереният започнал да мисли, че не се отнасят добре с него, че го пренебрегват и затова убил истинския син. Тогава той трябвало да избяга от острова Кариот. Скитайки, стигнал до двореца на Пилат в Палестина, където получил служба като надзирател в дома на Пилата. Един ден се скарали със своя съсед, за който не знаел нищо друго, освен, че е негов съсед. При скарването той го убил и по-късно се оженил за неговата жена. Едва после узнал, че се оженил за своята собствена майка. Легендата ни разказва, че този, когото бяха връхлетели тези нещастия, не постъпил както Оедип, но че се разкалял и отишъл при Христа, който го приел при себе си; *защото той беше Юда от Кариот /Юда Искарот/.* И това, което живееше тук в Юда, злото, то се въплъти като един фермент в цялото развитие на човечеството. Защото делото от Палестина има връзка с предателството на Юда. Юда принадлежи към цялото, той е един от дванадесетте, които не можем да си представим без него. Тук се показва, че оракулът наистина се изпълнил и че неговото съдържание се въплъти в развитието на човечеството като зло, което се превръща в добро и живее по-нататък като добро. Легендата показва по един пълен със значение начин, че съществува едно такова преобразуване в човешката природа в течение на времето, че

даже и върху едно и също нещо през различните времена трябва да мислим по най-различни начини. С това тя показва, че е наистина по-мъдра от външната наука. Как се изпълнява едно такова предсказание на един оракул, това не трябва да се разказва по същия начин, когато се говори за времето на Оедип и за времето на Христа. Един и същ факт става един път легендата за Оедип, другият път по времето на Христа, той става легенда за Юда. Едва когато познаваме духовните факти, които стоят на основата на развитието на света и на човечеството, ние разбираме това, което се показва на външния поглед, на външния исторически поглед като последствие от тези факти. Това, което съществува в сетивния свят, външни сетивни впечатления или произведения на човешката душа, всичко това ние разбираме, когато разберем духовните основи които стоят зад него. Това, което изследователят на духовните светове намира, той драговолно го дава като подбуда на онези, които го приемат от него и които търсят външните доказателни факти. /Аз често съм обръщал вниманието на тази връзка на духовното и материалното изследване/. Когато това, което е намерено в духовния свят, е истинно, тогава то се потвърждава и във физическия свят. Но това ще ви каже всеки истински изследовател на духовния живот: *той предава това, което знае от висшия свят, и след това изисква да бъдат проверени всички външни факти на ръка с изследването в духовния свят*. Опитайте се, на пример, да сравните това, което бе казано от мене върху прераждането на Заратустра, с външната история. Ще видите, че казаното относно тези факти издържа всяко изпитание, стига да се търси достатъчно точно в историята на външните събития. Външното става разбираемо само благодарение на това, че познаваме вътрешното, духовното.

СКАЗКА ОСМА

До сега при разглеждането на онези Същества, които числим към царството на Христа или към царството на Луцифер, ние взехме под внимание предимно това, как човекът в течение на своето развитие прониква чрез своята собствена душа до тези Същества, как той ги изживява. Например ние изтъкнахме, как пътят на човека към онези космически Същества, сред които Христос се намираше преди своето слизание на Земята, беше насочен в познанието на човека навън, как от друга страна пътят за царството на Луцифер беше насочен във вътрешността на душата, за да проникне през булото, което закрива собствената душа. Изтъкнахме, как чрез явяването на Христа на Земята това положение бе изменено така, че двете царства преминаха едно над друго и човечеството отива към една епоха, когато Христос трябва да бъде търсен вътре в душата, а Луцифер навън в света. За да съгласуваме казаното с някои неща, които по-голяма

част от Вас са слушали вече върху луциферическите Същества, днес отново трябва да се върнем с няколко думи към същността на луциферическия принцип. Нещата в света са сложни и всичко може да бъде разглеждано от най-различни страни, от най-различни гледища. И понеже някои неща се разглеждат един път от една страна, друг път от друга страна, чрез това понякога може да изглежда, че нещата не се съгласуват. И въпреки това те са в съгласие едни с други. Както някой правилно описва един лист от растение, като веднъж го описва от предната страна, друг път от задната страна, и въпреки това той е същият лист, така и луциферическият принцип е правилно описан от онзи, както сторихме това в изминалите часове, който проследява пътя, който трябва да поеме душата към този луциферически принцип. Но естествено ние можем да разглеждаме, така да се каже, повече от една извънземна гледна точка, от едно извънземно място развитието на нашата Земя и на света и тогава да охарактеризираме положението на луциферическите Същества от една друга гледна точка. Сега нека сторим това с няколко думи.

Ако припомним още веднъж, че някога нашата Земя е образувала заедно със Слънцето и Луната едно същество, че Слънцето се е отделило от Земята, за да бъде обиталище на по-високо развити Същества, които след това трябва да действуват върху Земята от вън, и че след отделянето на Слънцето още по-висши Същества бяха останали съединени със Земята, за да отделят по-късно Луната; *ако помислите, че съществата, които отделиха Луната, бяха същите онези, които възбудиха в човека един нов живот, един душевен живот, за да го предпазят от мумифициране, тогава скоро ще намерите една съгласуваност между това, което сте слушали тук или там в моите сказки, и това, което слушахте през миналите дни.* Тогава ще си кажете: *естествено е за онези същества, които се бяха отделили заедно със Слънцето от Земята, че и в своето по-нататъшно развитие човек трябваше да ги намира отначало, като насочваше своя поглед в посоката, в която тези същества бяха отишли със слънцето.* Следователно човекът трябваше да търси слънчевите Същества в тяхната дейност и в тяхното царство по пътя, който изхождайки от него и отиваше навън в света зад килима на сетивния свят. Но онези Същества, които в известно отношение бяха по-големи благодетели на човечеството, които чрез отделянето на Луната възбудиха него вия вътрешен душевен живот, той трябваше да търси като слизаше в своята собствена вътрешност, като се потопяваше в една подземна душевна област, за да намери онова, което се беше скрило пред външния поглед, подземните богове, онези, които бяха отделили Луната от Земята и бяха възбудили душевния живот. Вътре в душевния живот трябваше да бъдат търсени пътищата, които водят към онези богове, които

бяха свързани с този благотворен процес на отделянето на Луната. Ако насочим поглед първо върху тези две царства, върху царствата на слънчевите богове и на лунните богове, ние имаме една разлика, която можем да означим: *Богове намиращи се на небето и Богове намиращи се под душата; и ние наричаме пътя водещ навън като слънчев път и пътя вътре в душата - за да имаме отначало едно име - като луциферически път.* И тогава за нас съществата на Луцифер са онези, които в миналото не са взели участие в отделянето на Слънцето от Земята. И определени други Същества, които са най-висши благодетели на човечеството, но първо трябваше да останат скрити и не взеха участие в отделянето на Слънцето, не принадлежаха към нито едно от тези царства. Това бяха онези Същества, които през време на старото Лунно развитие бяха изостанали назад и не бяха достигнали онази степен, която трябваше да достигнат като духовни Същества. На старата Луна тези Същества стояха много по-високо от човека. Какво бяха пропуснали тези Същества тогава? Бяха пропуснали възможността да вземат участие в отделянето на Слънцето при следващото Земено развитие. Те биха били призвани в известно отношение да напуснат Земята както слънчевите Същества и да действуват върху Земята от Слънцето. Това бяха пропуснали те. С тези Същества се случи така, че в известно отношение те направиха опит да се отделят заедно със Слънцето от Земята, но след това не можаха да изпълнят условията за развитие на Слънцето и отново паднаха на Земята. Следователно бяха такива, които не бяха останали от самото начало заедно със Земята, когато Слънцето се отдели от нея, но след това не можаха да вървят в крак с развитието на Слънцето и паднаха обратно на Земята. Сега те останаха по-нататък свързани с развитието на Земята. Какво направиха сега тези Същества по-нататък в течение на развитието на Земята? Те, които следователно се намираха в едно твърде особено положение, се опитаха сега, да продължат по-нататък своето развитие с помощта на развитието на човечеството на Земята. Те не можаха да се домогнат до човешкия Аз; *те не бяха се издигнали до тази способност през време на старата Луна.* До човешкия Аз имаха достъп онези Същества, които бяха напуснали Земята заедно със Слънцето. Но достъп до човешкия Аз имаха и онези Същества, които бяха отделили Луната; *те имаха достъп до човешкия Аз отвътре.* Съществата, които бяха паднали от Слънцето обратно на Земята, бяха тези, които пристъпиха към човешката душа, когато тази не беше още узряла да приеме откровенията на онези висши благодетели, които бяха отделили Луната. Тези Същества пристъпиха към човешката душа преждевременно. Ако, така да се каже, човекът би дочакал напълно благотворното действие на онези духовни Същества, които действуваха от Луната, т.е. действуваха във

вътрешността на неговата душа, тогава би настъпило по-късно това, което настъпи по-рано. Тези лунни Богове направили душата на човека да узрее бавно, докато би станало възможно едно съответно развитие на Аза. Обаче другите богове прибързано пристъпиха към човека и вляха в него свои те действия, вместо в Аза, в астралното тяло отвътре, също както вършат това лунните Богове. Така тези неправилно развити Същества потърсиха същия път чрез вътрешността на душата, по който и истинските Богове на Луната действуха по-късно; т.е. *тези същества се присъединиха в луциферическото царство*. И тези са, които в библейския документ са символизирани чрез змията. Това са онези Същества, които преждевременно пристъпиха към астралното тяло на човека и които действуха по същия начин, както всички други Същества, които действуват отвътре. *И тъй като наричаме действащите отвътре същества като луциферически същества, със същото име трябва да наречем и тези изостанали същества*. Но те не са онези, които пристъпиха към човека, когато той не беше още узрял за такива явления. Те станаха от една страна негови изкустители, обаче създадоха у него също свобода, възможността да стане в своето астрално тяло независим от онези божествени Същества, които бяха взели под своя закрила неговия Аз, които предварително бяха ввели в него това, което може да бъде влято от божествените сфери. Но така тези луциферически Същества пристъпиха към астралното тяло на човека, проникнаха това тяло с всичко онова, което може да събуди в него ентузиазъм за всичко възвишено, духовно. Следователно те действуха върху неговата душа и като по-високо стоящи същества станаха в известно отношение съблазнители на човека. И ние трябва да считаме този вид луциферически Същества като съблазнители на човека, трябва следователно да кажем: *онова, което в течение на развитието на Земята пристъпи към човека и му донесе от една страна свободата, от друга страна възможността на злото, това дойде отвътре, то дойде от царството на Луцифер*. Защото тези Същества не могат да се приближат отвън, те трябваше да се промъкнат вътре в душата; *отвън към човека може да пристъпи това, което пристъпва към неговия Аз, а не само към неговото астрално тяло*. Така вие виждате, че в обширното царство на носителите на светлината, на луциферическите същества, има подвидове, за които много добре можем да разберем, че те можеха да станат изкустители на човека. Но ние можем също така много добре да разберем, че именно заради тези Същества трябваше да бъдат вземани строги мерки, когато се касаеше хората да бъдат въведени в царствата отвъд булото на душевния свят; *защото онези хора, които бяха водени по този път във вътрешността на душата, намираха там не само добрите луциферически*

същества, които бяха озарили човека от вътре, но те намираха първо тези луциферически същества, които действаха тогава като негови съблазнители, които възбуждаха в душата гордостта, честолубието, тщестлавието. Да, ние трябва напълно да се запознаем с обстоятелството, че никога не трябва да се опитваме да можем да обгърнем световите, които се намират зад сетивния свят и зад душевния свят, с понятията на ума създадени от съвременната култура.

Когато говорим за луциферическите същества, ние трябва да се запознаем с цялата обширност на царството на тези същества, с техните родове и видове. Тогава ще видим, където се говори за опасност от страна на определен вид луциферически Същества, има едно съзнание за обширността на съответното царство; че можем да имаме правото да говорим за определени родове на царството на Луцифер така, както говори този или онзи документ; същевременно трябва да имаме обаче предвид, че действителността е по-обширна, безкрайно по-обширна отколкото хората могат обикновено да знаят. В определена епоха, когато за принадлежащите на една културна епоха погледът навън и погледът навътре беше още много остър, човекът чувствуваше, когато поемаше пътя навън към "Това си Ти" и пътя навътре към "Аз Съм цялото", той чувствуваше, че пътят навън и пътят навътре водеше до същия, до единния Аз. В тази първа културна епоха на след атлантското време хората са могли да мислят и чувствуват в много отношения различно върху това, което стоеше на основата на духовните царства отколкото покъсно. Ето защо извънредно трудно е за обикновеното съзнание да се пренесе в онази чудесна първа следатлантска културна епоха и да се отъждестви с една душа живееща тогава. Вчера ние видяхме, как чувството в миналото е било свършено различно устроено, как хората са чувствували душата на светлината да се влива през тяхната кожа от всички страни и с това са могли да съберат опитности от окръжаващия ги свят, които днес са затворени за човека. Обаче с всичко това е било свързано и нещо друго.

От моята книга "Тайната Наука" може да се види, че в хода на развитието на човечеството в следатлантската епоха трябва да различаваме Древно-индийската култура, Древно-персийската култура, Египто-халдейската култура, Гръцко-латинската култура, в която се пада Христовото Събитие; след това нашата съвременна култура. Нашата съвременна култура ще бъде последвана от една друга и тази от още една последна, след която Земята ще бъде засегната от една катастрофа, както бе засегната от атлантската катастрофа. Така ние имаме седем културни епохи. В тези седем културни епохи имаме една средна културна епоха, която е самостоятелна, Гръцко-латинската епоха, през време на която стана

Христовото Събитие. Обаче другите епохи се намират в определено отношение помежду си. Египто-халдейската културна епоха се повтаря в определени явления на петата епоха, т.е. на нашата собствена епоха трябва да се оживят отново определени явления, определени факти, определени възгледи, които са живели в древната Египто-халдейска епоха. Само че те оживяват в една друга форма, а именно така, че са пропити от онова, което е станало чрез Христовия Импулс. Ние нямаме едно просто повторение на Египто-халдейската култура, а в нашата епоха имаме едно такова повторение на тази културна епоха, че всичко е потопено в това, което Христос донесе на Земята. Това е едно повторение и все пак не е едно такова. Онези хора, които са се вживели дълбоко в хода на развитието на човечеството и са взели участие в това развитие със своята душа, едно окултно знание, у такива хора е възникнало нещо като един спомен за стари египетски изживявания.

Онова, което египетските мъдреци в тяхното чудесно познание на небесните процеси са проникнали по свой начин в тяхната хермесова наука, то оживява отново в нашата пета културна епоха, в нашата настояща епоха, под една материалистична форма. Така са чувствували това оживяване на тези явления особено онези, които са участвували в тях. Ще посоча само един пример.

Когато в петата епоха отново се яви онази индивидуалност, която в тайните центрове на Египет беше насочвала душевния си поглед към звездите и се стараше да проникне по тогавашния начин в тайните на мировото пространство под ръководството на египетските мъдреци, и след това се роди като Кеплер, в нея оживи отново една нова форма това, което съществуваше тогава, то се роди като Кеплерови закони, които днес съставляват една толкова важна част от нашата астрофизика. Така стана също, че душата на тази индивидуалност изникна нещо, което я накара да произнесе думите - можете да ги прочетете в съчинението на Кеплер: *аз отидох и взех от свещените места на Египет свещените съдове и ги поставих в съвремението, за да могат хората днес да разберат нещо, което може да действа в далечното бъдеще.* Това е един пример; можем да приведем много такива примери, от които би могло да ви стане ясно, как оживява в една нова форма това, което е съществувало през египто-халдейската епоха. Ние се намираме в петата следатлантска епоха. Тя ще бъде заменена от една шеста епоха, която ще бъде една важна епоха. Тази шеста културна епоха ще бъде едно повторение и същевременно едно повишение на древно-персийската култура на Заратустра. Заратустра беше погледнал нагоре към Слънцето, за да види зад физическата светлина Христовия Дух, който той нарече Аура-Маздао, и да обърне вниманието на хората върху него. Междуременно този

Христос слезе на Земята; *този Христос ще проникне толкова много вътре в душите, които ще са узрели за това в течение на шестата културна епоха, щото насочвайки поглед в собствената вътрешност на душата на определен брой хора ще могат да се родят онези чувства, които Заратустра може да възбуди, когато сочеше към Аура-Маздао.* Защото в шестата културна епоха чрез насочване на погледа в собствената вътрешност у голям брой хора чрез познаването отново на слънчевата мъдрост, на това, което се изяви в древна Персия, ще се роди нещо като едно повторение на много по-висока степен, на една по-овътрешнена, по-одухотворена степен древната мъдрост на Заратустра. Аз вече Ви споменах, че гърците, когато са говорили по свой начин и в свой смисъл за Аура-Маздао, са го нарекли Аполон. В техните мистерии те са давали възможност на човека да познае по-дълбоката основа на този Аполон. Преди всичко в Аполон те са виждали онзи дух, който управляваше не само физическите слънчеви сили, но направляваше и духовните сили на Слънцето и ги насочваше към Земята. И когато в Аполоновите мистерии учителите са искали да говорят за духовно-моралните влияния на Аполон, те са казвали, че Аполон прави да прозвучава цялата Земя със свещената музика на сферите, т.е. изпраща лъчите от духовния свят на Земята. И в Аполон те са виждали едно същество, което е придружено от музите, от неговите помощнички. В този Аполон, който е придружен от деветте музи, се крие една чудесна дълбока мъдрост. Ако си спомняте, че човешкото същество се състои от различни членове, от физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло, сетивна душа, разсъдъчна душа, съзнателна душа и т.н., можете да кажете: *човекът е един азов център и този азов център обединява около себе си седем или девет членове, които са части на неговото същество.* Когато се издигнем от човешкото същество до едно божествено Същество, ние трябва да си представим това, което е Азът, като това духовно Същество, а това, което са членовете, за божественото Същество това са неговите помощници: *отделните индивидуалности.* Както човекът е съставен от неговите отделни членове, физическо тяло, етерното тяло, астралното тяло и т.н., които се групират около неговия Аз, така и музите са се групирали около Аполон. И онова също, което е било казвано във връзка с подобни неща на кандидатите за посвещение в аполоновите мистерии, има дълбоко значение. На тях им била поверявана една тайна, като им се казвало: *в шестата епоха на хората ще говори по един особен начин онзи Бог, който през втората епоха бе говорил по едни толкова особен начин на Заратустра.* Това са се стремели учителите в мистериите да обяснят на учениците, като са казвали: *в шестата епоха песента на Аполон ще достигне своя цел на земята.* В това изречение, което е било обичайно при

учениците на аполоновите мистерии, а именно, че в шестата епоха пента на Аполон ще достигне до своята цел, беше изразено повторението на втората епоха на Земното развитие в шестата епоха на една по-висока степен.

Първата епоха ще се яви отново на една по-висока степен в седмата. Проникнатото от Христа познание на първата следатлантска епоха, това стои като един висок идеал пред съвременните хора. Да се стигне до един такъв начин на чувствуване, до един такъв начин на виждане нещата, каквито са съществували на една по-нисша степен в първата следатлантска епоха, този идеал стои пред съвременните хора. В края на голямата следатлантска епоха, когато поеме пътя навън в сетивния свят и вработи в собствения душевен свят това, което сетивния свят му разкрива, човекът отново ще познае, че тези два пътя го довеждат до едно единство. Ето защо добре е, когато се пренесем в това чувствуване и мислене на древните индийци, което стои толкова далече от днешното чувствуване, тъй като ние се намираме в една междинна епоха. Даже когато вземем само някои черти, ние забелязваме нещо от съвършено различно чувствуване и мислене, от съвършено различно становище спрямо мъдростта и живота, които съществуваха у тогавашните хора, непробудени към азовото съзнание както днес. Онова, което е било тогава написано във Ведите, то е учението на първите велики учители на древна Индия, на свещените Риши. Тук трябва да обърнем внимание върху факта, че свещените Риши са получили своята подбуда от онази висша индивидуалност, която беше отвела народите на древна Атлантида през днешна Европа към Азия. В известно отношение свещените Риши бяха ученици на тази висша индивидуалност, на *Ману*. А какво им предаде Ману? Той им предаде начина, по който те тогава стигнаха до първата следатлантска мъдрост и познание. Да стигне човек до познанието така както това става днес, като се наблюдава външната природа, като се потопява във вътрешността на своята душа, което е станало възможно едва днес, това не би имало тогава никакъв смисъл.

В първата културна епоха на следатлантското време, у древния индийски народ, етерното тяло се простираше още далече над физическото тяло, а не както днес. Древният индиец още можеше да си служи със своето етерно тяло и с неговите органи, като не се отдаваше на живота на физическото тяло, а се отдаваше на етерното тяло, когато така да се каже забравяше, че се намира във физическото тяло. Когато правеше това, той чувствуваше като че е повдигнат извън себе си; *като че е измъкнат както мечът от ножницата*. Като долавяше това, той чувствуваше също нещо и от онова, което може да се опише така: *аз виждам не чрез очите, чувам не чрез ушите, мисля не чрез физическия апарат на ума, а*

си служи с органите на етерното тяло. Това правеше той. Но тогава пред него заставаше живата мъдрост; не мисли, които хората могат да мислят или са мислили, а мисли, според които боговете са създали навън света. Това, което днес наричаме мисли, което изработваме като мисли с инструмента на мозъка, това стоящият в духовния живот индиец въобще не познаваше. Да умува, да размишлява, да мисли с ума, това той съвсем не е вършил, но у него беше така, че той се излъчваше от физическото тяло и виждаше в етерното тяло. Около него беше, като един моментален дар на божествения свят, целият космически сбор от мислите на Боговете, от които бе произлязъл светът. Как Боговете са мислили в първичните образи за всички неща, това стоеше пред неговите етерни сетивни органи, това виждаше той. Той нямаше нужда да мисли логически. Защо ние трябва да мислим логически? Ние трябва да вършим това поради причината, защото трябва да намерим истината чрез логическото мислене, защото можем да се заблудим, когато свързваме нашите мисли. Ако бяхме организирани така, че правилната мисъл да се нарежда в непосредствено чувствуване до правилната мисъл, тогава не бихме се нуждаели от никаква логика. Древният индиец не се нуждаеше от никаква логика, той виждаше мислите на Боговете и тези мисли от само себе си бяха верни. Така той беше изтъкал около себе си една етерно-космическа мрежа, изтъкана от мислите на Боговете. Той гледаше в тази тъкан от мисли, която му се явяваше като една протъкаваща света душевна светлина, правечната мъдрост. Но в това най-високо съвършенство можаха да мислят само свещените Риши и от това виждане те можаха да възвестят великите мъдрости на света. И какво чувство имаха те тогава? Те имаха чувството, че с тази мирова тъкан от мъдрост, в която беше записано като живи първообрази, цялата протъкана и проникната от душата на светлината, в нея се вливаше истината, познанието. Както по-късният човек има чувството, че в него се влива нещо, когато вдишва въздуха, така и древният индиец имаше чувството, че Боговете му изпращаха насреща мъдростта и той я вдишваше, всмуква я, както ние вдишваме въздуха. Душевната светлина, и тази душевна светлина одухотворена от мъдрост, това са всмуквали древните свещени Риши и те можаха да вършат това, а след това да го предават на онези, които ставаха техни последователи. И затова те можаха също да кажат: *всичко, което ние проповядваме, е вдъхнато от самия Брахман*. Този е даже дълбокият, буквално правилният израз: *"то е издишвано от Брахман и вдишвано от хората"*. Това беше становището на свещените Риши към Мъдростта на света, към това, което те проповядваха, което след това е било записано само в слаби образи, бихме могли да кажем, във Ведите. Защото онова, което свещените Риши учеха, е записано само като слаби копия във

Ведите. И когато днес се четат Ведите, хората би трябвало да имат съзнание, че това са само слаби копия на първичната свещена мъдрост на Ришите. Въпреки това във Ведите ние трябва да виждаме нещо различно от това, което иначе виждаме в писмените творения: *например, в Евангелието на Йоана ние намираме един вътрешен, душевен, проникнат от Христа живот; израз на Евангелието на Йоана, този израз стои подалече от самото съдържание на евангелието, отколкото външният израз на Ведите стои по отношение на тяхното собствено съдържание.* Между израза и съдържанието на Ведите има една по-вътрешна връзка, защото в думи те на Ведите се е вляло и предало така да се каже непосредствено това, което е било вдишано; *докато авторът на Евангелието на Йоана е написал дълбоките мъдрости така, че първо ги е получил и след това ги е написал, изразът е отдалечен от това, което е съдържанието.*

Тези неща трябва да ни бъдат ясни, ако искаме действително да разберем развитието на света. Ето защо трябва да разберем, че е едно естествено чувство, когато християнинът казва: *"аз ценя Евангелието на Йоана над всичко", но също и когато християнинът изпитва нужда да не остане само при думите на Евангелието на Йоана, а да проникне, както духовното познание прави това, до духовното съдържание на Евангелието на Йоана, когато казва: Евангелието на Йоана става за мене това, което то трябва да бъде едва благодарение на това, че аз мога да проникна до това, което е дадено във външния израз".* Обаче онзи който може да заеме правилно становище спрямо Ведите, той трябва да застане пред тях, както е заставал древния индиец, т.е. трябва да каже *"Онова, което се намира в самите Веди, никой човек не го е усвоил първо и след това да го напише като израз на божествената мъдрост, а то е едно непосредствено предаване на това, което е вдишана мъдрост".* Ето защо думите на Ведите, частите на Ведите, особено на Риг-Веда, не са само документи върху нещо свещено, но самите те са не що свещено за онези, които са чувствували, каква е връзката. От тук и онова безгранично почитане на Ведите като едно божествено същество в древни времена. Това трябва ние да разберем. И ние трябва да го разберем от душата на древния индиец. И ние трябва да се научим да разбираме някои неща, защото отиваме към един идеал, към идеала да намерим отново първата културна епоха на по-висока степен, т.е. да основем отново тази епоха на по-висока степен. Ние трябва да научим нещо от това, което се казва, например за думите на Ведите, че Варавадша е изучавал Ведите в течение на три столетия. Днешният човек ще вярва, че когато е изучавал три столетия Ведите, ще знае безкрайно много. Даже когато ще ги е изучавал много по-кратко време, той ще вярва, че знае много.

Разказва се, че един ден при Варавадша дошъл богът Индра и му казал: *"Ти си изучавал три столетия Ведата; ето погледни, тук има три планини, много високи планини! едната означава първата част на Ведата, Риг-Веда, втората планина означава втората част на Ведата, Сама-Веда, и третата планина означава третата част на Ведата, Ягур-Веда. ти си изучавал тези три части на Ведите в течение на три столетия"*. Тогаз Индра взе три малки буци пръст, колкото можеше да държи ръката, от тези три планини и каза: *"Погледни тези буци! Ти знаеш от Ведите толкова, колкото са тези буци по отношение на трите големи планини"*. Превърнете това, което бе казано, в чувство, тогава то ще означава: *"Ако пристъпите към най-висшата мъдрост, било в тази или онази форма, даже и във формата, в която тя ни се явява днес, когато сме призвани да търсим отново мъдростта не от книгите, а от това, което се намира в света, чрез благовестието на розенкройцерството, и ако приложите това към онова, което ни е дадено чрез духовното познание, и ако чувствувате по описания начин и заемете правилно становище, едва ли бихте могли да кажете за себе си, че сте слушали толкова от духовното познание, колкото някога Варавадша е научил от Ведите. Но всеки трябва да изслуша тази притча с Варавадша, тогава по пътя на чувствата той ще вземе едно правилно отношение към всеобхватната мъдрост на света. И това чувство ще бъде от такова естество, което ще ни подсказже, че съществува нещо безкрайно, от което можем да имаме само една малка бучка. Чрез това ние добиваме и истинския копнеж да напредваме по един правилен начин и да имаме търпение, до като се прибави още една малка бучка"*. Предчувствието е едно от най-благоприятните чувства на човешката душа. Много може да се научи от прадревната мъдрост на изтока; към най-ценното, което може да се научи от тази светлина, принадлежат такива неща, които се отнасят за нашето усещане. А то е нещо от онова, което бог Индра даде на Варавадша като един вид ръководство, да вземе правилно становище към Ведите. Такива чувства на свещен трепет, на благоговение трябва да добием ние отново, когато искаме да вървим към една епоха, в която отново трябва да проникнем с поглед в това, което е благовестие на по-новите мистерии, когато отново ще прогледнем в онзи килим от мъдрост, който е изтъкан от божествените мисли, а не от човешките мисли. Това е и най-доброто, което научаваме като чувства. Но ние не искаме да вярваме, че вече имаме тези чувства в обикновеното съзнание, а трябва да бъдем на ясно, че пътят към най-висшите чувства минава през знанието. А когато искаме да заобиколим мисълта, когато търсим най-удобното и не искаме да търсим по този начин чувствата чрез етерните висини на мислите, ние ще останем при обикновените

тривиални чувства и ще считаме, че това е вътрешно вглъбяване на душата в Бога. Такива чувства, каквито можеха да се намерят в древна Индия, съставляват една основна черта на цялата мъдрост на първата следатлантска културна епоха, за да се постави тогавашният човек по един правилен начин към света и да чувства едно единство в духовните светове, единство, което може да бъде намерено по пътя навън или по пътя навътре. При всички следващи култури трябва да се покаже нещо различно.

Докато в древна Индия има едно съединение на двата пътя, следващите епохи, древно-персийската епоха, египто-халдейската епоха, гръцко-латинската епоха, вървят по отношение на двете откровения отвътре и отвън по пътища, които можем да означим като едно раздвоение. От една страна имаме откровението отвън, от друга страна откровението отвътре. Така е вече във втората епоха на следатлантската култура. Там от една страна имаме не само пътя на народа, но и пътят на мистериите раздвоен в път навън в царството на Аура-Маздао и в път навътре. Това, което при начина на мислене на древните индийци беше виждано още живо, единството намиращо се зад двата духовни свята, за втората следатлантска културна епоха то беше нещо, което като че бе изчезнало от погледа, като че се намираще вече в една непроницаема основа на съществуването, за което хората още имаха едно предчувствие, но то не можеше вече да живее в душата. Древният индиец чувствуваше: *"Аз отивам вън, от друга страна отивам вътре и стигам до единството"*. Персиецът вървеше по външния път, във външния свят, и когато се придържаше към учението на Заратустра, казваше: *"Аз идвам от Ормузд!"* а когато вървеше по вътрешния път: *"Аз идвам до съществуването на Митра!"*. Но за него тези два пътя не се съединяваха в един, в едно единство. Той още предчувствуваше, че те трябва да се срещнат някъде. Ето защо той говореше за същността на Непознатия в тъмнината, който може да бъде само предчувствуван, за непознатия първичен Бог. Това беше още едно пра-духовно Същество, за което се знаеше, че трябва да съществува, но което не можеше вече да бъде намерено. *Заруана Акарана*, това беше името на съществуващия в тъмнината Бог, на Бога на персийците, който обаче не можеше да бъде вече намерен по двата пътя. Това, което можеше да бъде достигнато, беше това, което се намираще зад килима на външния сетивен свят. Там се намираще първо онова, за което говореше Заратустра. Следователно то беше нещо като потомък на Заруана Акарана. Това беше богът Аура-Маздао, господарят на царството на слънчевите духове, на царството, от което на Земята идваха благотворните действия, които в противовес на физическите слънчеви действия трябва да бъдат наречени духовни, Духът, от който, например, древният персиец

извличаше моралните правила и закони. Посветеният, който чрез посвещението се издигаше до моралните правила и закони, той предаваше тези морални закони на хората като закони на човешката дейност, на човешките дела. Този беше единият път; *и посветеният виждаше този дух, който беше дух на Слънцето, да царува в най-висшата област; там той виждаше неговите служители, Амшаспани, онези, които заставаха, така да се каже, около неговия престол, които бяха негови посланици.* Докато този Дух управляваше цялото царство, неговите служители управляваха отделните части на това царство. В тяхно подчинение се намираха онези Същества, които се наричаха *Изети* или *Изаради*. Така щото древният персиец поглеждаше навън в царството намиращо се зад килима на сетивния свят и виждаше едно най-висше духовно Същество, *Аура Маздао* и под него една група от Амшаспани; *след това подчинени на Амшаспаните той виждаше съществата, наречени Изети или Изаради.* А имаше още и други същества, за които можем да кажем, че те са онова в духовния свят, което мислите на хората са в душата. Тези мисли в човешката душа са само образи от сянка на тяхната действителност; *вън в духовния свят на нашите мисли отговарят определени духовни същества.* За схващането на древните персийци тези същества бяха такива, които стояха, така да се каже, непосредствено над човека. Те се наричаха *Фраваши* или *Феруери*. Така сред персийското развитие са си представлявали царството зад килима на сетивния свят като една поредица от същества, намиращи се на различни степени, поредица от духовни същества, които стигаха нагоре до Ормузд. Обаче в момента, когато не се вижда пълното съзвучие, пълната съгласуваност между духовното царство, което се намира чрез външния път, и духовното царство, което се намира по вътрешния път, тогава до висока степен зависи от човека, как той вижда вътрешното царство. Но за хората от древна Персия цялата природа също беше станала нещо различно от това, което тя беше за древния индиец. Хората от древно-персийското човечество не притежаваше вече тази особеност, именно техните етерни тела да се простират значително навън от физическите тела, какъвто беше случаят у древните индийци. При тях етерното тяло беше се прибрало вече значително във физическото тяло. Ето защо древните персийци не можеха вече да си служат с органите на етерното тяло, както това можеха древните индийци. Органите, с които хората от древно-персийския народ си служиха, бяха онези органи, които първоначално бяха изградени в онази част на човешкото същество, която днес наричаме Сетивно тяло /Тяло на усещанията/. Вие знаете, че в цялостния човек трябва да различаваме физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло или сетивно /усещашо/ тяло,

сетивна душа, разсъдъчна душа, съзнателна душа, после това, което наричаме Духов но Себе, Дух-живот и накрая Човек-Дух.

Човек-Дух

Дух-Живот

Духовно-Себе

Съзнателна душа

Разсъдъчна душа

Сетивна душа

Сетивно тяло

Етерно тяло

Физическо тяло

Следователно древният индиец си служеше, както посочихме, със своето етерно тяло, когато искаше да се издигне да най-висшите познания. Персиецът не можеше вече това. Но той можеше да си служи със сетивното тяло. Следователно той се издигаше до своите най-висши познания чрез сетивното тяло. Понеже не можеше вече да вижда с етерното тяло, най-висшето единство се забулваше пред него. Той можеше да вижда в духовната страна на външния свят със сетивното тяло и неговото виждане беше в известен смисъл едно астрално виждане. Много от членовете на древния персийски народ имаха тази способност: *да виждат астрално Аура-Маздао и неговите служители, защото още можеха да си служат със сетивното тяло.* Но от даденото описание в моята книга "Теософия" Вие знаете, че сетивното тяло е тясно свързано със сетивната душа. Следователно, в момента, когато човекът от древно-персийския народ си служеше със сетивното тяло, присъствуваше и сетивната душа но той не беше още стигнал до там, да може да си служи с тази сетивна душа; *защото тя не беше още достатъчно развита, а тепърва трябваше да се развие.* Ето защо човекът от древно-персийския народ се намираще в едно твърде особено положение. Той си служеше със своето сетивно тяло. В това винаги участва и сетивната душа. Но той трябваше да я приеме такава, каквато тя беше тогава. Ето защо персиецът трябваше да чувства: *когато сетивното тяло, което сега е вече развито, се издига до Аура-Маздао, участва и сетивната душа.* Но тази душа се намира в известна опасност и когато изяви свои те усещания, тя ще ги изпрати именно такива в сетивното тяло; *тя наистина не ще изяви това, което съществува като стари луциферически съблазни, в тяхната истинска форма, защото няма още никаква способност за това, но ще изпрати действията на тези съблазни в сетивното тяло.* Така в древна Персия хората възприемаха действията на сетивната душа върху сетивното тяло, които представляваха едно идващо от външния свят отражение на това, което действуваше от стари времена в сетивната душа. Това

е, погледната от вътре, онова, което се нарича действия на Ариман, действия на Мефистофел. Ето защо тогавашният човек чувствуваше, че стои срещу две сили. Поглеждайки към онова, което можеше да постигне, когато погледът се насочваше навън, той виждаше тайните на *Аура-Маздао*; *хвърляйки поглед във вътрешността, тогава с помощта на сетивното тяло, чрез това, което беше произвел Луцифер, той стоеше пред противника на Аура-Маздао, пред Ариман*. Имаше само едно нещо, което го предпазваше от съблазните на Ариман, а то се проявяваше: *когато чрез посвещение човек изпреварваше нормалното развитие на човечеството, като развиваше сетивната душа*. Когато човек развиваше и пречистваше тази сетивна душа, изпреварвайки по този начин човечеството, тогава той поемаше вътрешния път, един път, който водеше не до Аура-Маздао, а до нещо друго; *тогава той стигаше до изпълнените със светлина царства на Луцифер*. А това, което проникваше човешката душа, когато тя вървеше по вътрешния път, това по-късно хората нарекоха бог *Митра*. Ето защо персийските мистерии, които култивираха вътрешния живот, са мистериите на Митра. Така от една страна ние имаме бога Митра, когато човек вървеше по вътрешния път; *а това, което той намираще по пътя навън, бяха царствата на Аура-Маздао*.

А сега да пристъпим по-нататък в следващата следатлантска културна епоха, в египто-халдейската епоха. В тази египто-халдейска епоха ние имаме едно забележително явление. Не напразно ние я назоваваме с две имена. През време на тази културна епоха имаме от една страна откъд в Азия поданиците на северното течение на народите, това е халдейския елемент; *на другото течение принадлежи египетският елемент, на течението на народите, които бяха поели южния път*. Тук ние имаме една епоха, в която се срещат две течения на народите. И ако си спомняте, че северното течение развиваше предимно погледа към външния свят, към търсенето на онези Същества, които се намираха зад килима на сетивния свят, и че египетският народ търсеше онези Духове, които могат да бъдат намерени по вътрешния път, Вие ще разберете, как тук действуваха заедно две течения. *Следователно в тази епоха външният път на халдейците се среща с вътрешния път на египтяните*. Гърците чувствуваха това по един съвършено правилен начин, когато сравняваха халдейските богове с тяхното царство на Аполон. Това, което получиха от халдейците, те го търсеха по свой начин в техните мистерии на Аполон. Обаче когато говореха за Озирис и за онова, което му принадлежеше, тогава те търсиха това по съответния начин в мистериите на Дионисий. Тогава хората имаха едно предчувстващо съзнание за това, какви са в действителност духовните отношения.

Но човечеството върви напред в своето развитие и с времето развива нови членове. През древно-индийския период то разви етерното тяло и неговите органи; *през древно-персийския период то си служеше със сетивното тяло и го разви, а през египто-халдейския период бе развита сетивната душа, т.е. предимно един вътрешен член.* Докато сетивното тяло беше насочено навън, сетивната душа е насочена навътре. Следователно хората се отдалечават още повече от това, което са божествено-духовните светове. Те живеят един вътрешен живот в душата и по отношение на това, което не е в човека, трябва да ограничат този живот в рамките на това, което сетивата възприемат. Така от една страна все повече и повече се разкрива царството на сетивния свят, а от друга страна душевния живот все повече и повече става самостоятелен.

Културата на сетивната душа е култура на третата епоха. Обаче това, което сетивната душа развива, сега не са вече виждани мъдрости, които бяха прочитани един вид от един килим на окръжаващия свят. То вече е подобно на това, което днешният човек измисля, въпреки че, поради развитието на съзнателната душа в днешния човек, тогава то беше много по-живо. Мислите са още, така да се каже, пълносочни; *сравнете с днешните те са по-живи, те са така живи, както днес за нас е усещането "червено".* Днес човекът не чувства своите мисли със същата сила, както чувства един вкус или един мирис. В миналото, когато през египетската епоха бе развита сетивната душа, мислите бяха такива, че те бяха живи в душата, както днес усещанията на един цвят, на един мирис или на един вкус. Днес мислите са избледнели, станали са отвлечени. В миналото те бяха нещо конкретно. Те бяха още повече виждани мисли; *ако и да не бяха такива мисли, които да се виждат като разперени мисли във физическия свят, все пак те бяха такива, че човек чувствуваше: аз не съм измислил тези мисли, а това са мисли, които възникват в душата като вдъхновения, които идват като приливи и са били там.* През египетско време не се казваше вече, че човек диша мъдрост, но той е живо проникнат от мислите, те израстват в душата, те са изпратени в нашия свят от духовния. Така в течение на времето всичко се изменя. Ето защо човекът от египто-халдейската епоха нямаше вече съзнанието за мъдростта на света като за един разпрострян свят на светлината, а имаше съзнанието, че той има мисли, но такива мисли, които изникват като вдъхновени. И съдържанието на една възникваща така в него наука, това е халдейската астро-теология и на египетската херметическа мъдрост. Те са възникнали по този път. Това, което живееше в звездите и ги движеше, което пулсираше в нещата, него човекът не можеше да прочита направо, но в неговата вътрешност то се изявяваше като древна мъдрост на египто-халдейския период. При това, у халдейците то беше така,

че те имаха съзнанието: *"това, което знаем, не е просто наше вътрешно притежание; то е едно отражение на това, което става във външния свят"*. У египтяните беше така, че те имаха съзнанието: *това, което възниква в моята душа, е едно отражение на скритите богове, които човек не намира между раждането и смъртта, а между смъртта и едно ново раждане*. Така египтяните и халдейците се развиваха едни от други; *в тяхната мъдрост едните възприемаха онова, което се намира зад света, в който ние живеем между раждането и смъртта, а другите, възприемаха в тяхната вдъхновена мъдрост това, което живее между смъртта и едно ново раждане*. Обаче, както можете да видите от целия смисъл на това развитие, тези вдъхновения на вътрешността бяха по необходимост далече от същинското първично Същество в неговото Единство. С тези възникващи вдъхновени мисли хората не стигаха толкова далече, колкото може да стигат чрез сетивното тяло през древно-персийската епоха. Всичко беше вече избледняло, в него не се намираше вече толкова много от съдържанието на външния свят; *това съдържание /духовно съдържание/ се беше вече оттеглило*. Следователно през египто-халдейската епоха хората изживяваха една мъдрост на външния свят вътре в себе си, а не вече мъдростта в самия външен свят. Въпреки това, онези, които се запознаваха с тях с подходящите чувства, имаха най-голямо уважение пред мъдростите на древната персийска епоха. Ако искаме да изразим с една дума образцовите мъдрости, които халдейците са разкрили относно духовния свят, който стои зад физическия свят, на основата на този физически свят, можем да кажем: *това са халдейските мъдри изречения; и сборът от халдейските мъдри изречения съставлявал в древни времена едно високо почитано съкровище от мъдрост*. В тези мъдри изречения се крият извънредно важни неща от тайните на света. Те бяха почитани така, както се ценяха откровенията, които човек изживяваше между смъртта и едно ново раждане; *те бяха ценени като египетски извори на мъдростта, тези откровения*. Обаче по-тъмно и сянквидно беше станало онова Същество, което през древната индийска епоха беше напълно достъпно за познанието и в своята по-дълбока същност се беше оттеглило пред погледа. За халдео-египетската мъдрост това най-висше единно Същество беше станало още по-сянквидно. Халдейците го наричат *Ану* и това име означава нещо, което е единството на двата свята, но което стои далече, далече високо над онова, което човек може да познае. То беше станало още по-сянкообразно отколкото Заруана акарана. И халдейците не дръзнаха да погледнат нагоре в онези области, в които човекът от епохата на Заратустра беше гледал, а те поглеждаха в онези области, които са по-близко до човешката мисъл. Там, казват те, се намира всичко, защото най-висшето се

намира и в най-нисшото, но те намират нещо, което наричат като едно същество, което е като една отсенка на най-Висшето. Това те наричат *Апазон*. След това те виждаха нещо, което им се явяваше като една отсенка на това, което днес бихме си представили субстанциално като стоящо под Човека-Дух, което бихме си представили образувано от Духа-Живот. Това те са назовавали така, че ние можем да копирам от тяхната дума, като изговаряме *Таутхе*. След това те имаха едно същество, което наричаха *Миомис*. Миомис беше приблизително онова, което днес духовното познание има навик да нарича един миров дух, което е едно същество, притежаващо като най-нисш член Духовното Себе. Така те виждаха една троица, която стоеше над тях. Но те имаха съзнанието, че тази троица им показваше своята истинска форма само по отношение на нейните нисши членове, че по-висшите членове са само отсенки на по-Висшето, което се беше оттеглило от тях. И като издънка на това Същество, което може да се нарече *Миомис*, трябва да считаме в областта на Азовостта или на огненото Същество *Бел*, онзи бог, който като творец на света беше и народен бог.

Така ние виждаме, че и в названията на боговете се изразява това, което се беше образувало в цялото същество на народа. Когато поданикът на този халдейски свят при стъпваше тогава във вътрешния път, той казваше, че през булото на душевния живот до стига в един свят на намиращи се под човека или подземни богове. *Адонис* е едно по-късно име за онези същества, които халдеецът намираще по вътрешния път. По този път можеха да минат само посветените; *защото за непосветените той беше свързан с големи опасности*. Но когато минаваше по този път, посветеният, когато той развиваше така, че стигаше в света, който се намираще под булото на душевния живот, той познаваше също нещо, което може да се сравни с изживяванията на днешното посвещение. Защото ние се приближаваме вече до особеностите, които все повече и повече се оформяват в особености на нашата епоха. Онзи който биваше посветен в древното халдейство, минаваше през две изживявания; *и бяха положени грижи, щото тези изживявания да протекат така, че те да съвпадат, следователно посвещаваният поемеше външния път за духовния свят и вътрешния път за духовния свят така, че поне да добие чувството за едно общо тъкане и за един общ живот на духовното във външния свят и вътре в душата*. И след това по вътрешния път той изживяваше срещата с онова духовно Същество, което сред халдейството се наричаше *Истар* и за което знаеше, че принадлежи към благотворните богове на Луната. Истар стоеше на прага, който иначе закрива за хората това, което стои като духовност зад душевния живот. А от другата страна, където се намираще вратата за духовния свят през килима на вън-

шния сетивен свят, там стоеше другият пазач: *Меродах или Мардух*. Меродах стоеше на прага на духовния свят с Истар. Меродах, когото можем да сравним с пазача на прага, с Михаел, Меродах и Истар бяха тези, които правеха вътрешността на душата ясновиждаща и въвеждаха човека в духовния свят от двете страни. Ето защо чрез тази среща човек изживяваше това, което символично той и днес чувствава: *на човека е подадена светецата чаши, т.е. човек научава най-първата употреба на своите лотосови цветове още напивайки*. След това той пристъпва по-нататък постепенно. Така Вие виждате, как още в тази епоха е необходимо преминаването на един праг.

В Египет работата стои малко различно, но все пак подобно. Така човечеството върви напред в своето развитие стигайки да нашето време. След това обаче трябваше да дойде моментът, когато трябваше да бъде подготвено сливането на космическия Дух на Слънцето на Земята.

Духът, който по-рано беше навън, трябваше сега да влезе в човешката душа, за да може да бъде намерен във вътрешността, както по-рано луциферическите божества можаха да бъдат намерени, както Озирис можеше да бъде намерен вътрешно. Двата пътя, която в тяхната противоположност се показаха у Хелдейците и Египтяните, трябваше взаимно да се оплодят. Това трябваше да стане. Но как можеше да стане то? То можеше да стане, като се създадеше един свързващ ги член. Този свързващ член изхожда от *Ур* в Халдея, както правилно Библията разказва това. Той /Авраам/ взема със себе си онези откровения, които идват от вън. След това отива в Египет, приема това, което идва от вътре и съединява двата елемента, така щото за първи път в лицето на *Яхве* се явява едно Същество отразявайки предварително Христовата светлина, Същество, което съединява двата пъти. Това, което бяха предишните богове, сега се изявява на човека от две страни. Както по-късно Христос е осветлен вътрешно, така бива поне *осветлено* това, което по-рано се явява като определени богове в тъмнината. Така ние виждаме, че в лицето на *Яхве* или *Йехова* се явява един Бог, който се намира по вътрешния път, но не става още видим чрез самия себе си, а става видим, когато е осветлен от вън. Отразената Христова Светлина е у *Йехова*. Така ние виждаме, как тези две направления застават едно до друго и взаимно се оплодяват, тези две направления, които толкова много ни занимаваха. Обаче с това в развитието на човечеството започва нещо свършено ново и особено. Сега започва това, че външното и вътрешното се оплодяват; *сега започва това, при което вътрешното става външно, излиза навън в пространството, за да бъдат двете едно до друго, където излиза навън в пространството това, което по-рано беше живяло само вътрешно във времето*. Изследвайте Вашия душевен живот, този живот не е

разпрострян в пространството, той протича във времето. Отделните мисли в усещания, чувства идват едно след друго. Това, което е навън, е разпростряно в пространството, то стои едно до друго. Ето защо сега трябва да настъпи това, което се нарича: *изтичането на вън в пространството на нещо, което досега е живяло само във времето, за да бъде едно до друго*. Това и стана, че нещо, което бе живяло само във времето, от сега нататък живее в пространство то едно до друго. Чрез това става нещо важно, и то се изразява по един твърде дълбок начин.

Всичко онова, което по-рано беше човешко духовно развитие, което водеше навън над външните пространствен свят, водеше и външно във времето. Сега всичко, което е подредено по време, е подредено според мярката и според природата на числото седем. Ние овладяваме хода на мировото развитие, когато сложим на неговата основа числото седем, като казваме: *Сатурн, Слънце, Луна, Земя /Марс, Меркурий/, Юпитер, Венера, Вулкан, като имаме, например, тук седем епохи, седем периода*. Във всичко, което подлежи на времето, ние можем да се ориентираме, когато приложим числото седем. Ето защо, навсякъде, където сме въведени във времето, ние сме доведени до числото седем. Всички колегии и ложи, които извеждат от пространството и въвеждат във времето, когато водят до свръхсветовното, са подчинени на числото седем. На числото седем са подчинени свещените Риши, на числото седем са подчинени другите свещени учители на народите отивайки чак до седемте мъдречи на древна Гърция.

Основното число на пространството е *дванадесет*. А когато времето се излива в пространството, то се явява чрез числото дванадесет. Ето защо числото дванадесет царува там, където времето се излива навън в пространството. Ние имаме дванадесет колена /родове/ в Израел, дванадесет апостоли в момента, когато Христос, който преди се беше изявявал във времето, се разлива навън в пространството. Това, което е във времето, е едно след друго. Ето защо това, което води от пространството към времето до боговете на луциферическото царство, то води в числото седем. Ако искаме да охарактеризираме нещо в това царство според неговата същност, ние намираме *тази същност*, когато свързваме това, което трябва да изследваме, с неговото отечество. Ние познаваме онова, което се развива във времето, когато от по-късното се издигаме до по-прежното, както се издигаме от детето до бащата. Когато навлизаме в света на времето, над което царува числото седем, ние говорим за децата и за тяхната първопричина, за техния произход, за децата на духовните Същества, за децата на Луцифер. Когато извеждаме времето навън в пространството, ние говорим за онези Същества, които стоят едно до друго, при които се взема под внимание стоенето едно до друго и с това вли-

ването на душевните импулси от едното към другото в пространството. Там, където чрез това, че времето се разлива навън в пространството, числото седем се превръща в числото дванадесет, понятието за детето престава да има същия свръхсетивен смисъл; *там се явява понятието братство*. Тези, които живеят един до друг, са братя. Така ние се издигаме в развитието на човечеството, като превръщаме важното понятие за синовете Божии в понятието за братя, които живеят един до друг. Братя, братя и сестри живеят един до друг. Това, което произхожда едно от друго, то живее едно след друго. Тук в един важен момент ние виждаме преминаването от синовете или децата на луциферическото царство и неговата същност към братята Христови, един преход, за който утре ще говорим по-нататък.

СКАЗКА ДЕВЕТА

Фактът, с който вчера завършихме нашето съзерцание, когато той за първи път бъде изнесен пред хората, трябва по необходимост да остане неразбираем. Той принадлежи към тайните на числото. А тайните на числата са онези, до които се достига относително най-трудно.

Казано бе, че между числото седем и числото дванадесет съществува определено отношение и че това отношение има връзка с времето и пространството. Но наистина възможно е тайната, която бе изказана с това, да може да бъде разбрана постепенно от всички хора, обаче в смисъла на съвременното единство признато познание нещата са само едно чисто твърдение. Ние вече можахме да обърнем внимание, че човек се ориентира в движението на света, когато различава между онези отношения, които са предимно пространствени, и онези, които са предимно временни. Но когато не се ограничаваме да говорим само отвлечено за пространство и време, а искаме да разберем, как се подреждат отношенията във времето и как отделните същества застават едно до друго и едно спрямо друго в пространството, тогава има една нишка, която води от една страна през отношенията на времето и от друга страна през отношенията на пространството. Ние разглеждаме духовно-научно първо хода на развитие на мировите явления. Ние насочваме поглед назад в предишните възплъщения на човека, в предишните възплъщения на расите, на културите, в предишните възплъщения на самата Земя. Създаваме си едно предчувствие за онова, което ще стане в бъдеще, *следователно* и във времето. Но ние се ориентираме винаги, когато казваме: *ние ще разглеждаме развитието във времето, ще обсъждаме това развитие във времето от едно построение, което си изграждаме чрез числото седем*. Не трябва да построяваме и да спекулираме и да предприемаме всякакъв вид тълкувания с числото седем, а да проследим фактите от гле-

дна точка на числото седем. Вземете, например, човека, чийто духовни очи са отворени до такава степен, че той може да провери фактите на Акашовата летопис в миналото и си казва: *"Това, което протича във времето, се изгражда според устройството на числото седем; това, което се повтаря в различни форми, ние го разглеждаме добре чрез това, че поставяме на основата числото седем и търсим след това съответните оформлениа"*. Така добре е да кажем: *понеже Земята минава през различните въплъщения, да потърсим нейните седем въплъщения: Сатурн, Слънце, Луна, Земя, Юпитер, Венера И Вулкан*. Понеже човешките култури минават през седем въплъщения, ние търсим тяхната връзка, като отново поставим за основа числото седем. Например, пристъпваме към първата следатлантска епоха. Древната Индийска културна епоха е първата, втората Древно-персийската, третата Халдео-египетската, четвъртата Гръцко-латинската, петата нашата собствена епоха и очакваме следващите две, шестата и седмата, с които ще завърши следатлантският период. Тук отново имаме числото седем в редуващите се въплъщения на културите, поставено като тяхна основа. Но ние можем да се ориентираме и в кармата на един човек, когато се опитаме да хвърлим поглед назад върху неговите три предхождащи въплъщения. Когато вземем въплъщението на един днешен човек и изхождайки от неговото настояще обгръщаме с поглед неговите три предхождащи въплъщения, възможно е тогава да направим определени заключения за следващите три въплъщения. Трите предхождащи въплъщения заедно с настоящето и следващите три образуват отново числото седем. Така числото седем е една ръководна нишка за всички събития ставащи във времето.

Напротив числото дванадесет е една ръководна нишка за всичко, което съществува едно до друго в пространството. Това винаги е чувствувала една наука, която същевременно е била мъдрост. Ето защо за мирови явления, които принадлежат на нашата Земя, тя е казала: *ние се ориентираме, когато отнасяме пространствените отношения на дадено нещо, което става на Земята, към дванадесет трайни точки, които са разпределени в пространството*. Тези дванадесет трайни точки са дадени чрез дванадесетте зодиакални знака в мировото пространство. Това трябваше да бъдат дванадесет основни точки, към които се отнася всичко в пространството. Но това не почива просто на едно произволие на човешкия начин на мислене, този начин на мислене се е поучил от действителността и си е образувал това отношение, че човек се ориентира най-добре в пространството, когато вземе за основа на своето ориентиране дванадесет члена. Там, където се касае за промени, т.е. за временност, там една по-стара наука е поставила на основа седемте планети. Там ръководна нишка е числото седем.

А сега да се запитаме: *"Как може да се приложи това върху този човешки живот в неговото развитие?"* Казахме, че до онази точка, до онзи момент в развитието на човечеството, който е отбелязан чрез навлизането на Христовия Принцип, се касае за това: *когато човекът поглеждала в своята вътрешност и търсеше пътя за божествения свят през булото на своята вътрешност, той идваше в луциферическия свят.* И това, което човек намира там, ние можахме да го назовем с едно общо име - луциферическия свят. Този беше също в онези по-древни времена пътят, по който човек търсеше мъдростта, по който той търсеше едно по-висше познание върху света, отколкото може да се намери зад килима на външните сетива; *човекът беше търсил тази по-висша мъдрост, това по-висше познание, като се потопяваше в своя вътрешен свят.* От този свят трябваше да възникнат по-нататъшните интуиции и инспирации на моралния и етически живот също така, както от него бяха възникнали интуициите на съвестта. Самопонятно е, че и всички други интуиции и инспирации, които се отнасят въобще за моралното, за душевното, са възникнали от тази вътрешност на душата. Ето защо онези висши индивидуалности, които бяха ръководители на човечеството в тези древни времена, когато искаха да пояснят на хората най-висшето, трябваше първо да се обърнат към вътрешното в човека. Към човешкия душевен живот, към човешката вътрешност трябваше да се обърнат великите свещени Риши, трябваше да се обърнат при всички по-стари култури великите учители на човечеството. Обаче вътрешността на човека не е нищо пространствено, тя е нещо временно. Душевният живот протича във времето. Това, което ни заобикаля вън, се групира в пространството; *това, което протича вътрешно, се групира във времето.* Ето защо всичко онова, което иска да говори на човешката вътрешност, се изпитва на ръководната нишка на числото седем. И как може да бъде разбрано най-добре едно същество, което иска да говори на човешката вътрешност? Как биха могли да бъдат най-добре разбрани в техните основни качества онези същества, които наричаме, например, свещените Риши? Те биха могли да бъдат най-добре разбрани, когато ги схващаме в онова отношение, което е сродно с временния душевен живот. Ето защо в тези по-древни времена, когато говореха великите мъдреци, изникваше преди всичко този въпрос: *от къде произхождат те?* както при един син питаме: *кои са майката и бащата?* Хората питаха тогава за временното, за отношението на произхода. Когато имаха пред себе си един мъдрец, те се интересуваха преди всичко за въпроса: *От къде иде той? Кое е било съществото, което е било по-рано? От къде произхожда той? Чий син е?* Следователно, когато се говори за луциферическия свят, трябва да се

сложи за основа числото седем и да се интересуваме, чие дете е този, който говори на човешката душа. В този смисъл ние говорим за синовете на Луцифер, когато говорим за по-древните възвестители на духовния свят, който стои зад булото на душевния живот, който е скрит зад временното. Различно стои въпросът при Христа.

Христос не е слязъл на Земята по един временен път, но като се яви във времето, той се яви и в пространството идвайки в земния свят от вън. Заратустра го беше видял, като беше насочил погледа си навън към Слънцето и го нарече Аура-Маздао. За човешкото виждане в пространството този Аура-Маздао се беше приближил все повече и повече, докато най-после слезе на Земята и стана човек. Тук ни интересува и пространственото слизване, а не само временното редуване. Пространственото идване, това идване на Христа от безкрайността на пространството върху нашата Земя, това има една вечна стойност, а не само една временна стойност. С това е свързано после обстоятелството, че Христос не трябваше да действа на Земята така, както отговаря само на временното отношение, че Христос не донася на Земята нещо такова, което отговаря на отношението между баща и син, между майка и син, което е свързано с времето, но той донася нещо в света, което е подредено едно до друго в пространството. Един до друг живеят братята. Баща, майка и внук живеят един след друг във времето и временното отношение изразява тяхното истинско отношение. Но като Дух на пространството Христос донася нещо пространствено и в земната култура. Това, което той донася в тази култура, е поставянето един до друг на хората в пространството и отношението, което сега трябва все повече и повече да бъде прокарано от една душа към друга в заставането един до друг, безразлично как се регулира времето отношение. Нашата Земя е онази планета в нашата космическа система, която има мисията да внесе в света *Любовта*. Задачата на Земята в древни времена беше да внесе Любовта с помощта на времето. Когато чрез отношенията на произхода кръвта течеше от поколение в поколение, от баща в син и внук, онова, което беше родствено чрез времето се обичаше. Семейната връзка, връзката на кръвта, теченето на кръвта през редуващите се във времето поколения, това беше онова, което създаваше любовта в по-древни времена. И даже там, където любовта приемаше един повече морален характер, тя се основаваше на едно временно отношение. Обичани бяха прадедите, онези, които бяха предхождали настоящото поколение във времето. Чрез Христа дойде любовта от душа към душа, така щото онова, което стои пространствено едно до друго, идва в едно отношение, каквото бяха представляли отначало едновременно стоящите един до друг братя и сестри, в едно отношение на братска любов, каквато трябва да проявят хората в пространст-

вото един към друг от душа към душа. Тук животът един до друг в пространството започва да добива своето особено отношение.

Ето защо в по-древни времена, когато се касае за великите работи на човечеството, се говори за онова, което е свързано според правилото на числото седем: *седемте Риши, седемте мъдреци!* Ето защо Христос е за- обиколен от дванадесет апостоли като образци на живеещите един до друг в пространството хора. И тази любов, която иска да обгърне всичко, което е едно до друго в пространството, независимо от редува нето във времето, трябва да дойде в социалния живот на Земята чрез Христовия Принцип. Последовател на Христа е онзи, който обича братски това, което е около него. Ето защо, ако в древни времена говорим за децата на Луцифер, то Христовият Принцип е причината да казваме: *"Христос е първородният между много братя", и отношението на братство към Христа, когато човек се чувства привлечен не както към един баща, а както към един брат, когото обичаме като първия от братята, но го обичаме все пак като един брат, това е основното отношение към Христа."*

Естествено това са примери, които подкрепят, а не доказват, но подкрепят и поясняват онова, което съставлява отношението на числата седем и дванадесет. Колкото повече Христовото отношение просиява повече в света, толкова повече се говори за групирания в смисъла на дванадесетте колена израилеви, на дванадесетте апостоли и т.н. От тук числото дванадесет добива своето мистично, пълно с тайнственост значение за Земното развитие.

С това ние посочихме външния аспект, външния изглед на тази велика промяна, която стана чрез Христовия Принцип по отношение на Земното развитие. Бихме могли още дълго да говорим върху отношението на числото седем и на числото дванадесет и все пак трябва да оставим някои неща от тези дълбоки тайни на нашето мирово съществуване неразбрани. Но ако приемете казаното като едно пояснение на числата седем и дванадесет като ръководна нишка за временните и пространствени отношения, Вие можете да проникнете по-дълбоко в тайните на всемира. Обаче за нас това отношение на числото седем и на число то дванадесет трябва да бъде отначало онова, което наред с всичко друго ни показва, какво голямо значение има Христовото Събитие за света, как, така да се каже, трябва да търсим една друга ръководна нишка на числата, когато искаме да се ориентираме.

Но съществува също и едно вътрешно отношение по отношение на пространството и времето; *мога да ви покажа това отношение само в очерк.* И искам да сторя това така, както обикновено са постъпвали в мистериите, за да се покаже космическото в отношение на числата два-

надесет и седем. Там са казвали: *когато разглеждаме мировото пространство не като нещо отвлечено, а така, че отнасяме действително земните отношения към това мирово пространство, ние трябва да отнесем тези отношения към онзи кръг, като си представяме дванадесетте основни точки на зодиакалния кръг: Овен, Телец, Близнаци, Рак, Лъв, Дева, Везни, Скорпион, Стрелец, Козирог, Водолей, Риби.* Тези дванадесет основни точки на зодиакалния кръг бяха същевременно действителният миров символ за най-древните божествено-духовни Същества, по отношение на който символ древните си представяха по определен начин съответстващата действителност. Още когато Земята беше въплътена като стар Сатурн, действаха онези сили, които идват от тези дванадесет направления, тези си ли действаха върху стария Сатурн; *те отново действаха и през епохата на старото Слънце, на старата Луна и ще действуват и по-нататък.* Следователно те са така да се каже нещо трайно, нещо вечно и стоят далече по-високо от онова, което се ражда и умира сред нашето земно съществуване. Това, което е символизирано чрез дванадесетте знака на Зодиака, стои по-високо от онова, което в течение на развитието на нашата планета преминава от стария Сатурн върху старото Слънце, от старото Слънце на старата Луна и т.н. Докато това, което става на стария Сатурн, на старото Слънце и т.н., се ражда и умира, това, което е обусловено от зодиакалния кръг надживява планетарните събития, следователно то надживява отношенията върху стария Сатурн, върху старото Слънце, върху старата Луна. Това, което е символизирано чрез основните точки на зодиакалния кръг е по-възвишено от онова, което става на нашата Земя като противоположност между доброто и злото. Спомнете си, че в първия час на настоящия цикъл аз обърнах вниманието Ви на това, как, когато проникваме в астралната област, ние имаме работа с един свят на преобразувания, на метаморфози, как това, което от определена гледна точка може да действа като добро, от друга гледна точка може да се яви като зло. Тези различия между добро и зло, те имат своето значение в развитието. И за това значение числото седем е една ориентираща ръководна нишка. Боговете, които са символизирани в дванадесетте точки на пространството, в дванадесетте вечни точки, те са над доброто и над злото. Ето защо в окръжността след дванадесетте вечни точки ние имаме това, което стои по-високо от доброто и злото. Там ние трябва да търсим символите за онези божествено духовни Същества, които, когато ги разглеждаме в самите тях, без да се намесват в нашата сфера, стоят над различията между доброто и злото.

Обаче в течение на времето започва да се раздвижва онова, което става наша Земя. Това може да стане благодарение на факта, че сред тези бо-

гове на вечността настъпва едно раздвоение и онова, което става, заема едно различно отношение към тези вечни богове поради това, че тези вечни богове се разделят на две сфери, в една сфера на доброто и в една сфера на злото. По себе си нито едното, нито другото е добро или зло; *но действувайки върху земята в нейното развитие, то действува веднъж като добро, веднъж като зло.* Така щото всичко, което участва в едното, може да бъде нарече но като сфера на доброто, и това, което участва в другото, може да бъде наречено като сфера на злото. Но съществува една основна представа, че онова, което участва само малко в сферата на доброто, може също да бъде нарече но добро. Щом онова, което се намира в духовния свят, както казах, притежава вечност, която няма нищо общо с времето; *но когато тази вечност се намесва във времето, тя се разделя на добро и на зло.* От дванадесетте вечни точки по отношение на доброто пет остават чисто в сферата на доброто и две на границата; *това прави седем.* Ето защо ние говорим за онова, което остава като седем от дванадесетте. Когато искаме да търсим доброто, ръководното във времето, ние трябва да говорим за седемте мъдреци, за седем Риши; *и тогава на това отговаря и действителността.* От тук и представата, че на светлия свят, на горния свят принадлежат седем знака на зодиакалния кръг; *че долните пет, начиная от Скорпиона, принадлежат на тъмния свят.*

Това трябва да бъде едно бегло указание, че пространството, когато то напуска своята сфера на вечността и приема в себе си творения, които протичат във времето, се разделя на добро и на зло, и че, когато отделим доброто, ние отделяме седемте от дванадесетте. Числото седем е доброто число за временните отношения. Когато искаме да търсим истините на времето, ние трябва да считаме числото седем като ръководна нишка; *защото това, което остава като число пет, би ни въвело в погрешка.* Тук Вие имате вътрешното значение на тези неща.

Не си казвайте в този момент, че това е трудно разбираемо, но си кажете: *"светът е дълбок и трябва да съществуват и неща, които са трудно разбираеми"*.

Следователно Христос дойде в света, за да седи заедно и с митарите и грешниците. Той дойде, за да приеме и това, което е изхвърлено от света, което иначе трябваше да бъде изхвърлено от хода на света. В Оедип трябваше да бъде изхвърлено онова, което бе прието в живота на Христа като един фермент; *това бе потвърдено за вас чрез легендата за Юда.* Както новият хляб трябва да вземе една част от стария като квас, като фермент, за да може да съществува по-нататък, така и новият свят, за да процъфтява, за да стане добър, трябва да вземе нещо като фермент, което произхожда от злото. Ето защо Юда, който бе изключен от всякъде,

който беше станал невъзможен и в двореца на Пилат трябваше да бъде приет там, където действуваше Христос, който беше дошъл да изцели света така, че седемте да бъдат превърнати в дванадесетте, че онова, което беше разбираемо под числото седем, сега да може да бъде разбрано под символа на числото дванадесет. Първо числото дванадесет ни е представено чрез дванадесетте братя Христови, чрез дванадесетте апостоли. Както казахме, всичко това бе споменато като едно указание, колко дълбока беше промяната, която настъпи с това в нашето Земно развитие. Това значение на Христовия Принцип и на неговия импулс в земното развитие може да бъде обяснено от множество гледни точки; *онази, която току що засегнахме, е една от тези гледни точки.*

Сега нека още веднъж разгледаме това, което се е получило от посочената промяна. Че с идването на Христа в Земното развитие настъпи нещо съвсем особено, това е нещо, което винаги е било чувствувано и познавано в Духовната наука, там, където има нейни истински центрове. В центровете на истинската Духовна наука е било чувствувано и познавано, че съществува нещо, което преминава първо през всички култури на следатлантската епоха; *което е преминало вече през древно-индийската, древно-персийската, халдео-египетската и т.н. култури, което ще премине и през онези култури, които ще следват споменатите чак до следващата велика катастрофа и отвъд нея.* Когато се запитаме: "къде можем да намерим една по-вярна формула на това, което преминава през цялото развитие на човечеството, отколкото можем да я намерим чрез наблюдението на сетивата или чрез човешкия ум?", ние трябва да запитаме при Духовната наука и да кажем: "как се нарича това, което може да бъде открито в духовния свят и което преминава, така да се каже, като едно духовно течение през всички тези седем култури?" В източната мъдрост са намерили една дума за онова, което преминава през всички култури; *когато го разглеждаме в действителността, а не като нещо отвлечено, когато го разглеждаме като нещо конкретно, то е едно същество.* И когато искаме да назовем по-отблизо това същество, спрямо което всички други същества, било то свещените Риши или даже по-висши същества, които съвсем не слизат до едно физическо съществуване, до едно физическо възплъщение, не са друго освен неговите пратеници, ние можем да го назовем с едно име, което изтокът правилно е изразил. Всяко едно благовестие, всяка една мъдрост в света води първо до този извор, до извора на първичната мъдрост, притежавана от едно същество, което се развива през всички култури на следатлантското време, което се явява във всяка епоха в тази или онази форма, но което винаги е едно същество, един основен носител на мъдростта, която се е появила в най-различни форми. Когато вчера Ви описах, как,

така да се каже, свещените Риши са схващали конкретно тази мъдрост вдишвайки я, онова, което беше разпространено навън като душа на светлината и беше вдишано като мъдрост на светлината от свещените Риши, беше излияние на онова възвишено същество, за което става дума тук. И това, което вчера можахме да посочим като мъдрост на другите епохи, например напълно различния възглед, който намира своя израз в древно-персийската култура, то също се разлива от това същество, което е великият учител на всички култури. Онова същество, което беше учител на свещените Риши, учи тел на Заратустра, учител на Хермес, което можем да наречем великият Учител и което през различните епохи се проявяваше в най-различни форми, което отначало остава дълбоко скрито за външния поглед, то носи според ориенталския израз името *общност на Бодисатвите*. Християнският възглед би го нарекъл *Дух Свети*. Когато се говори за Бодисатва, говори се за една Същност преминаваща през всички култури, която може да се изяви на хората по един или друг начин. *това е духът на Бодисатвите*. Към Бодисатвите са насочили своя поглед всичките, свещените Риши, Заратустра, Хермес, Мойсей, безразлично как са наричали и чувствували съответното същество. Ние можем да ги назовем с това единно име, то е "Великият Учител" и към него поглеждат онези, които искат и могат да приемат ученията на следатлантската епоха. Този Дух на Бодисатвите на нашата Следатлантска епоха е приел много пъти човешка форма, обаче една от тези човешки форми ни интересува особено много. Един Бодисатва е приел надалече светещата човешка форма, независимо как той се е изявил иначе, в онова същество, което е наречено *Гаутама Буда*. И беше един напредък за съответния Бодисатва, когато той не се нуждаеше да остава само в горните области на духовния свят, но беше стигнал така далече в своето развитие в духовните области, *че може да овладее напълно едно човешко физическо тяло, за да стане човек в Буда*. Така в лицето на Буда ние трябва да виждаме едно от човекоставанията, едно от човешките въплъщения на един Бодисатва, едно от човекоставанията на всеобгръщащите форми на мъдростта, които стоят на основата на Земяното развитие. В Буда ние имаме, така да се каже, въплъщението на онзи велик Учител, който може да бъде наречен просто самата действителна мъдрост. Така виждаме ние Буда по един правилен начин: *той е земеставането /земното въплъщение, бел. на превод./ на Бодисатва*. И тогава не е нужно да вярваме, че един Бодисатва се е въплътил в Буда, но един такъв Бодисатва се е въплъщавал напълно или отчасти и в други човешки личности. Но ние не трябва да схващаме всички подобни въплъщения по шаблон, а да бъдем на ясно, че както един Бодисатва живя в етерното тяло на Гаутама Буда, такъв един Бодисатва е живял и в телата на други чо-

вешки индивиди; и понеже съществува на онзи Бодисатва, който беше наследил астралното тяло на Заратустра, се вливаше в телата на други индивидуалности, например в Хермес, ние можем, но само когато разбираме нещата така, да назовем и други индивидуалности, които също са велики учители, като въплъщение на един Бодисатва. Можем да говорим за едно постоянно завръщащо се въплъщение на Бодисатва, трябва обаче да знаем, че Бодисатва е стоял зад всички хора, в които се въплъщаваше, като част от онази същност, която самата е олицетворена всемъдрост на нашия свят. Така поглеждаме ние към елемента на мъдростта, който е бил предаден в по-стари времена на човечеството. Обаче по отношение на следатлантското развитие има едно Същество, което основно се различава от Бодисатвите, което е принципиално различно от един Бодисатва и което не трябва да смесваме с Бодисатва за това, защото то е било веднъж въплътено в една човешка индивидуалност, което същевременно носеше в себе си вливанията на Бодисатва като Буда. Понеже веднъж живя един човек, в който се въплъти Христос и същевременно в тази човешка индивидуалност се вливаха лъчите на Бодисатва, при това въплъщение не трябва да се счита като главно това, че в посочената личност се беше въплътил Бодисатва. Това е Исус от Назарет. Тук преобладава именно през последните три години Христовия Принцип, който основно се различава от Бодисатва. Как можем да разберем разликата между Христовия Принцип и Принципа на Бодисатва? Това е извънредно важно да се знае, благодарение на какво Христос който бе въплътен само веднъж в едно човешко тяло, може да бъде само веднъж въплътен в едно човешко тяло, нито по-рано, нито по-късно. От тогава той може да бъде намерен по пътя, който води във вътрешността на човешката душа; по-рано той можеше да бъде намерен, когато погледът биваше насочен навън в света, както Заратустра беше насочил своя поглед към Слънцето. Чрез какво Христос, този Принцип, това Същество, на което трябва да припишем такова централно положение, се различава от един Бодисатва? Основната разлика на Христа от Бодисатва е тази, че можем да наречем Бодисатва великия Учител, въплъщението на мъдростта, която преминава през всички култури, която се въплъщава в най-различни форми; обаче Христос не е просто учител, това е същественото! Христос не само учи хората; Христос е едно същество, което ще разберем най-добре, когато го търсим там, където можем да намерим в зашеметяващи духовни висини като обект на посвещението и можем да го сравним с други духовни същества. Можем да охарактеризираме най-добре това Същество по следния начин: има области на духовния живот, където, така да се каже, освободен от всякакъв земен прах, човек може да намери тази висша същност,

Бодисатва, в неговата духовна особеност и където може да намери Христа освободен от всичко онова, което той е станал на земята и в близост с нея. Тогава той намира следното: той намира основата на човечеството, онова от което произхожда всеки живот: духовния първоизточник. Той намира не само един Бодисатва, а цяло редица от Бодисатви. Както обърнахме вниманието за онзи Бодисатва, който стои на основата на нашите редуващи се седем култури, съществува само един Бодисатва, който стои на основата на атлантските култури и т.н. В духовните висини Вие ще намерите цяла редица Бодисатви, които за техните времена са учители, наставници, не само на човеците, но те са наставници и на онези същества, които не слизат в областта на физическия живот. Ние ги намираме да стоят всички там, ако искаме да говорим чрез сравнения, като велики учители; те събират това, което трябва да учат, и посредством тях намираме едно същество, което не е нещо само чрез това, че учи: а това е Христос. Той е нещо не само чрез това, че учи, поучава, но в средата на Бодисатвите той е като едно Същество, което действа върху заобикалящите го Бодисатви чрез това, че те го гледат; той е гледан от Бодисатвите, на които изявява своята собствена слава, своето собствено великолепие. Ако другите са онова, което са, чрез това, че са велики учители, то Христос е онова, което той е за света, чрез това, което Той е в самия себе си, чрез своята същност. Достатъчно е Той да бъде гледан, съзерцаван; и откровението на неговата собствена същност, то е нещо, което се нуждае само да се оглежда, да се отразява в заобикалящата го свят; тогава от това се ражда учението. Той не е само учител, той е живот, един живот, който се влива в другите същества, който след това стават учители. Бодисатвите са онези, които получават своето учение от това, че имат блаженството да се наслаждават да гледат Христа в неговата духовна висота. И когато в течение на нашето Земено развитие намираме възплъщения на Бодисатвите, ние ги наричаме велики учители на човечеството, понеже в тях същественото е Бодисатва. Христос не само учи. Хората биват поучавани относно Христа, за да могат да го разберат, за да познаят това, което е в него. Христос е повече обект отколкото субект на учението. Ето защо Той е едно Същество имащо свършено различно значение от това на Бодисатвите, които преминават през света. Тази е разликата на Христа от Бодисатвите, че Той е онова, което е за света, чрез това, че светът се наслаждава, радва се, на неговата гледка. Бодисатвите са онези, което са за света, чрез това, че те са велики учители. Ето защо, кога то искаме да погледнем към живата Същност, към живия Извор на нашата Земя, ние трябва да насочим поглед към онова възплъщение, при което възплътен не само един Бодисатва, така щото това възплъщение на Бодисатва е съще-

ственото, а там, където се е въплътило онова, което не се нуждаеше да остави след себе си едно писание, което не е оставило само едно учение за себе си, но е събрало около себе си онези, които са разпространили в света учения и благовестия за Него. Това е съществено, че от самия Христос не съществува никакво писание, никакво съчинение, но че учителите са около него и говорят за него, така щото Той е обект на учението, не само субект. Това е изразено в особеното обстоятелство, което тук означава една необходимост при Христовото Събитие, че от него не е останало нищо /написано/, а другите са писали върху неговото Същество. Ето защо никак не е чудно, когато се казва, че всичко, което намираме като *Учения* на Христа, можем да го намерим и в други вероизповедания, защото Христос никак не е само учител, защото Той е едно Същество, което иска да бъде разбрано като същество, защото Той не иска да внесе, да посее в нас нещо само чрез своето учение, а чрез своя живот. Ето защо, обаче, ние можем да съберем всички учения на света, които са достъпни за нас, и пак не ще имаме всичко, което да може да разбере Христа. Ако съвременното човечество не може да се обърне направо към Бодисатвите, за да гледа Христа с духовните очи на Бодисатвите, то човечеството трябва още да ходи в училището на тези Бодисатви, за да научи онова, което ще им помогне после да разберат Христа. Следователно, ако искаме не само да бъдем участници на Христа, а ако искаме да разберем Христа, тогава трябва не само да насочваме удобно своя поглед към това, което Христос е направил за нас, а трябва да отидем в училището на всички учители на Запад и на Изток; *и за нас трябва да бъде нещо священо да усвояваме ученията, които нашият поглед може да обгърне.* А другото священо нещо за нас трябва да бъде това, да приложим тези учения така, щото чрез най-висшите учения да разберем напълно Христа.

Обаче това, което хората трябва да направят, то е подготвено по съответния начин в мистериите. Всяка епоха има своята особена задача; *на всяка една епоха предстои да приеме истината именно в онази форма, която тази истина трябва да приеме за съответната епоха на човечеството.* На древния индиец не можеше да бъде дадена една такава форма на истина, каквато се дава днес, нито на древния персиец. Истината трябваше да му бъде дадена в такава форма, която да бъде подходяща за неговите способности да чувствува. Ето защо в епохата, която чрез своята друга особеност беше подходяща да приеме Христа на Земята, т.е. в четвъртата епоха, в Гръцко-латинската, истина та относно Христа и относно свързания с Христа свят трябваше да бъде донесена на човечеството в онази форма, която беше подходяща за онова време. Да се вярва, че в епохата, която последва непосредствено изявяването на

Христа, хората притежаваха цялата истина върху Христа, това значи да не се знае нищо за прогреса на човешкия род. Който иска да запази само ученията съществуващи през първите столетия след Христовото Събитие, който иска да счита за истинско християнско учение, само това, което е било написано и запазено тогава, той не знае нищо за прогреса на човечеството, той не знае, че най-висшият учител от първите християнски столетия не би могъл да каже на хората нищо друго върху Христа освен онова, което те можеха да приемат. Но понеже хората от първите християнски столетия бяха преди всичко онези, които бяха, така да се каже, най-дълбоко слезли във физическия свят, с тяхното разбиране те можаха да приемат относително много малко от висшите учения върху Христа. Относително малко можеше да бъде разбрано от широките маси християни върху Христовото Същество.

Видяхме, че в древна Индия съществуваше едно висше ясновидство чрез тогавашното положение на етерното тяло по отношение на другите членове на човешкото същество; *но за това ясновиждаване не беше дошло още времето да вижда Христа като нещо друго освен като един дух намиращ се в далечните области отвъд сетивния свят.* Едва в древноперсийската култура съществуваше възможността Христос да бъде предчувствуван зад физическото Слънце. И така вървя по-нататък. У Мойсея беше възможно Христос да бъде виждан като Йехова в светкавицата и гръмотевицата, т.е. вече съвсем близо до Земята. И в Исуса от Назарет хората видяха Христа въплътен като човек. Човечеството беше напреднало така, че в древна Индия мъдростта беше възприемана чрез етерното тяло, в персийската епоха чрез сетивното тяло, в хелдео-египетската епоха чрез сетивната душа, в Гръцко-латинската епоха чрез това, което наричаме разсъдъчна душа е вече свързана със сетивния свят. Ето защо за нея беше изгубен погледът върху това, което надхвърля сетивния свят. Ето защо през първите столетия след Р.Хр. хората едва ли виждаха нещо повече от това, което се намира между раждането и смъртта и което следва непосредствено като най-близката духовна област. Те не знаеха нищо за онова, което минава през множество прераждания. Това беше свързано с човешкото разбиране. Само една част от цялостния живот на човека можеше да бъде разбрана: *неговият земен живот и онази част от духовния живот, която беше непосредствено свързана с него.* Ето защо това ще намерите описано за широките маси хора. Но това не можеше да се запази. Трябваше да се положат грижи, щото погледът на човека да може да се разшири над тази малка част на неговото разбиране; *трябваше предварително да се положат грижи, щото всеобхватната мъдрост, която хората са могли да имат в миналото по времето на Хермес, по времето на Мойсей, по времето на Заратустра,*

по времето на древните индийски Риши, да може постепенно да оживее отново, отново да се предложи възможността Христос да бъде схващан с все по-широко разбиране.

Така Христос наистина беше дошъл в света, но през негово време средствата за разбиране бяха най-ограничени. Трябваше да бъдат положени грижи за следващите времена; *всички древни мъдрости трябваше отново да оживеят, за да могат тези мъдрости постепенно да бъдат поставени в служба на разбирането на Христа.* Това можа да стане по следния начин: *трябваше да бъде създадена една мъдрост на мистериите.* Хората, които бяха преминали от древната Атлантида в Европа и по-нататък, бяха донесли със себе си велики мъдрости. В древна Атлантида по-голяма част от хората бяха инстинктивно ясновиждащи, те можеха да виждат в областта на духовното. Това ясновидство не можеше да се развива по-нататък, то трябваше да се оттегли у отделни личности на Запада. То беше направлявано там от едно същество, което временно живееше в дълбока скритост, оттеглено зад онези, които също се бяха оттеглили в незнание и бяха ученици на един велик посветен. Това същество беше останало, запазвайки онова, което можа да бъде донесено от древна Атлантида, запазвайки го за по-късни времена. Този велик посветен, този пазител на Древната атлантска мъдрост, която проникваше дълбоко даже във всичко онова, което съставлява тайните на физическото тяло, може да бъде наречен *Скитиянос*, както го наричаха в ранното средновековие. И онзи, който познава същността на европейските мистерии, поглежда нагоре към един от най-великите посветени на Земята, когато се назовава името Скитиянос.

Но след това сред този свят живееше също дълго време същото онова същество, което, когато го разглеждаме от неговия духовен аспект, може да бъде наречено *Бодисатва*. Този Бодисатва беше същото същество, което, след като завърши своята мисия на запад, се възплъти в Гаутама Буда около шестотин години преди нашето летоброене. Следователно онова същество, което после отиде като учител по-нататък на изток, се намираше вече на една напреднала степен. Той беше втори велик учител, един втори пазител на мъдростта на човечеството и стана Гаутама Буда.

След това имаше една трета индивидуалност, която беше предопределена за нещо велико */* За тези Същества се говори така, както те са били схващани в духа на по-стари светогледи и както е оправдано, в известен смисъл, да се говори и от гледището на Духовната наука/. Ние познаваме тази трета индивидуалност от най-различни сказки. Тя е онази, която беше учител на древна Персия, великият Заратустра, Гаутама Буда и Скитиянос, ние назоваваме три важни духовни същества и индивидуал-

ности. Когато назовава ме имената Скитианос, Заратустра и Буда, ние говорим за възплъщения на Бодисатви. Това, което живееше в тях, не беше Христос.

А сега човечеството трябваше да бъде оставено време да изживее идването на Христа, който преди това се беше изявил на Мойсей на планината Сенай; *защото това е едно и също същество, Яхве и Христос, само в друга форма.* Сега на човечеството трябваше да бъде предоставено да приеме Христа. Това стана във времето, когато разбирането за такива неща беше мислимо най-малкото. Но трябваше предварително да се положат грижи, щото разбирането, мъдростта да стане отново все по-голяма и по-голяма; *а за това се погрижи предварително на Земята също Христос.*

В историята се назовава една четвърта индивидуалност, под която за мнозина се крие нещо, което е още по-висше, още по-мощно отколкото трите назовани същества като Скитианос, като Буда и като Заратустра. Това е *Манес /Маний/*, когото мнозина наричат висш пратеник на Христа, наричат го така онези, които виждат в манихеизма нещо повече отколкото обикновено. Манес, така казват мнозина, събра няколко столетия, след като Христос бе живял на Земята, на едно от най-великите събрания, които са ставали в духовния свят принадлежащ на Земята, три важни личности на четвъртото столетие след Р.Хр. Тях събра той около себе си. В това образно описание трябва да бъде изразен един важен духовен културен факт. Манес събра тези личности затова, за да се съветва с тях, как постепенно онази мъдрост, която беше живяла през поврата на времената в следатлантската епоха, може да оживее отново все по-далече и по-далече, все по-знаменита и по-знаменита. Кои личности събра Манес на онова достопамятно събрание, което може да бъде достигнато само чрез духовното виждане? Едната е онази личност, в която в посоченото време живееше Скитианос, прероденият Скитианос по времето на Манес. Втората личност е един *физически отблясък* на появилия се отново тогава Буда, и третата е преродения тогава Заратустра. Така ние имаме един колегиум около Манес, Манес в средата, около него Скитианос, Буда и Заратустра. Тогава в този колегиум бе установен планът, как цялата мъдрост на Бодисатвите на Следатлантската епоха може да се влее все по-силно и по-силно в бъдещето на човечеството; *и това, което бе решено тогава като план за бъдещето развитие на земната култура, то бе запазено и след това пренесено в онези европейски мистерии, които са мистериите на розенкройцерството. И мистериите на розенкройцерството постоянно общуваха индивидуалностите на Буда, Скитианос и Заратустра.* Те бяха учители на школите на Розенкройцерството; *учители, които изпращаха своята мъдрост като дар на*

земята затова, защото чрез тази мъдрост трябваше да бъде разбран Христос в неговата същност. Ето защо във всяка духовна школа на Розенкройцерството е така, че се гледа с най-дълбоко уважение към онези древни посветени, които съхраняваха прадревната мъдрост на Атлантида: към преродения Скитианос, в него виждаха великия уважаван Бодисатва на запада; към временно въплътения отблясък на Буда, който също беше обожаван като един Бодисатва, и накрая към Заратустра, преродения Заратустра. Към тях се гледаше, към тях беше насочен погледът нагоре като към великите учители на европейските посветени. Такива описания не трябва да се вземат като външно исторически, въпреки че като състояние на нещата те по-сполучливо характеризират историческото развитие отколкото би могло да стори това едно външно описание.

За да споменем само едно, трябва да кажем, че едва ли бихте намерили някоя област в Средновековието, където да не е била разпространена навсякъде една определена легенда. Когато Европа никои не знаеше нещо за Гаутама Буда, когато преданието за Гаутама Буда беше напълно отшумяло, разказваше се следното: /Ще намерите това в много книги на Средновековието, това е един от най-разпространените разкази на тази епоха/. Имало някога в Индия един син роден с името Йозафат. При неговото рождение за този Йозафат са били предсказани много важни неща. Ето защо неговият баща го пазеше особено много. Той трябваше да познава само най-прекрасните неща, трябваше да живее разкошно в пълно блаженство, не трябваше да познава болките, страданията и нещастията на живота. Йозафат беше предпазен от всичко това. Въпреки това се случи се, че един ден Йозафат излезе от двореца на човека и видя един мъртвец; *това се разказваше: тогава той се завърна дълбоко потресен в царския дворец и намери се един човек, който беше най-дълбоко изпълнен в сърцето си с тайните на християнството*. Този човек се наричаше Балам и той спечели Йозафата за Християнството. И Йозафат, който изживя това, стана християнин. Така разказваше легендата от Средновековието. А сега съвсем не е необходимо да вземете на помощ Акашовите летописи, а достатъчна е само обикновената филология, за да изследвате името Йозафат. Йозафат произхожда от една стара дума *Йоафат*; на свой ред *Йоафат* произхожда от *Йоадозаф*; *Йоадозаф* от *Йуадозаф* /*Юадозаф*/, което е тъждествено с *Будазаф*. Тези двете после дни форми са арабски и *Будазаф* е същото име както *Бодисатва*. Така европейското тайно учение познава не само "Бодисатва", но, когато може да разчете името Йозафат, то познава също и понятието на тази дума. Това легендарно оформяне на тайното учение на запад знае, че е имало време, когато същото същество, което е живяло в Гаутама Буда, е станало християнин. Човек може или да знае това или да не го знае; *въпреки*

това то си остава истина! Също както предания могат да останат назад от времето, както днес хората могат да вярват това, в което се е вярвало преди хилядолетия и което може да се предава в преданията, така може да се вярва, че отговаря на висшите светове, че Буда е останал същия, какъвто е бил шестотин години преди нашето летоброене. Но не е така. Той се е издигнал, развил се е. И в истинските учения на Розенкройцерството е запазено онова, което е било изразено под формата на легенда, както току що Ви разказах. Не бива само да се смесват истинските учения на Розенкройцерството с всички нелепости, които се разпространяват чрез една съмнителна литература.

Така ние намираме сред духовния живот на Европа онзи, който беше носител на Христа, Заратустра или Назаратос, ние отново намираме от време на време този Заратустра; *така намираме ние отново Скитианос; така там имаме отново третия велик ученик Мане с Буда, какъвто той беше, след като беше съизживял по-късните времена.*

Така европейския познавач на посвещението винаги поглеждаше в повратата на времената, насочвайки своя поглед към истинските образи на великите учители. За Заратустра, за Буда, за Скитианос, за тях знаеше той че чрез тях в културата на бъдещето се вливаше онази мъдрост, която постоянно е идвала от Бодисатвите и която трябва да бъде използвана, за да бъде разбран най-достойният обект на всяко разбиране, Христос, който е едно Същество свършено различно от Бодисатвите, който може да бъде разбран само, когато се вземе заедно цялата мъдрост на Бодисатвите. Ето защо в духовните мъдрости на европейците наред с *всичко друго се съдържа и единно синтетично сливане на всички учения, които са били дадени на света чрез тримата велики ученици на Манес, и чрез самия Манес.* Макар и Манес да не е бил разбран, ще дойде време, когато европейската култура ще се развие така, че отново ще може да се свърже един смисъл с имената на Скитианос, Буда и Заратустра. Те ще дадат на хората учебния материал, за да разберат Христа. Чрез тях хората ще разберат все по-добре и по-добре Христа. Без съмнение, Средновековието е започнало с едно странно почитание и обожание по отношение на Скитианос, на Буда и на Заратустра, когато техните имена бяха проникнали малко в света; *то е започнало така, че онзи, който искаше да изповядва себе си като истински християнин в определени християнски общности, трябваше да каже формулата: "проклинам Скитианос, проклинам Буда, проклинам Заратас!"* Това беше една формула разпространена в много области на християнската епоха, чрез която формула някой изповядваше себе си като истински християнин. Това, което хората вярваха, че трябва да проклинат тогава, това ще бъде колегиумът от учители, които ще направят Христа най-добре разбираем за човечест-

вото, към които човечеството ще насочва своя поглед като към великите Бодисатви, чрез които ще бъде разбран Христос. Днес най-малкото, което може човечеството, е да поднесе две неща на тези велики учители на Розенкройцерството, две неща, което може да означава само едно начало на това, което в бъдеще ще живее велико и мощно като разбиране на Християнството.

Това трябва да бъде сторено чрез днешната духовна наука; тя трябва да започне да донася в света ученията на Скитианос, на Заратустра и на Гаутама Буда, не в тяхната стара, а в тяхната съвършено нова форма, която днес може да бъде изследвана със собствени сили. Ние започваме с това, да вълптим в културата първо елементарното, което можем да научим от тях. От Буда християнството има да научи учението за прераждането и за кармата, което е било дадено в една стара, неподходяща за днешно време форма. Защо днес в християнството се вливат ученията за прераждането и за кармата? Те се вливат, защото посветените могат да се научат да ги разбират в смисъла на нашата епоха, както Буда, великият учител на прераждането ги е разбирал по свой начин. Така хората ще започнат да разбират и Скитианос, който има да учи не само прераждането на човека, но има да учи хората това, което царува от вечност във вечност. Така все повече и повече ще бъде разбрана същността на света, централното Същество на нашия земен свят, Христовото Същество. Така се вливат все повече и повече ученията на посветените в човечеството. Днес начинаещият духовен изследовател може да донесе като елементарно начало две неща към това, което трябва да съставлява двата елемента на бъдещето духовно развитие на човечеството. Това, което се потопява във вътрешността като Христов живот, ще бъде единият елемент; това, което ще донесе по един всеобхватен начин като духовна космология разбиране за Христа, ще бъде второто нещо. Христов живот вътре в сърцето, разбиране за света, което води до разбиране на Христа, това ще бъдат двата елемента. Днес, когато се намираме в началото, можем да започнем с това, да имаме вътре в себе си едно правилно разбиране. Ето защо се събираме, за да развиваме правилното разбиране по отношение на духовния свят и на всичко онова, което се е родило от него, по отношение на човека. Развивайки правилно разбиране, ние постепенно правим нашите духовни сили способни да приемем Христа вътре в себе си; защото колкото по-възвишено и благородно се изразява разбирането, толкова по-благородно ще се изяви Христос. Ние слагаме началото с това, че учим елементарните отношения на нашето Земено развитие, че търсим възобновено онова, което произхожда от Скитианос, Заратустра и Буда, че го вземаме така, както можем да го предаваме в нашата епоха, както го

знаят самите тези учители, които са се развили до наше време. Ние сме толкова далече, че започваме да разпространяваме елементарните учения на посвещението.